

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ПЕНТИЛЮК
МАРІЯ ІВАНІВНА**

Основні віхи життя і наукової діяльності

**До 80-річчя від дня народження
і 50-річчя науково-педагогічної діяльності**

УДК 378.124:811.161.2(0.92)
ББК 81.2УКР
П25

Затверджено до друку вченою радою
Херсонського державного університету
28 березня 2016 р.

Упорядник видання –
проректор з наукової роботи, доктор педагогічних наук,
професор В.Л. Федяєва

П 25 Пентилюк Марія Іванівна. Основні віхи життя і наукової діяльності. До 80-річчя від дня народження і 50-річчя науково-педагогічної діяльності / упорядник В.Л. Федяєва. – Херсон : Айлант , 2016 .– 162 с.: іл.

У книзі відбито основні етапи життя та науково-педагогічної діяльності видатного українського лінгводидакта, педагога, мовознавця – доктора педагогічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України Пентилюк Марії Іванівни.

Показчик літератури ознайомить читача з працями вченого.

Для наукової громадськості, а також для всіх, кого цікавить розвиток методики навчання української мови.

УДК 378.124:811.161.2(0.92)
ББК 81.2УКР

© Пентилюк М.І., 2016

ЖИВЕ ЛИШ ТОЙ, ХТО НЕ ЖИВЕ ДЛЯ СЕБЕ

В.Симоненко

Пентилюк Марія Іванівна
Учений-лінгводидакт, доктор педагогічних наук,
професор, Заслужений діяч науки і техніки України

МАРІЯ ІВАНІВНА ПЕНТИЛЮК
У МОЄМУ НАУКОВО-ПРОФЕСІЙНОМУ ЗРОСТАННІ:
СЛОВО ПРО ВЧИТЕЛЯ, УЧЕНОГО, КОЛЕГУ

«Благою звісткою» і видимим небом для мене є зумовлена Божим почерком, характером і слідами зустріч із жінкою, академічно мудрою, покликання і роль якої в здійсненні всевишніх задумів є масштабними і яскравими – піднесено, творчо, чесно передавати свої знання й досвід молодому поколінню; із жінкою, котра не розсіює свій розум на пусте, робить так, як навчила її рідна карпатська природа з безліччю потічків, упокореними, намоленими й надиханими горами, припарадженими первоцвітом і проліском та підбитими іржавим ялівцем; із жінкою, яка йде життям вільно, чесно і спокійно, посміхається обличчям і душею – Марією Іванівною Пентилюк.

Знайомство з нею оприявлене ще зі шкільних та студентських років, адже зближена вона була з моєю мамою – Кононенко Параскевією Олексіївною – учителем української мови і літератури Великокопанської середньої школи Цюрупинського району Херсонської області, яка, працюючи в школі, постійно зверталася до науково-методичної доробку М. І. Пентилюк. Я все пам'ятаю мамині сповнені захоплення розповіді про неї, особливо після прибуття з методичних нарад, семінарів, конференцій, а також із курсів підвищення кваліфікації вчителів. Мама напрочуд натхненно переповідала нам – дітям, учителям – свої враження від зустрічі з науковцем (котра ще тоді випереджала свій час у баченні та розумінні розвитку шкільної освіти, вищої школи і перспективності тих чи тих напрямів підготовки фахівців), – і перед очима поставала вкрай мила, інтелігентна, вихована, безмежно обожнююча життя і залюблена в українську мову вчителька. У школі мене постійно просили приносити всі її «новинки», через те що мама повсякчас послуговувалася науковими розвідками Марії Іванівни, незмінно пильнувала за новими підручниками та посібниками з мови, науковими публікаціями в методичних виданнях. Вивчаючи їх, захоплено наголошувала, «яка вона мудра, талановита, працююча і як опікується тим, щоб діти знали українську мову. Як добре, що є такий учитель – учитель учителів української мови нашої країни». Ця мамина характеристика Марії Іванівни, що ввійшла в мою свідомість ще з юності, стала для мене найоб'єктивнішою.

Дійсно, Марія Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, але для мене вона – Учитель, а я – її учениця. І цей мій тривкий зв'язок із Учителем не завершився. Просто процес навчання і спілкування перейшов на інший рівень і продовжується щоденно. Своїм становленням і поступом як керівника, проректора з наукової роботи, науковця – доктора педагогічних наук, професора, завдячую їй – патріотці України,

жінці європейської культури, простосердечній і вимогливій, життєрадісній і серйозній, зрозумілій і загадковій, творчій і наполегливій.

Багато починань на своїй посаді я пов'язую з Марією Іванівною. Передусім – відкриття першої за всю історію університету спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук, яку очолила Марія Іванівна у 2002 році й ось уже як чотирнадцять літ є її незмінним головою. Було складно, бо вперше – завжди скрутно. Неодноразове перероблення документів, безустанні спільні обговорення, неперервна робота з Вищою атестаційною комісією, інколи («на чистоту») так хотілося все кинути, проте Марія Іванівна зі своєю несосвітненою мудрістю (м'якістю, щоб не зломитись, і твердістю, щоб не зігнутись), досвідом та працездатністю, чітким переконанням, що ми досягнемо мети, не давала зупинитися – і вчена рада запрацювала.

А скільки викладачів-науковців вилетіло з-під крила М. Пентилюк! За всі роки в раді захистилося понад 100 осіб. Марію Іванівну завжди вирізняло серед інших уміння підтримати молодих учених, углядіти й віднайти в них сильні, позитивні сторони, й, узявши під свою опіку, надихнути їх на подальшу наукову роботу й таке важливе, до котрого часом уже не вистачає буквально півкроку, завершення наукового дослідження. Мені в написанні дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук вельми пощастило: науковий консультант – академік, секретар НАПН України О.В. Сухомлинська – людина, у якій імпонує та вражає все: незрівнянна жіночність, колосальний розум, істинний професіоналізм і неабияка порядність і справедливість в оцінці людей. Однак Ольга Василівна – далеко, у Києві, а поруч – із випромінювальним бажанням допомогти, підтримати в науковому пошуку, по-особливому розкрити проблему виховання мовної особистості в сім'ї – Марія Іванівна. Як тільки-но в мене виникали проблеми з пошуком першоджерел – наукової, довідкової літератури, Марія Іванівна кожного разу приходила на допомогу. У мене склалося таке враження, що її власна бібліотека – мініатюрна копія Борхесівської: чого там тільки немає з історії вітчизняної педагогіки! Як людина титанічної працездатності й феноменальної ерудиції, під час розроблювання будь-якої проблеми вона прагне вичерпати її сповна.

Людяність Марії Іванівни є втіленням вірогідності її віри, зворушливості. Вона щодень шліфує себе зсередини: спокоєм, доброю волею, корисною і радісною працею. Шліфує себе – і є чистою і твердою, мов скло. І промені з неба, переломившись через неї, осяють і зігрівають інших. Вона однаково зацікавлено спілкується з усіма; вислухає, дасть пораду і професорові, і викладачу-початківцю, і лаборантові, і студентів. Ніколи не принизить людської гідності й честі. Мислить чітко, швидко приймає рішення, ґрунтовно й відповідально підходить до будь-якої справи, кожен науковий захід в університеті

викликає в неї інтерес – вона скрізь устигає. І почувши телефоном: «Я зараз швиденько прибіжу», – розумієш і відчуваєш, якої сили й енергії ця людина, як переймається відповідальністю за доручені їй справи.

Марія Іванівна належить до тієї когорти науковців, які є основою, душею, символом університету. Вона живе й дихає університетом, плідно працює в ньому, є ідеалом ученого.

Кажуть, чим більше напрацював ти у своєму житті, чим більше пізнав і відкрив, тим воно – життя – довше. Тому працюйте, Маріє Іванівно, робіть те, що любите, і любіть те, що робите. Утішайтеся з кожної своєї справи. Я бажаю Вам сили кожного дня; уважності й допитливості, щоб у строкатості буднів учасно могли зупинитися на відкриттях і досвіді, які Вас схвилювали. І вбережи Вас Господь від страху пропустити щось у житті! Ви є ловець думок. Сівач розмислів. Даритель часточки душі!

І я, насправді, безмежно щаслива, що Ви зі мною «на сьогодні, на завтра, навік...»

*В.Л. Федяєва,
доктор педагогічних наук, професор,
проректор з наукової роботи
Херсонського державного університету*

СЛОВО ПРО МАРІЮ ІВАНІВНУ ПЕНТИЛЮК

*При майстрах ялось легше. Вони – як Атланти.
Держать небо на плечах. Тому і є висота.
Ліна Костенко*

Є люди, професійні здобутки й особистісні якості яких настільки значущі, що говорити про них можна лише з використанням найвищого ступеня порівняння. До таких особистостей належить Марія Іванівна Пентилюк – доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч науки й техніки України.

Ім'я Марії Іванівни широко відоме з-поміж мовознавців, лінгводидактів, учителів, студентів. Визнання і шана – то найвища нагорода за багаторічну самовіддану працю на освітянській ниві, за мовознавчі та лінгводидактичні пошуки, за творче горіння, вагомі наукові здобутки.

Прикметною особливістю наукової спадщини М.І. Пентилюк є проблемно-тематичне різноманіття її досліджень, що вирізняються глибиною й результативністю. Коло наукових інтересів науковця достатньо широке, охоплює такі основні напрями: питання культури мовлення і стилістики української мови, актуальні питання шкільної й вишівської

лінгводидактики. У науковому доробку Марії Іванівни понад 400 праць, з-поміж яких монографії, підручники й посібники для середньої та вищої школи, програми, методичні концепції, рекомендації, словник-довідник з української лінгводидактики, численні статті в провідних фахових часописах. Він віддзеркалює наукові зацікавлення Марії Іванівни, її глибокі знання й широку ерудицію.

Домінуювальним аспектом усієї науково-дослідницької роботи є лінгводидактика. Свої цікаві ідеї Марія Іванівна Пентилюк оприлюднює на наукових конференціях, семінарах, лекціях і практичних заняттях для студентів і вчителів-словесників. Повсякденне спілкування з колегами, студентами, учителями стало для неї органічною потребою.

Усвідомлюючи, що стилістичний підхід до розвитку мовлення є досить продуктивним, а стилістична спрямованість розвитку усного й писемного мовлення учнів має ґрунтуватися на науковій основі, Марія Іванівна успішно розробила методику навчання стилістики в школі, ставши основоположником у галузі методики навчання стилістики в загальноосвітній школі. Вона постійно намагалася довести, що вчений, який займається методикою навчання мови, повинен добре володіти знаннями з мовознавства, філософії, психології, педагогіки, культурології тощо, і дотримується цього принципу у своїй педагогічній діяльності.

Марія Іванівна є лідером у розробленні методики навчання української мови у вишах, шкільного підручникотворення, оскільки значна частина наукових праць ґрунтується на широкомасштабних лінгводидактичних дослідженнях. Підручники з української мови «Рідна мова» для 12-тирічної школи (5–9 класи вийшли друком у видавництві «Освіта»), програми й підручники для 10–11 класів рівня стандарту й для шкіл з російською мовою навчання витримали багаторазові перевидання, на них виховано не одне покоління українців.

Концепції когнітивної, комунікативної методики, профільного навчання української мови, підготовлені під керівництвом Марії Іванівни, не тільки дають відповіді на важливі запитання, а й визначають перспективи подальших лінгводидактичних досліджень.

Нині М. І.Пентилюк – широко знаний український учений, фахівець, який має велику кількість однодумців. За її керівництвом міжуніверситетський колектив викладачів активно розробляє питання шкільної методики й методики викладання мовознавчих дисциплін у вишах. Результатом такої співпраці стала підготовка низки посібників і підручників: «Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах» (2000), «Практикум з методики навчання української мови» (2003), «Словник-довідник з української лінгводидактики» (2003, 2015), «Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах» (2005, 2009); «Методика української мови в таблицях і схемах» (2010), «Науково-навчальна й науково-дослідна робота студентів філологічних факультетів» (2010) та ін.

Багаторічні пошуки в царині української лінгводидактики, активна участь в обговоренні її складних актуальних проблем на конференціях, круглих столах, семінарах, під час зустрічей з учителями-словесниками, докторантами, аспірантами, студентами, читання спецкурсів в інших навчальних закладах сприяли становленню потужної лінгводидактичної школи Марії Іванівни Пентилюк, визнанню її незаперечного авторитету з-поміж науковців і вчителів. Теми докторських і кандидатських дисертацій, якими вона керувала й керує нині, віддзеркалюють діапазон наукових зацікавлень Марії Іванівни, яка підготувала п'ять докторів і 23 кандидати педагогічних наук. На сьогодні готуються п'ять докторських і три кандидатські дисертації. Географія наукової школи М.І. Пентилюк надзвичайно широка, школа активно діяла й продовжує розвивати ідеї дослідниці на всіх теренах України.

Важливим критерієм ефективної наукової діяльності сучасного вченого вважається індекс цитувань. За пошуковими інтернет-джерелами, праці Марії Іванівни Пентилюк є найбільш цитованими, що свідчить про їхню актуальність і значущість.

Марія Іванівна Пентилюк залюблена у свою педагогічну професію. Понад 50 років вона викладає студентам Херсонського державного університету різні мовознавчі й лінгводидактичні дисципліни.

Багато поколінь лінгводидактів і мовознавців вдячні Марії Іванівні за допомогу в подоланні важких сходинок у науці й педагогічній діяльності. Праці науковця стали одночасно інструкціями, рекомендаціями, дружніми порадами, адже в них поєднуються високий професіоналізм та наукова надійність, людяність та любов до рідного слова. Аспіранти й докторанти захоплюються її життєвим оптимізмом, титанічною працьовитістю, широтою наукових зацікавлень, високим рівнем професіоналізму, дивовижною толерантністю та щирістю. Творче життя науковця, свідомо громадянська позиція, патріотизм, освітянська праця гідні захоплення й наслідування.

Теоретик і практик, фундатор потужної в Україні школи вчених-методистів, на працях якого зросло не одне покоління науковців, Марія Іванівна Пентилюк зробила вагомий внесок у лінгводидактичну теорію і практику навчання мови, удосконалення змісту, форм, методів, засобів навчання української мови.

Нині М.І. Пентилюк, окрім викладацької роботи на посаді професора кафедри мовознавства, виконує обов'язки голови спеціалізованої вченої ради із захисту докторських і кандидатських дисертацій зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська, російська мова). Керує науковою роботою магістрантів, аспірантів, докторантів.

Результати наукової діяльності М. І. Пентилюк визнані державою. Її багаторічна самовіддана праця відзначена численними подяками, грамотами ректорату Херсонського

державного університету, Херсонської обласної та міської ради, Міністерства освіти і науки України. Вона нагороджена медаллю «Ветеран праці», почесними знаками «Відмінник народної освіти УРСР» та «Відмінник освіти України», Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР, Премією АПН України. За вагомий особистий внесок у розвиток педагогічної та методичної науки Марії Іванівні присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

Свій 80-річний ювілей від дня народження та 50-річчя наукової діяльності М.І. Пентилюк зустрічає сповненою нових цікавих ідей. Щиро зичимо Вам, високоповажна Маріє Іванівно, доброго здоров'я, щастя, творчого натхнення, реалізації нових задумів в ім'я подальшого розвитку вітчизняної методики.

*О.М. Горошкіна,
доктор педагогічних наук, професор
Київського університету
імені Бориса Грінченка*

І СІЄ НАВКОЛО СЕБЕ ЛЮБОВ ДО СЛОВА ТА ПОВАГУ ДО ЛЮДЕЙ

70-ті роки ХХ ст. Мене було запрошено на роботу в Херсонський державний педагогічний інститут ім. Н. К. Крупської, який я свого часу закінчила. У спілкуванні зі старшими колегами відчула, що необхідно працювати над собою все життя, причому системно. Почала складати кандидатські іспити, задумуватись над темою дослідження, яку допоміг мені визначити мій учитель, кандидат (згодом доктор) філологічних наук, професор В. П. Ковальов, декан факультету. Це була проблема з методики викладання російської мови, оскільки я до цього працювала і в школі, і в педучилищі. Та коли продумувала аспекти педагогічного експерименту, я знову звернулася до Віктора Павловича. І він порадив мені поговорити з молодим кандидатом педагогічних наук – Пентилюк Марією Іванівною.

Марія Іванівна сердечно запросила мене до себе додому. Я переступила поріг і побачила по обидві сторони на всю довжину коридору стояли повні паперові мішки. Марія Іванівна, відчувши мій певний подив, сказала: “Перед вами матеріали педагогічного експерименту”. І потім натхненно розповідала, що учні різних класів з різних регіонів України засвоїли краще зі шкільного курсу української мови, зокрема зі стилістики, а що гірше. І це в той час, коли стилістику навіть у вищій школі було введено лише в 60-ті роки.

З розмови під час цієї зустрічі я дізналася, що вихідці ми із сімей простих трударів, закінчили сільські школи, потім філологічні факультети. Працювали і просто в школах, і в школах-інтернатах. Так склалося, що Марія Іванівна, будучи фахівцем з української мови, починала з викладання російської мови, а я – навпаки. Потім це проявилось і в наукових інтересах: одним із напрямів наукових пошуків Марії Іванівни була методика навчання української мови в школах з російською мовою навчання, а в мене – методика викладання російської мови в школах з українською мовою навчання.

У різні роки навчалися ми в одній аспірантурі при Інституті педагогіки АПН УРСР. Згодом керували кафедрами: Марія Іванівна – української мови, я – російської. Провели безліч виїзних семінарів і по лінії нашого інституту, і інституту післядипломної освіти, об'їздно та по лінії товариства “Знання”. Паралельно працювали над підручниками, посібниками з української та російської мов. Були членами та головами різних фахових комісій, журі; членами редколегій низки збірників наукових праць та часописів; членами та керівниками спеціалізованих учених рад. Нині співпрацюємо з учителями в закладах післядипломної освіти, у школах. Маємо свої наукові школи.

І скрізь я бачила, відчувала, як доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України М.І.Пентилюк шанує рідне слово, учить інших цьому, виявляючи повагу до людей, передусім до своїх вихованців – учнів, студентів, аспірантів, докторів, а також колег – учителів, викладачів і вчених.

Та найбільше мене вражає продуктивність науково-методичної діяльності відомого лінгводидакта М.І. Пентилюк як кількісно, так і розмаїттям тем, проблем, жанрів, напрямів та систематичністю виходу її наукових праць. Серед них концепції, стандарти, програми (причому для різних рівнів – стандарту, академічного, профільного), підручники, підручники-комплекти, посібники в таблицях і схемах, посібники для різних типів шкіл та для вищої школи, методичні рекомендації, вказівки, методичні поради, розробки, монографії (у тому числі й колективні), статті, тези, словники, довідники, тести тощо.

Будучи вченим-педагогом широкого профілю, Марія Іванівна активно працювала над розробленням актуальних питань як лінгводидактичних, так і суміжних – лінгвістичних, літературознавчих. Приміром, окрім методики стилістики, професор М. І. Пентилюк глибоко розкриває питання вивчення лексики, фонетики, словотвору, фразеології, синтаксису, розвитку зв'язного мовлення і комунікативних умінь; формування мовної, риторичної особистості; вихованню культури; здійсненню стратегічних орієнтирів підготовки вчителя-словесника. Приділяє дослідниця належну увагу методам і видам роботи на уроках української мови, аналізу текстів, редагуванню, перекладання, роботі над помилками, роботі зі словниками, лінгвістичному експерименту.

Одним із ключових лінгводидактичних констант у доробку вченого-методиста є проблема уроку рідної та державної мови. Його інтегрований, технологічний, розвивальний і виховний характер (виховання чуття мови, естетичних смаків, наукового світогляду, національної свідомості, профорієнтаційної підготовки тощо). Слід зауважити, що багато названих аспектів розробляються для всіх етапів навчання: початкового, середнього, середнього спеціального, вищого.

Хочеться окремо зупинитися на розвитку Марією Іванівною лінгводидактики вищої школи. У переліку її публікацій представлені програми, підручники з методики української мови для вишів. Цікавлять відомого науковця М.І. Пентилюк методичні вектори вишівської лекції, професійне мовлення майбутніх фахівців, культура мовлення студентів нефілологічних факультетів, екстернатна форма навчання, організація педпрактики та самостійної роботи заочників. Досить виразними є роботи вченого-лінгводидакта про підготовку вчителя-словесника, його професіоналізм та гідність. Не обходить увагою Марія Іванівна і загальнопедагогічні питання – міжпредметні зв'язки, перспективність у навчанні, стандартизацію мовної освіти, використання етнопедагогічних засобів навчання, педагогіку репетиторства, поглиблене вивчення предметів, у тому числі й мови, кабінет мови, поточний та модульний контроль, полікультурність сучасного освітнього простору, основні та факультативні курси навчальних предметів, курси за вибором, виховний потенціал сім'ї та ін.

Активно при цьому Марія Іванівна використовує методичний доробок вітчизняних класиків – К.Ушинського, С.Русової, М.Грушевського, І.Огієнка, В.Сухомлинського, А. Кримського та досвід учителів.

Цікавий і важливий напрям методичних розвідок М.І. Пентилюк – розкриття ролі мовних одиниць та явищ у текстах, здебільшого художніх творах. У полі зору науковця була творчість українських поетів і письменників – О.Кобилянської, П.Тичини, О.Довженка, О.Гончара, Яра Славутича, В.Симоненка, наших земляків – М.Куліша, І.Чернявського, Б.Лавренюва, С.Божка та ін.

Систематично досліджує Марія Іванівна й мовознавчі питання, як-от: евфонічність української мови, особливості морфологічних форм, семантичні різновиди синонімів, паронімів, параметри загального мовознавства, лінгвістичну концепцію Ф. де Соссюра, наукову спадщину О.Пешковського, комунікативну лінгвістику тощо.

Нині активно розробляються нею різні параметри когнітивної і комунікативної методики.

Як правило, у науковому доробку переважають одноосібні наукові праці Марії Іванівни, але є й колективні. Такі колективи нерідко вчений і створює, і очолює, і спрямовує їх творчу діяльність.

Такою ж різнобічною, насиченою і значущою є організаційно-педагогічна діяльність М.І. Пентилюк. Вона відповідальний редактор близько десяти видань (підручники, словники, довідники, практикуми), член редколегій низки фахових журналів, збірників наукових праць.

Значну роботу проводить учений-методист з підготовки наукових кадрів – здійснює наукове консультування докторантів, керівництво наукових пошуків аспірантів. Вона виступає рецензентом, опонентом на захистах докторських і кандидатських дисертацій. Протягом майже 15 років очолює спеціалізовану вчену раду із захисту докторських і кандидатських дисертацій.

Та ж основна робота доктора педагогічних наук, професора М.І. Пентилюк викладацька. За свою багаторічну роботу вела заняття практично з усіх дисциплін кафедри. Її запрошували читати курси лекцій з методики викладання української мови і в інших містах – Полтаві, Черкасах, Миколаєві, Севастополі, Дніпропетровську, Тирасполі тощо.

Знають Марію Іванівну і як громадського діяча. Вона часто виступає з лекціями, бесідами з культури мовлення в різних колективах, на радіо, а на Херсонській телестудії понад 15 років вела телепередачу “Шануймо рідне слово”.

Такий гідний і виразний життєтворчий шлях нашої колеги, відомого вченого-педагога, заслуженого діяча науки і техніки України неодноразово відзначався подяками та нагородами місцевого і державного рівня.

У всіх справах свого славного буття серед нас Марія Іванівна керувалася своїм життєвим кредо (переконання, погляди, основи світогляду): твори добро та сій навколо себе любов і повагу до людей, працюй на користь твого народу і на благо рідної тобі Батьківщини.

Упевнені, що сіяти “розумне, добре, вічне” Марія Іванівна буде завжди в променях глибокої вдячності їй, щирого здоровлення і найкращих побажань.

*Є.П.Голобородько,
доктор педагогічних наук,
професор, член-кореспондент НАПН України,
професор кафедри педагогіки,
менеджменту освіти та інноваційної діяльності
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»*

ЛІНГВОДИДАКТИЧНА НАУКОВА ШКОЛА В ХЕРСОНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Однією з провідних форм організації наукової праці у світі вважається наукова школа. Сам факт існування різних шкіл у науці обумовлений історико-культурними особливостями їх розвитку, відмінностями в розумінні предмета й об'єкта дослідження, неоднаковою глибиною та різним ступенем осмислення й розробки проблем, що вивчаються.

У науковій літературі (О.Грезнева, Г.Добров, Д.Зербіно, Ю.Храмов, О.Мирська, Н.Родний, Г.Штейнер) зазвичай виділяють три типи структур, що прийнято називати науковими школами: а) школа як науково-освітній інститут. Вона є невід'ємним компонентом науки, що передбачає підготовку людей, без яких неможливе існування науки як соціально-історичної системи – формується платформа для нарощення людського капіталу суспільства; б) школа як спільнота дослідників, які концентрують свої зусилля в процесі наукового пошуку та пізнання дійсності; в) школа як науковий напрям.

Отже, наукова школа – це особливий феномен, який не тотожний іншим науково-соціальним об'єднанням та структурам.

Німецький науковець Г. Штейнер виокремлює шість ознак, які притаманні науковим школам: 1) наукова школа розвивається в якійсь новій галузі теорії або методології в процесі диференціації та інтеграції науки; 2) має новий невизнаний теоретичний або методологічний напрям; 3) у розробці цього напрямку в науковому змаганні з іншими напрямами формується наукова школа як соціальний організм; 4) для формування цього соціального організму необхідна наявність керівника з ідеями та організаторськими здібностями; 5) наукове визнання нового напрямку поза межами окремої наукової спільноти; 6) певні форми організації наукової школи.

Саме такі ознаки, на думку автора, характеризують сутність цього явища в науці.

Під науковою школою відомий український учений Г. Добров розуміє не просто колектив дослідників на чолі з науковим лідером, а творчу спільноту вчених різних поколінь, об'єднаних системою принципів підходу до розв'язання тієї чи тієї проблеми; визначеним колом ідей; схожим типом мислення і стилем роботи, широким поглядом на розвиток досліджень у певному науковому напрямі, що перебувають в основі роботи, оригінальною стрижневою ідеєю, доказ якої є стимулом для розвитку досліджень і фактором, що об'єднує виконавців, незважаючи на відмінність їхніх характерів й уявлень.

Відомий український наукознавець Д. Зербіно дає визначення наукової школи як професійної співдружності людей, що сформувалася під егідою особистості – ученого-лідера. Її члени активно займаються дослідницькою роботою в новому актуальному

напрямі й об'єднані ідеями, методиками, науковими традиціями, що розширюються співробітництвом, пошуком нових фактів. На думку вченого, поняття «наукова школа» характеризується чотирма основними ознаками: розробленням нового оригінального напряму в науці; певною сукупністю завдань, які вирішуються в школі для всіх її представників; спільністю принципів і методичних прийомів розв'язання поставлених завдань; навчанням молодих учених наукової творчості в широкому розумінні цього слова завдяки безпосередньому й тривалому контакту керівника школи та його учнів.

Інший український науковець Ю. Храмов вважає, що наукова школа – це неформальна творча співдружність дослідників різних поколінь високої кваліфікації на чолі з науковим лідером у певному науковому напрямі, об'єднаних однаковими підходами до розв'язання проблеми, стилем роботи і мислення, оригінальністю й новизною ідей і методів реалізації дослідницької програми, яка дала значні наукові результати й здобула авторитет і громадське визнання в певній галузі знання.

Як бачимо, навіть стислий огляд тлумачення поняття наукова школа дозволяє стверджувати, що однією з головних умов її існування є наявність лідера, навколо якого гуртуються дослідники певного наукового напряму. Таким лідером є доктор педагогічних наук, професор Пентилюк Марія Іванівна – керівник і натхненник школи лінгводидактики в Херсонському державному університеті.

Сьогодні можна відповідально стверджувати, що часом появи наукової школи є 15 вересня 1969 р., коли на кафедру української мови на посаду старшого викладача і було зараховано Пентилюк Марію Іванівну. З того часу почалася серйозна робота з розробки методологічних засад викладання української мови (спершу це були питання викладання стилістики української мови, далі – особливості викладання української мови в 5–7 класах, формування мовленнєвої компетентності у двомовному середовищі, розроблення методологічних засад мовної освіти у вищому закладі). Серйозним кроком у становленні наукової школи лінгводидактики було відкриття 1993 р. в ХДУ аспірантури з методики викладання української мови. Першим аспірантом став Лопушинський Іван Петрович – кандидат педагогічних наук, доктор наук з державного управління, професор, а першою дослідницею, яка захистила докторську дисертацію під керівництвом Марії Іванівни, стала Горошкіна Олена Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор Київського університету імені Бориса Грінченка.

У цей період розроблялися такі проблеми: «Лінгводидактичні основи методики роботи над художнім стилем мовлення в 5–7 класах середньої школи», «Лексико-стилістичний аналіз тексту як засіб удосконалення комунікативних умінь і навичок учнів 5–7 класів», «Наступність і перспективність формування стилістичних умінь в учнів

початкових та 5 класів загальноосвітньої школи», «Система роботи з удосконалення монологічного мовлення учнів 5–7 класів», «Наступність і перспективність формування діалогічного мовлення учнів початкових і 5 класів загальноосвітньої школи» та ін.

Новим полем для дослідження у вітчизняній лінгводидактиці стала проблема двомовності, що була особливо науково модною на початку 2000-х років. Перші наукові розвідки здійснювалися під керівництвом професора М.І. Пентилюк. Такими дослідниками стали Попова Олена Анатоліївна – «Розвиток граматично правильного українського мовлення майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у двомовному середовищі»; Окуневич Тетяна Григорівна – «Культура мовлення майбутнього вчителя-словесника в умовах українсько-російської двомовності»; Мельник Тамара Валентинівна – «Розвиток образного мовлення учнів 5–9 класів шкіл з російською мовою викладання»; Андрієць Олена Миколаївна – «Дискурсивне мовлення учнів в умовах білінгвізму».

Зі становленням національної середньої і вищої школи розширювалися й наукові обрії досліджень. Так з'являється когорта учнів Марії Іванівни, які розробляють питання формування культури мовлення фахівців різних галузей. Це такі дослідники: Тоцька Наталія Леонідівна – «Формування професійно зумовленого мовлення студентів технічного ВНЗ (із технологічних спеціальностей легкої промисловості)»; Берегова Галина Дмитрівна – «Формування культури мовлення студентів-аграрників в умовах нижньонаддніпрянських говірок»; Довженко Інна Віталіївна – «Формування культури українськомовного спілкування у майбутній професійній діяльності фахівців сфери обслуговування» й інші.

Та головною науковою проблемою в діяльності школи лінгводидактики професора М.І. Пентилюк була і залишається мовна підготовка вчителя. Цьому присвячено праці Нікітіної Алли Василівни – «Наукові засади опанування технологій педагогічного дискурсу майбутніми вчителями-словесниками»; Стасів Лілії Володимирівни – «Лінгводидактична підготовка майбутнього вчителя-словесника до роботи над формуванням ділового мовлення учнів основної школи»; Бородіної Наталі Сергіївни – «Наукові засади професійного засвоєння лінгводидактичної термінології студентами філологічних факультетів»; Денищич Тетяни Альбертівни – «Розвиток комунікативних умінь і навичок майбутніх фахівців з історії і політології»; Безгодової Надії Семенівни – «Формування професійного мовлення майбутніх учителів природничого профілю»; Рускуліс Лілії Володимирівни – «Лінгводидактична підготовка майбутніх філологів».

Значним досягненням у розвитку наукової школи лінгводидактики, започаткованої Марією Іванівною, стало вкриття у 2002 р. спеціалізованої вченої ради зі спеціальності 13.00.02 теорія та методика навчання (українська / російська мова) із захисту кандидатських

дисертацій (перша аспірантка, яка захистилася в ній – Берегова Галина Дмитрівна – нині доктор філософських наук, професор), а з 2008 р. ця рада набула статусу докторської.

Здійснивши короткий огляд діяльності наукової школи лінгводидактики в ХДУ, можемо виділити такі її риси, як: наявність наукового лідера; особливий, властивий тільки дослідникам цієї школи стиль; наукова ідеологія; висока кваліфікація дослідників, які згуртовуються навколо лідера; значущість одержаних результатів у певній сфері науки; високий науковий авторитет у цій галузі. Сьогодні це єдина в Україні наукова школа, головним пріоритетом якої є розроблення методології навчання української мови, і цим вітчизняна наука завдячує професорові М.І.Пентилюк.

*І.В.Шапошникова,
доктор соціологічних наук,
декан факультету психології, історії
та соціології Херсонського
державного університету*

НАУКОВА ШКОЛА

ПРОФЕСОРА М.І.ПЕНТИЛЮК

ЛОПУШИНСЬКИЙ ІВАН ПЕТРОВИЧ

Доктор наук з державного управління, професор,
заслужений працівник освіти України,
завідувач кафедри державного управління і місцевого самоврядування
Херсонського національного технічного університету

Кандидат педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – методика викладання (українська мова). Дисертацію захищено 24 квітня 1996 р. в спеціалізованій ученій раді К 01.32.01 Інституту педагогіки Академії педагогічних наук України (м. Київ).

Тема дисертації: «Лінгводидактичні основи методики роботи над художнім стилем мовлення в 5–7 класах середньої школи». Науковий керівник – Пентилюк Марія Іванівна, кандидат педагогічних наук, професор.

У дисертації теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено методичну систему вивчення художнього стилю в 5–7 класах на функційно-стилістичній і діяльнісно-комунікативній основі, що сприяє збагаченню, розвитку образного мислення, чуття мови і забезпечує формування стилістично диференційованого зв'язного мовлення учнів.

Формування в учнів 5–7 класів умінь і навичок користуватися мовними засобами в процесі сприймання, розуміння, опрацювання й продукування художніх текстів є важливим завданням навчання української мови. Від розвитку відповідних умінь залежить внутрішня культура, моральні переконання та естетичний смак учнів. Успішне формування й удосконалення комунікативних умінь учнів можливе за умови систематичної та цілеспрямованої роботи, що передбачає: збільшення обсягу їхнього активного словника; усвідомлення граматичного ладу мовлення; розвинення вмій користуватися синонімічними засобами; умінь сприймати, розуміти й добирати виражальні мовні засоби, що відповідають меті, умовам і змісту тексту, умінь визначати стилістичне забарвлення тексту.

Доктор наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. Дисертацію захищено 18 грудня 2008 р. в спеціалізованій ученій раді Д 26.810.02 Національної академії державного управління при Президентові України (м. Київ).

Тема дисертації – «Формування і реалізація державної мовної політики в галузі освіти

України». Науковий консультант – Протасова Наталія Георгіївна, доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України.

У дисертації проаналізовано теоретичні засади формування та реалізації державної мовної політики в галузі освіти України. Визначено сутність і взаємозв'язок основних категорій теорії мовної політики держави, зокрема «мовна політика», «державна мовна політика», «національна мовна політика», «державна (офіційна) мова», «регіональна мова», «мова національної меншини», «мовна освіта», «державна мовна політика в галузі освіти України» та ін. Обгрунтовано потребу у виробленні сучасної мовної політики в галузі освіти України як складника загальнонаціональної державно-громадської системи мовної політики. На основі проведених досліджень запропоновано методологію вдосконалення механізмів її функціонування та розвитку. Розроблено й обгрунтовано авторську концептуальну модель формування та реалізації державної мовної політики в галузі освіти України. Запропоновано три альтернативні моделі здійснення мовної політики в галузі освіти України: «Урівноваження національно-мовного співвідношення населення України», «Перебудова мовної політики в галузі освіти України за регіональним принципом», «Статус-кво», що на практиці мають забезпечити консенсус у мовній сфері держави.

Наразі працюю над проблемами філології, літературознавства, історії рідної мови, педагогіки, державного управління та місцевого самоврядування.

До найважливіших праць варто віднести такі:

«Сучасна українська літературна мова» (1995, 1998, співавт.); «Дидактичний матеріал з української мови на протипожежну тематику» (1995, співавт.); «Дидактичний матеріал з української мови» (1995); «Позакласна робота в школах нового типу» (1996, співавт.); «Взаємопов'язане навчання рідної мови і літератури в школах нового типу» (1999, співавт.); «Поетика Яра Славутича» (1999, 2004, упорядник), «Методика навчання рідної мови» (2000, співавт.); «Педагогічні ідеї Яра Славутича» (2004); «Позакласна робота з рідної мови в школі» (2005, співавт.); «Формування та реалізація державної мовної політики в галузі освіти України» (2006); «Українська мова в державній службі» (2006, 2007, співавт.); «Бюджет як фінансова основа місцевого самоврядування в Україні» (2007, співавт.); «Енциклопедія освіти» (2008, співавт.); «Адміністративно-територіальна реформа: від моделювання до реалізації» (2009, співавт.); «Влада над громадою чи влада громади (практичний посібник про місцеву владу для громадського діяча» (2010, співавт.); «Державна мовна політика в Україні» (2010); «Енциклопедія державного управління», (2011, співавт.); «Бюджет і бюджетний процес на рівні місцевого самоврядування в Україні» (2011, співавт.); «Бюджетний процес в Україні» (2011, співавт.); «Освіта дорослих: енциклопедичний словник» (2014, співавт.); «Тезаурус з державної кадрової політики: словник-довідник» (2015, співавт.) та ін.

**НИКІТИНА
АЛЛА ВАСИЛІВНА**

Доктор педагогічних наук,
професор кафедри української мови
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Під керівництвом Марії Іванівни Пентилюк навчалася в аспірантурі й докторантурі Херсонського державного університету за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання (українська мова).

У спеціалізованій ученій раді Інституту педагогіки АПН України захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук з теми «Лексико-стилістичний аналіз тексту як засіб удосконалення комунікативних умінь і навичок учнів 5–7 класів» (2000 р.).

Найсуттєвішим результатом дослідження стало наукове обґрунтування, створення й експериментальна перевірка методики лексико-стилістичного аналізу тексту на уроках української мови, що передбачає систематичність і поетапність застосування окремих процедур аналізу лексичних одиниць у тексті, чергуванні різних видів навчальної мовленнєвої діяльності. У роботі доведено залежність сформованості комунікативних умінь і навичок учнів від опанування ними лексико-стилістичного аналізу, оскільки саме цей вид аналізу тексту розкриває функції слів у різних контекстах відповідно до ситуацій спілкування. Результати дослідження було впроваджено в практику роботи вчителів-словесників з метою вдосконалення комунікативних умінь і навичок школярів, а також для поліпшення професійної підготовки студентів-філологів на заняттях з методики навчання української мови, спецкурсах, спецсемінарах, під час педагогічної практики; використані в розробленні методичних посібників для вчителів, учнів і студентів. Дослідне навчання підтвердило, що успішне застосування лексико-стилістичного аналізу тексту на уроках мови залежить від розуміння вчителем суті аналізу як пізнавального процесу й методу навчання мови, від урахування його лінгвістичних, методичних, психологічних і психолінгвістичних чинників.

Логічним продовженням кандидатської дисертації стало дослідження методичних проблем аналізу тексту й педагогічного дискурсу в лінгводидактиці вищої школи, оскільки набуло актуальності теоретико-практичне обґрунтування й пошук шляхів удосконалення дискурсної компетентності майбутніх учителів-словесників у процесі опанування ними

технологій сучасного педагогічного дискурсу. Результатом наукових пошуків стала дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук з теми «Наукові засади опанування технологій педагогічного дискурсу майбутніми вчителями-словесниками». Захист відбувся 2013 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 67 051.03 в Херсонському державному університеті. Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор М. І. Пентилюк.

Дослідження присвячене теоретико-методологічному обґрунтуванню й експериментальній перевірці методики опанування технологій педагогічного дискурсу майбутніми вчителями-словесниками з метою формування їхньої дискурсної компетентності. У роботі визначено теоретико-методологічні й концептуальні засади опанування технологій педагогічного дискурсу майбутніми вчителями-словесниками. Виділено найважливіші структурні й функційні особливості педагогічного дискурсу. Подано характеристику суб'єктів педагогічного дискурсу, змодельовано портрет дискурсної особистості майбутнього вчителя-словесника й визначено складники його дискурсної компетентності. Проаналізовано когнітивно-комунікативні й риторичні засади формування дискурсної компетентності майбутнього вчителя-словесника, обґрунтовано роль тексту як засобу навчання мови в технологіях педагогічного дискурсу. З позиції лінгводидактики з'ясовано сутність і структуру наукових феноменів «дискурс», «педагогічний дискурс», визначено поняття «технологія педагогічного дискурсу», «лінгводидактичний дискурс», «лінгводидактичний аналіз тексту» в контексті сучасної наукової парадигми. Доведено ефективність експериментального навчання, презентовано методику лінгводидактичного аналізу тексту як технологію педагогічного дискурсу.

Останнім часом досліджую методичні проблеми лінгвістики тексту, риторики, комунікативної лінгвістики, аналізу тексту й педагогічного дискурсу.

Маю понад 150 публікацій, співавтор п'яти підручників і посібників для студентів, створених під керівництвом М. І. Пентилюк. Член авторських колективів концепцій когнітивної й комунікативної методик навчання української мови, концепції профільного навчання, навчальних програм з риторики для студентів, програми профільного навчання української мови для учнів загальноосвітніх навчальних закладів, серії підручників і посібників з методики навчання української мови, лінгвістики тексту й риторики для студентів-філологів, підручників і посібників з української мови для учнів, методичних посібників для вчителів-словесників. Автор монографії «Педагогічний дискурс учителя-словесника» (2013).

У лютому 2016 р. присвоєно звання професора кафедри української мови.

Нагороджена відзнакою «Відмінник освіти України».

**СУГЕЙКО
ЛЮБОВ ГРИГОРІВНА**

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри філології
Херсонського державного університету

Захистила кандидатську дисертацію 26 квітня 2001 р. з теми «Наступність і перспективність формування стилістичних умінь в учнів початкових та 5 класів загальноосвітньої школи» за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання (українська мова) в спеціалізованій ученій раді Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського (м. Одеса). Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор М. І. Пентиліук.

У дисертації досліджено роль принципів наступності й перспективності в навчанні стилістики в 1–4 і 5 класах на комунікативно-діяльнісній та функційно-стилістичній основі, у формуванні стилістичних умінь і навичок учнів; доведено, що наступність і перспективність як один із важливих дидактичних принципів забезпечує неперервний процес навчання української мови та формування мовленнєвих умінь і навичок школярів. Урахування його в навчанні української мови впливає на розвиток мовної особистості, сприяє підвищенню мовленнєвої культури учнів, виробленню вмінь користуватися мовними засобами в різних сферах спілкування.

Дотримання наступності й перспективності в роботі зі стилістики в 1–4 та 5 класах допомагає поетапно вводити в навчальний процес лінгвістичні поняття, пов'язані з поступовим засвоєнням тексту, його ознак, типів і стилів мовлення; формувати в учнів стилістичні вміння й навички з урахуванням вікових особливостей. Розроблена експериментальна програма поетапного навчання наукового, художнього, розмовного стилів мовлення на текстовій основі в початковій школі сприяла розвитку вмінь і навичок учнів 5 і наступних класів сприймати, аналізувати, конструювати, редагувати стилістично диференційовані тексти.

У науковій роботі з'ясовано, що в період реформування національної системи освіти проблема формування мовної і мовленнєвої компетенцій учнів посідає особливе місце. Розв'язанню цієї проблеми сприяло комунікативно-діялісне та функційно-стилістичне спрямування навчання рідної мови, за якого, починаючи з молодших класів, функціонування одиниць мовної системи розглядається на фонетичному, лексичному, морфологічному й синтаксичному рівнях. Робота над зв'язним мовленням учнів має проводитися з опорою на текст як центральну комунікативну одиницю й засіб розвитку їхнього мовлення. Мовленнєві вміння й

навички є ключовими поняттями формування особистості. Вони вимагають постійної розумової праці, активної розумової діяльності.

У процесі навчання стилів мовлення враховувалися психологічні чинники (почуття мови, дар слова, інтуїція), якими наділені учні від природи, і стан готовності учнів 1–4 і 5 класів до сприйняття стилів мовлення. Окрім того, з'ясовувався рівень теоретичних і методичних знань учителів; визначалися використовувані ними форми та прийоми роботи з текстами різних стилів. Із цією метою проводилося анкетування учнів і вчителів. У результаті було виявлено резерви покращення готовності учнів до сприйняття стилів і недоліки в методичній підготовці вчителів (недостатній рівень теоретичних знань, одноманітність форм і прийомів роботи тощо).

Проведений аналіз програм і підручників виявив непослідовність реалізації принципу наступності й перспективності та відсутність чіткої системи вправ зі стилістики.

З урахуванням виявлених недоліків було розроблено експериментальну програму, що дозволила скоригувати зміст і форми роботи зі стилістики в 1–4 класах відповідно до кожного розділу, уточнити й доповнити їх, розробити види вправ, розглянути стилістичні вміння і навички, які необхідно сформувати в процесі вивчення певного розділу. В основу програми покладено систему роботи над текстами наукового, художнього і розмовного стилів мовлення.

Реалізація експериментальної програми здійснювалася за етапами (пропедевтичний – 2 клас, пізнавально-пошуковий – 3 клас, формувальний – 4 клас, систематизувально-формувальний – 5 клас). Для досягнення мети дослідження було створено модель, що включала методи і прийоми, засоби навчання, уміння та навички (вести спостереження над текстами наукового, художнього, розмовного стилів мовлення; порівнювати їх, конструювати, аналізувати, трансформувати, редагувати і вдосконалювати написане), та розроблено методику навчання стилів мовлення учнів.

Порівняльний аналіз рівнів сформованості вмінь і навичок учнів в результаті формувального експерименту дозволив констатувати ефективність запропонованої методики формування стилістичних умінь і навичок на комунікативно-діяльнісній та функційно-стилістичній основах з урахуванням принципу наступності й перспективності (в експериментальних класах середні показники успішності навчання стилів мовлення були на 10–15 відсотків вищі, ніж у контрольних класах).

Останнім часом досліджую питання лінгводидактичної підготовки майбутніх фахівців початкової школи, пов'язані з використанням новітніх технологій (ІКТ, інтерактивних, проектних технологій тощо) на уроках української мови; з удосконаленням каліграфічного письма студентів, що в майбутньому стане запорукою красивого письма учнів загальноосвітньої школи. Нещодавно вийшов із друку навчально-методичний посібник «Каліграфія» для студентів спеціальності «Початкова освіта» вищих навчальних закладів.

**ТОЦЬКА
НАТАЛІЯ ЛЕОНІДІВНА**

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри історії України та української філології
Херсонського національного технічного університету

Дисертацію «Формування професійно зумовленого мовлення студентів технічного ВНЗ (із технологічних спеціальностей легкої промисловості)» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія і методика навчання (українська мова) захистила в спеціалізованій ученій раді Інституту педагогіки АПН України (м. Київ) у 2001 р. Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор М. І. Пентиліук.

Нова філософія освіти, орієнтована на європейські освітні пріоритети, спонукає до внесення змін і доповнень у змістовий компонент курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)», завданням якого є формування вмінь будувати професійно зумовлені висловлювання державною мовою, поповнення лексичного запасу, збільшення або розширення обсягу спеціальної термінології, фразеології; набуття вправності в оволодінні основними композиційно-жанровими формами текстотворення, мовними формулами усного й писемного спілкування, а також виховання студентів як гармонійних особистостей.

Під час аналізу психолого-педагогічної та лінгводидактичної літератури було виявлено аспекти формування професійної мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців технічного профілю: оптимізація процесу навчання професійної термінології; використання засобів масового інформування в навчанні української мови; реалізація комунікативно-діяльнісного підходу до вивчення курсу української мови; підвищення культури ділового мовлення на основі ситуативно-тематичного мінімуму та ін.

Новизну дисертаційного дослідження становить пошук шляхів, форм і методів навчання української мови, що за своїм характером та структурою максимально наблизили б навчальний процес до умов майбутньої фахової діяльності й дозволили студентам вільно послуговуватися науково-професійною термінолексикою, працювати з діловою документацією за фахом; знаходити й виправляти лексичні та граматичні помилки в усному і писемному мовленні за допомогою професійно-мовленнєвого дидактичного матеріалу.

У роботі виявлено закономірності формування професійного мовлення студентів ВНЗ, а саме: неперервність мовленнєвої підготовки; навчання професійного мовлення на текстовій основі; засвоєння особливостей усної та писемної форм літературної мови; загальний розвиток мовленнєвих умінь і навичок студентів; удосконалення нормативних і комунікативних якостей мовлення.

Для експериментального навчання було запропоновано науково обґрунтовану методика, що визначила зміст, оптимальні методи, прийоми та засоби роботи з формування професійно зумовленого мовлення студентів технічного ВНЗ. Установлено також, що застосування різних видів діяльності на заняттях сприяло реалізації комунікативного аспекту в навчанні та досягти вищого рівня мовленнєвих умінь і навичок студентів.

Результати наукового дослідження дозволили дійти висновку, що формування професійного мовлення студентів ВНЗ становить неперервний процес і складається з умінь спостерігати, сприймати, аналізувати, відтворювати, конструювати, редагувати, удосконалювати тексти наукового та офіційно-ділового стилів мовлення.

Розроблена методика роботи над формуванням професійного мовлення студентів ВНЗ виявилася ефективною, оскільки система запропонованих у дослідному навчанні вправ забезпечила вдосконалення усного і писемного мовлення студентів за фахом: засвоєння якостей мовлення, розвиток умінь аналізувати професійно-термінологічну лексику, перекладати тексти наукового та фахового змісту, умінь створювати власні висловлювання й редагувати фахові тексти.

Проблема, порушена в дисертаційному дослідженні, має продовження в кафедральній темі «Технічний переклад текстів фахового спрямування студентами ВНЗ», що створює можливості для навчання студентів сприймати фахову лексику державною мовою.

Науковий доробок складає 35 публікацій і три навчально-методичні посібники: «Ділове українське мовлення», «Навчаймося української», «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Брала участь у рецензуванні навчального посібника «Стилістика та ділова документація».

Виступала офіційним опонентом на захистах дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова): Довженко Інни Віталіївни з теми «Формування культури україномовного спілкування у майбутній професійній діяльності фахівців сфери обслуговування» та Кузьміної Лідії Володимирівни з теми «Методика навчання українського професійного мовлення студентів вищих навчальних закладів залізничного транспорту».

**БЕРЕГОВА
ГАЛИНА ДМИТРІВНА**

Доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін
Херсонського державного аграрного університету

Дисертацію з теми «Формування культури мовлення студентів-аграрників в умовах нижньодніпрянських говірок» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності – теорія та методика навчання (українська мова) захищено в грудні 2002 р. в спеціалізованій ученій раді К 67.053.01 у Херсонському державному університеті. Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор М. І. Пентилюк.

Актуальність обраної теми була зумовлена підвищенням вимог до ділового спілкування українською літературною мовою на офіційному рівні та відсутністю в українській методиці спеціальних досліджень, пов'язаних із діалектними умовами регіону.

Формування культури українського мовлення – одне з нагальних питань сьогодення. Це не лише філологічна, а й соціальна проблема, що тісно пов'язана з різними видами комунікації. Тому мовленнєва підготовка студентів аграрного профілю привертає до себе увагу, адже майбутні фахівці цієї галузі господарства в процесі спілкування впливатимуть на культуру мовлення населення певної території України.

У роботі основний акцент зроблено на діалектне середовище студентів-аграрників південно-східного регіону (нижньонадніпрянські говірки). На основі аналізу праць мовознавців, що досліджували мовні особливості населення окремої території, було визначено вплив діалектного середовища на культуру мовлення особистості: територіальні діалекти збагачують мовлення, однак можуть ускладнювати комунікацію, оскільки є незрозумілими тим, хто говорить на іншому діалекті цієї ж мови або літературною мовою; змішані та соціальні діалекти засмічують мовлення.

Відзначимо, що в дослідженні ми спиралися й на праці херсонських мовознавців – М.Бухтія, Є.Голобородько, Г.Михайловської, С.Мартос, В.Нагіної, М.Пентилюк.

Ураховуючи діалектне середовище як активний чинник впливу на культуру мовлення особистості, було зроблено висновок про необхідність удосконалення мовленнєвих умінь і навичок студентів у таких напрямках: заміна діалектних слів літературними відповідниками; усунення змішаних і соціальних діалектизмів (сурогатних творень, жаргонних слів).

Основна роль у формуванні комунікативної компетенції студентів відводилася практичним заняттям, які було розташовано в такій послідовності: спочатку заняття доситуативного, потім – керовано-ситуативного та комунікативного етапів.

На заняттях здійснювалася перевірка мовленнєвої компетенції студентів з обов'язковим виділенням помилок діалектного характеру; пропонувалися вправи на виправлення цих помилок, визначення стильової приналежності тексту, виявлення в реченнях скалькованих з російської мови словосполучень, заміна їх точними українськими відповідниками, обґрунтування використання стилістично різнопланових слів у текстах.

Збагаченню лексичного запасу студентів сприяли вправи на добір до діалектних слів нижньодніпровського регіону літературних відповідників з вівчарської, рибальської, ботанічної, будівельної лексики; на розрізнення діалектизмів за групами (територіальні, змішані, соціальні). Лексичне і фразеологічне багатство мовлення майбутніх аграріїв формувалося вправами на добір синонімічних рядів до слів, фразеологізмів. Удосконаленню мовленнєвих умінь і навичок студентів сприяло пояснення причин виникнення морфологічних діалектних помилок.

На заняттях також проводилася робота з текстами документів – пропонувалися вправи і завдання на заміну мовного матеріалу, побудову мовних одиниць, відтворення деформованого тексту, його перекладання й редагування.

Основним завданням такої роботи було викликати в студентів бажання вдосконалювати власне мовлення, спонукати їх до підвищення рівня мовленнєвої культури.

Формуванню культури мовлення студентів-аграрників в умовах нижньонаддніпрянських говірок має відповідати характер дидактичного матеріалу. Система завдань і вправ обов'язково повинна включати редагування як засіб вироблення вмінь виявляти і виправляти мовленнєві недоліки та перекладання як метод порівняння засобів української й російської мов.

Проведені за експериментальною програмою практичні заняття з вивчення соціально-гуманітарних і спеціальних дисциплін засвідчили, що найбільш ефективним у методиці вдосконалення мовленнєвих умінь і навичок студентів є застосування інтерактивних імітаційних методів, що забезпечують високу активність студентів у процесі вивчення й закріплення навчального матеріалу; використання усних мовленнєвих вправ (мікровисловлювання, мікродіалоги, бесіди, консультації, рольові та ділові ігри тощо) на всіх етапах навчання.

Отже, навчання студентів-аграрників в умовах нижньонаддніпрянських говірок за авторською методикою сприяє суттєвому підвищенню рівня їхньої мовленнєвої компетенції, готовності до ділового спілкування.

**ПОПОВА
ЛЮДМИЛА ОЛЕКСАНДРІВНА**

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української мови
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Дисертацію з теми «Система роботи з удосконалення монологічного мовлення учнів 5–7 класів» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності – теорія та методика навчання (українська мова) захищено у квітні 2003 р. в спеціалізованій ученій раді К 67.053.01 у Херсонському державному університеті. Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор М.І.Пентиліук.

Сучасне осмислення проблем мовної освіти та її реалізації в загальноосвітній школі зумовлює підвищення теоретико-методичного рівня навчання української мови. Пошук шляхів розв’язання цих проблем тісно пов’язаний із дослідженням комплексу питань, серед яких розвиток монологічного мовлення учнів 5–7 класів на уроках української мови є одним з актуальних.

Розвиток монологічного мовлення школярів не є новою проблемою в методиці, проте актуальним залишається необхідність його вдосконалення. Об’єктом дослідження було визначено процес навчання монологу в 5–7 класах загальноосвітньої школи з урахуванням комунікативно-діяльнісного та функційно-стилістичного підходів, а предметом – систему роботи з удосконалення монологічного мовлення учнів основної школи, що передбачала врахування індивідуальних і вікових особливостей, інтересів, рівня пізнавальних можливостей, здібностей школярів, розуміння суті психічних процесів, що лежать в основі мовленнєвої діяльності.

В основу дослідження покладено систему поглядів учених на монолог як розгорнуте усне або писемне висловлення однієї особи, що характеризується зв’язністю, послідовністю, логічністю викладу думок; розглянуто найважливіші лінгвістичні та психолінгвістичні поняття (мова, мовлення, монолог, діалог, усне і писемне мовлення, текст, мовленнєва діяльність, етапи мовленнєвої діяльності); визначено лінгводидактичні засади роботи з удосконалення монологічного мовлення учнів 5–7 класів, з-поміж яких виокремлено принципи (активності й свідомості, міцності, глибини й дієвості; пізнавально-практичного спрямування в навчанні, спадкоємності й наступності, зв’язку усного і писемного мовлення), методи (слово вчителя, бесіда, робота з підручником, спостереження й аналіз мовних явищ,

метод вправ), прийоми і засоби навчання, серед яких перевагу надано текстам різних стилів і типів мовлення, наочним посібникам та комп'ютерним програмам.

Вивчення методичного забезпечення з досліджуваної проблеми засвідчило, що передбачені чинною програмою мовленнєві вміння, якими учні мають оволодіти для успішного створення власних висловлювань, потребують уточнення й конкретизації.

З цією метою було розроблено програму дослідного навчання, у якій відбито зміст роботи з удосконалення монологічного мовлення за трьома етапами: підготовчим, формувальним і контрольним-корекційним.

Для успішної реалізації дослідного навчання було створено систему вправ і завдань, спрямованих на вдосконалення монологічного мовлення, що забезпечувало активну, свідому, самостійну діяльність учнів за умови поєднання репродуктивної та креативної мовленнєвої діяльності. Серед вправ, запропонованих у дослідженні, віддавалася перевага репродуктивним, репродуктивно-креативним та креативним (за рівнем творчості); пропедевтичним, тренувальним за зразком або за інструкцією (за метою проведення), оцінно-контрольним й корекційним; груповим, колективним та індивідуальним (за рівнем самостійності); усним і письмовим (за формою проведення) тощо. Робота з удосконалення монологічного мовлення передбачала й використання ситуативних вправ і завдань, що сприяло виробленню в учнів умінь і навичок вільно й творчо висловлювати свої думки залежно від мовленнєвої ситуації, планувати зміст і форму майбутнього висловлення залежно від змодельованої ситуації, використовуючи відповідні виражально-зображувальні засоби мовлення.

Дослідне навчання довело необхідність використання засобів навчання (демонстраційні таблиці, пам'ятки, схеми аналізу тексту, картини або репродукції, ілюстрації, аудіо- й відеофрагменти, комп'ютер тощо), які надавали можливість методично правильно організувати підготовчу роботу над створенням монологічних висловлювань і забезпечували активізацію мисленнєвої та мовленнєвої діяльності учнів.

Результати експерименту підтвердили, що виділені етапи дослідного навчання й часові межі кожного з них, основні підходи до засвоєння знань мовленнєвих понять, запропонована система вправ і завдань, урахування вікових і психічних особливостей учнів, принципи роботи з оволодіння мовленнєвими вміннями й навичками виявилися ефективними.

Основні наукові інтереси: проблема мовленнєвого розвитку учнів; використання інформаційно-комунікаційних технологій у сучасних закладах освіти.

**ЛЯШКЕВИЧ
АНТОНІНА ІВАНІВНА**

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін,
заступник декана з навчально-методичної роботи
факультету суднової енергетики Херсонської державної морської академії

У цей ювілей мені дуже приємно згадувати роки роботи над дисертаційним дослідженням під керівництвом Марії Іванівни Пентилюк. Я вдячна за ті часи мого становлення як науковця, а ще більше радію сьогодні за Ваш особистий унесок у лінгводидактичну науку.

Початок моєї наукової діяльності відбувся, коли ще працювала в загальноосвітній школі № 33 м. Херсона. Тоді вперше зустрілася з Марією Іванівною на курсах підвищення кваліфікації вчителів, вона запросила мене працювати на кафедру українського мовознавства Херсонського державного університету. Науково-творча атмосфера на кафедрі, створена її завідувачем Марією Іванівною, спонукала до наукового пошуку, пов'язаного з розв'язанням однієї з актуальних проблем – «Наступність і перспективність формування діалогічного мовлення учнів початкових і 5 класів загальноосвітньої школи». Розпочалося навчання в заочній аспірантурі та робота над дисертаційним дослідженням. Пригадую літню відпустку 2002 р. на етапі завершення роботи, коли я не давала спокою Марії Іванівні безкінечними запитаннями з проблем написання й оформлення дисертації шляхом телефонних дзвінків та гостинних зустрічей удома. Саме в такий спосіб ми подолали цю нелегку працю і роботу над дисертаційним дослідженням було завершено.

Захист дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02. – теорія і методика навчання (українська мова) відбувся 18 квітня 2003 р. в один день із моєю теперішньою колежанкою з м. Луганська Поповою Людмилою Олександрівною, за зустріч із якою я безмежно вдячна долі.

У дисертації теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено методику формування діалогічного мовлення учнів 1–4 і 5 класів з урахуванням принципу наступності й перспективності.

Програма експериментального навчання створювалася так, щоб учні поступово оволодівали діалогічним мовленням. Навчання здійснювалося в три етапи: I – *підготовчий* (1–2 класи), на якому формувалися такі комунікативні уміння: спостереження над побутовими й художніми діалогами, переказування їх та відтворення за ролями, використання реплік мовленнєвого етикету, запит інформації, уміння швидко реагувати на

запитання, доповнювати і змінювати репліки, орієнтуватися в мовленнєвій ситуації та створювати власні діалоги з кількох реплік; II – *конструктивно-формульальний* (3–4 класи), на якому учнів навчали розрізняти побутові, художні та навчальні діалоги; формували в них уміння конструювання, редагування та вдосконалення власних реплік і діалогів за пропонованою ситуацією, темою, планом, малюнком; використовувати у висловлюваннях багатозначні слова і слова в переносному значенні, добирати синоніми й антоніми; за елементарними ознаками визначати функційне призначення діалогів різних видів; III – *узагальнено-систематизувальний* (5 клас), на якому поглиблювали знання про діалог, ознайомлювали з діловим діалогом (без уживання терміна), навчали застосовувати мовні одиниці в діалогічних текстах; конструювати й аналізувати діалоги різних видів з дотриманням вимог культури спілкування.

Було визначено критерії добору вправ, що здійснювався на основі теоретико-практичних і практичних методів та прийомів. Завдання до вправ мали функційно-стилістичне спрямування. Система вправ містила три послідовні групи: 1) вправи на засвоєння реплік і діалогічних єдностей; 2) вправи на оволодіння мікродіалогом на основі діалогічних єдностей; 3) вправи на відтворення і складання учнями діалогів різних видів .

Вимоги до діалогічного мовлення учнів визначалися з урахуванням вікових особливостей (правильність мовного оформлення думки відповідно до ситуації мовлення; структурне багатство висловлювань залежно від виду діалогу; сприймання й розуміння реплік співрозмовника; швидке реагування на висловлювання партнера; вільне користування мовними формулами, притаманними діалогічному мовленню (згода, відмова, заперечення, подяка, вибачення, запрошення тощо); уміння правильно поставити запитання та відповісти на нього; інтонаційне оформлення висловлювань тощо).

Для з'ясування розуміння і сприймання учнями діалогів різних видів було розроблено схему аналізу діалогу, що включала: визначення теми й основної думки діалогу, сферу його використання; розкриття комунікативних цілей співрозмовників під час діалогу; з'ясування виду діалогу, засобів зв'язку речень у текстах діалогів, лексичних і граматичних особливостей діалогів різних видів.

Результати експериментального навчання дали підстави стверджувати, що методика формування діалогічного мовлення учнів початкових і 5 класів, створена на основі комунікативно-діяльнісного і функційно-стилістичного підходів, сприяє кращому засвоєнню учнями мовних особливостей, структури та видів діалогів; забезпечує оволодіння діалогічним мовленням і продукування його в різних ситуаціях спілкування.

**ОКУНЕВИЧ
ТЕТЯНА ГРИГОРІВНА**

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри мовознавства
Херсонського державного університету

Дисертацію з теми «Культура мовлення майбутнього вчителя-словесника в умовах українсько-російської двомовності» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності – теорія та методика навчання (українська мова) захищено в грудні 2003 р. в спеціалізованій ученій раді К 67.053.01 у Херсонському державному університеті. Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор М. І. Пентилюк.

Зміни в суспільно-політичному та економічному житті світових держав упливають і на розвиток їхніх освітніх систем. Тенденція гуманізації всього комплексу навчальних дисциплін має сприяти підготовці студента до активного життя в сучасному світі, оволодінню сучасними формами міжособистісних і міжнаціональних відносин. Зважаючи на те що Україна є багатонаціональною країною, яка знаходиться в процесі інтеграції до європейського та світового простору, двомовне навчання вважають важливим засобом міжкультурного спілкування й реалізації прав і свобод українських громадян, зокрема право на освіту.

Тому одним із важливих напрямів підготовки майбутніх учителів-словесників є вдосконалення культури мовлення студентів, формування мовленнєвих умінь і навичок майбутніх фахівців в умовах українсько-російського мовного середовища та підвищення практичної значущості цих результатів.

Показниками якісного мовлення студентів є значний обсяг активного словника, різноманітність лексико-граматичних форм і конструкцій, точність, логічність, чистота, багатство, комунікативна доцільність тощо. Одним із основних виявів порушення нормативності мовлення є інтерферентні помилки як наслідок білінгвальної ситуації в Україні. Оскільки українська й російська мови, перебуваючи в безпосередньому контактуванні, подібні за своїм лексичним і граматичним складом, що призводить до виникнення інтерференції, якої зазнає як друга (російська), так і перша мова білінгва. Причини інтерферентних помилок учені вбачають у негативному впливі мовленнєвого середовища, відсутності чи недостатній сформованості навичок самоконтролю.

У науковому дослідженні проаналізовано стан порушеної проблеми у вітчизняній і зарубіжній літературі; розкрито лінгвістичні та лінгводидактичні засади вдосконалення

культури усного і писемного мовлення студентів-філологів; психолінгвістичний аспект досліджуваної проблеми; висвітлено проблему інтерференції в засвоєнні норм літературної мови; з'ясовано причини інтерферентних впливів другої мови на першу (рідну) мову студентів, які знаходяться у двомовному середовищі.

Структура дисертації вимагала теоретичного обґрунтування та експериментальної перевірки педагогічних умов удосконалення культури мовлення студентів-білінгвів; аналізу науково-методичного забезпечення практичного курсу української мови, курсу «Основи культури мови»; визначення рівнів мовленнєвої підготовки студентів і розроблення методики вдосконалення культури мовлення майбутніх філологів.

У роботі значну увагу приділено соціокультурним та екстралінгвістичним впливам на якість мовлення студентів; їхній готовності до роботи над удосконаленням мовленнєвої культури, що виявлялася в сформованості правильного усного і писемного українського мовлення. Пропоновані завдання мали різний рівень складності й вимагали від студентів певних умінь і навичок – від аудіювання до продукування тексту. Аналіз помилок, виявлених у мовленні студентів, спонукав до висновку, що питому вагу мають фонетичні, лексичні, орфографічні інтерферентні помилки.

Результати дослідження дозволили стверджувати, що явище інтерференції властиве обом формам мовлення – як усній, так і писемній. Найбільшу кількість помилок допущено студентами в усному мовленні, що зумовлено його психологічними особливостями.

Унаслідок пошукового зрізу було визначено основні зони фонетичної, лексико-фразеологічної, граматичної інтерференції, у яких можна очікувати порушення норм української літературної мови, визначено типологію інтерферентних помилок, яких припускаються студенти. Кількісний аналіз зроблених помилок дозволив визначити рівні сформованості культури мовлення студентів

Проведена пошукова робота дала підстави для висновку, що розроблена методика вдосконалення культури мовлення студентів-філологів, які знаходяться в білінгвальних умовах, буде ефективною, якщо зміст мовних знань підпорядковувати корекції, теоретичний матеріал репрезентувати блоками, а практичні завдання і вправи пов'язувати з усіма видами мовленнєвої діяльності.

Продовженням дослідження сьогодні стала робота над формуванням професійної компетентності студентів-філологів і виховання соціально мобільної особистості.

**РУСКУЛІС (СТАСІВ)
ЛІЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА**

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики
Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського,
докторант кафедри мовознавства
Херсонського державного університету

Дисертацію «Лінгводидактична підготовка майбутнього вчителя-словесника до роботи над формуванням ділового мовлення учнів основної школи» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук захищено 12 грудня 2003 р. в Херсонському державному університеті. Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор М. І. Пентилюк.

Володіючи багатими традиціями, виробленими протягом тисячоліть, українське ділове мовлення пройшло довгий шлях від свого становлення, але досить тривалий час не мало практичного застосування. Сьогодні воно переживає відродження, остаточно формуючись, набуваючи специфічних ознак, маючи розгалужену систему офіційних відносин і ділової документації.

Розвиток ділового мовлення – це показник еволюції суспільства, оскільки в ньому сконденсована вся сукупність прийомів, характерних рис діяльності, поведінки, методів, які задовольняють адміністративно-господарське, політичне, економічне життя, ділові відносини між державами, організаціями та членами суспільства. Тому особлива увага приділяється його теоретичному вдосконаленню й практичному застосуванню.

Актуальність проведеного дослідження визначається: сучасними науковими тенденціями щодо навчання ділового мовлення у вищій та середній школі; відсутністю наукового обґрунтування лінгводидактичної підготовки майбутніх учителів-словесників до роботи з формування ділового мовлення учнів основної школи; низьким рівнем сформованості вмій і навичок оволодіння діловим мовленням учнями в різних сферах діяльності.

Лінгводидактична підготовка майбутніх учителів-словесників до роботи над формуванням ділового мовлення учнів основної школи становить чітку систему, що включає лінгвістичні, психологічні та дидактичні засади, урахування яких сприяє успішному засвоєнню основ ділового мовлення, фахової підготовки студентів до опрацювання ділового мовлення в 5–9 класах.

Лінгвістичні основи організації методики роботи над засвоєнням ділового мовлення студентів ґрунтуються на сучасних дослідженнях культури мовлення, стилістики, лінгвістики тексту, риторики, що сприятиме їхній успішній професійній підготовці.

Урахування психологічних засад дослідження в процесі засвоєння ділового мовлення, передусім процесу пізнання – сприймання, мислення, мовлення, увага, уява, пам'ять, а також фізіологічних механізмів їх – допомогло виявити труднощі, з'ясувати причини появи помилок, визначити особливості засвоєння усного й писемного ділового мовлення, накреслити оптимальні шляхи опрацювання ділового мовлення.

Робота над діловим мовленням студентів ґрунтується на врахуванні закономірностей, доборі ефективних принципів (міжпредметні зв'язки, комунікативна спрямованість, взаємозалежність усної та писемної форм ділового мовлення, взаємозв'язок у вивченні стилів української мови), методів (дослідницький, проблемний, імітаційний, рольова та ділова гра), прийомів (стилістичний аналіз, стилістичний експеримент, стилістичне редагування, стилістичне конструювання), засобів і форм роботи, що відповідають раціональній послідовності видів роботи з ділового мовлення.

Результати розробленого експериментального навчання довели, що лінгводидактичну підготовку майбутніх учителів-словесників до роботи над формуванням ділового мовлення учнів необхідно проводити на заняттях із лінгвістичних і нелінгвістичних дисциплін, акцентуючи увагу на формуванні свідомого ставлення студентів до ділового мовлення через складну систему ділової документації та усних форм офіційного спілкування між студентами, студентами й викладачами, майбутніми вчителями-словесниками й учнями та їх батьками, колегами.

Створена цілісна система засвоєння ділового мовлення складалася з вправ, рольових (ділових) ігор, ситуативних завдань, які в поєднанні з ефективними методами (традиційними й інноваційними) та прийомами представили дидактичне наповнення лекцій, практичних, семінарських і лабораторних занять, стимулювали самостійну й науково-дослідницьку роботу студентів. Вправи (мовленнєві, ситуативні, пізнавальні та ін.), що використовувалися під час дослідження, сприяли підвищенню активності й самостійності студентів, ставали засобом удосконалення їхньої комунікативної компетентності в діловій сфері, забезпечили розвиток таких видів мовленнєвої діяльності, як говоріння, аудіювання, письмо, читання.

Продовженням дослідження сьогодні стала робота над темою докторської дисертації «Теоретико-методична підготовка майбутнього вчителя української мови», яка передбачає аналіз наукових засад підготовки майбутнього вчителя української мови; психологічну характеристику студента як суб'єкта навчальної діяльності, психолінгвістичні чинники формування студента-словесника; лінгводидактичний аспект підготовки майбутнього вчителя української мови; обґрунтування технології теоретико-методичної підготовки майбутнього вчителя української мови під час засвоєння предметів філологічного та психолого-педагогічного циклів.

**МЕЛЬНИК
ТАМАРА ВАЛЕНТИНІВНА**

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української філології
Севастопольського міського гуманітарного університету (до 2015 року),
Відмінник освіти і науки України

Дисертацію «Розвиток образного мовлення учнів 5–9 класів шкіл з російською мовою викладання» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова) захищено в спеціалізованій ученій раді К 067.053.01 у Херсонському державному університеті у 2004 р. Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор М.І. Пентилюк.

Актуальність дослідження полягала в тому, що прогресивні тенденції розвитку суспільства, які супроводять розбудову України як незалежної європейської держави, диктують соціальне замовлення на всебічно розвинену, духовно багату, самодостатню особистість, людину з високим рівнем комунікативної компетентності.

Навчання української мови як державної в школах з російською мовою викладання має на меті забезпечити активне володіння учнями державною мовою, сформувати в них мовленнєву, мовну, соціокультурну та діяльнісну компетенції. Сучасне осмислення проблем мовної освіти, новий погляд на мову як суспільне явище та навчальний предмет і реалізація їх у школі з російською мовою викладання зумовлює підвищення теоретико-методичного рівня навчання й розвитку учнів.

Практика свідчить, що в школах з російською мовою викладання, де засвоєння української мови відбувається в білінгвальному середовищі, часто спостерігається досить низький рівень культури мовлення учнів. Вони зазнають труднощів в усному і писемному викладі своїх думок, поверхово сприймають художні тексти, тому без бажання виконують творчі роботи. Розвиток мовленнєвої культури тісно пов'язаний з оволодінням мовними засобами, принципами вживання їх у будь-якій мовленнєвій ситуації, умінням користуватися багатими ресурсами української мови, що дозволяє правильно й виразно висловлювати свої думки. Образне мовлення як компонент виразності є показником якісного, довершеного мовлення і виступає для російськомовних учнів експонентом світосприймання, характеру, ментальності, інтелектуального й художнього генія українців. Вагомим компонентом підвищення загальної культури та культури мовлення учнів шкіл з російською мовою викладання є розвиток образного мовлення, що своєю чергою впливає на виховання патріотизму, громадянськості.

Важливість розвитку образного мовлення з опорою на всі види мовленнєвої діяльності й засвоєння рівнів мови не завжди усвідомлюється вчителями-словесниками.

Аналіз науково-методичної літератури засвідчив недостатню уваги до розвитку образного мовлення учнів, відсутність необхідних рекомендацій, тому ця проблема в шкільній практиці розв'язується неефективно.

Наукове дослідження вимагало аналізу питань теорії та практики роботи з розвитку образного мовлення в психологічній, лінгвістичній і методичній літературі; вивчення стану роботи з розвитку образного мовлення учнів з урахуванням передового педагогічного досвіду; аналізу програм і підручників, бесід з учителями й учнями; з'ясуванню вихідних положень експерименту, що проводився в школах міст центрального та південно-східного регіонів України.

У дисертації теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено систему роботи з розвитку образного мовлення учнів 5–9 класів шкіл з російською мовою викладання в контексті комунікативно-діяльнісного, функційно-стилістичного, особистісного підходів та з опорою на різні види мовленнєвої діяльності. Суть методики полягала в систематичному залученні рідномовного досвіду учнів про образність, зосередженні уваги на особливостях українських засобів образності, реалізації міжпредметних зав'язків на основі використання текстів-взірців переважно художнього стилю.

На всіх етапах експериментального навчання відбувалося не лише накопичення та поглиблення лінгвістичних знань, але й активне їх застосування в процесі мовленнєвої діяльності. Особлива увага приділялася текстам, що формують моральність, чесноти українців, відображають ментальність українського народу, надбання й цінності української культури.

Побудована на основі досвіду вчителів методика сприяла поглибленому формуванню мовних і мовленнєвознавчих понять, інтенсифікації процесу навчальної діяльності та робила його ефективнішим, цікавішим для учнів шкіл з російською мовою викладання.

Продовженням дослідження стала робота над проблемою, пов'язаною з методикою навчання української мови в білінгвальному середовищі з урахуванням соціокультурних особливостей вивчення мови, розвитку образного мовлення учнів, а також підготовка майбутнього вчителя української мови і літератури.

**ВАРНАВСЬКА
ІННА В'ЯЧЕСЛАВІВНА**

Кандидат педагогічних наук,
доцент загальноуніверситетської кафедри мовної освіти
Херсонського державного університету

23 грудня 2005 р. в спеціалізованій ученій раді К 67.053.01 у Херсонському державному університеті відбувся захист дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова) з теми «Формування мовленнєвої компетентності учнів 5–7 класів у процесі засвоєння виражальних засобів української мови». Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Марія Іванівна Пентилюк.

Сучасний підхід до навчання мови вимагає формування всебічно розвиненої, духовно багатой мовної особистості, спроможної на соціальну адаптацію й репрезентацію власної індивідуальності засобами рідної мови. Повноцінну мовленнєву підготовку школярів забезпечує виховання культури мовлення, зокрема культури виразного й образного мовлення, що досягається не тільки вивченням словесно-інтонаційних засобів мови, дотриманням літературних норм, а й культурою мислення й почуттів, мовленнєвою поведінкою комунікантів.

Культура мовлення передусім пов'язана з комунікативними якостями мовлення, серед яких найбільш важливим для нашого дослідження виявилися такі, як образність і виразність, оскільки вони досягаються виражальними засобами мови, тобто визначаються рівнем умінь і навичок користуватися ними в мовленнєвій діяльності.

Звідси випливає потреба визначення ролі виражальних засобів у системі мовленнєвої діяльності школярів, що сприятиме кращій мовленнєвій підготовці школярів, підвищенню рівня культури їхнього мовлення, оскільки учні, оволодіваючи виразністю й образністю мовлення, краще усвідомлюють роль виражальних можливостей української мови.

Теоретичний аналіз наукових джерел дослідження дозволив визначити роль і місце виражальних засобів мови в системі мовленнєвої підготовки школярів, психологічні та лінгводидактичні засади формування їхньої мовленнєвої компетентності; виділити принципи – загальнодидактичні (науковість, систематичність і послідовність, наступність і перспективність, зв'язок теорії з практикою, наочність, доступність, свідомість) і лінгводидактичні (взаємозв'язок у вивченні всіх розділів мови, зв'язок вивчення мови з розвитком мовлення, взаємозалежність усного і писемного мовлення, вивчення морфології

на синтаксичній основі, структурно-семантичний підхід до вивчення синтаксису, зв'язок навчання пунктуації та виразного читання), які у своїй єдності охоплювали процес навчання; методи, зокрема імітаційні (індивідуальні й інтерактивні), прийоми й засоби навчання; основні підходи до процесу формування мовленнєвої компетентності учнів під час засвоєння виражальних засобів української мови (лінгвістичний, комунікативний, культурологічний і діяльнісний), що відповідали лінійному викладу навчального матеріалу в чинних програмах.

Ураховуючи лінгвістичні та психолінгвістичні основи дослідження, було визначено критерії відбору вправ для формування мовленнєвої компетентності учнів 5–7 класів. Найбільш доцільними серед них виявилися такі: функціонування тієї чи тієї мовної одиниці в мовленні; лексичний склад та синтаксична структура учнівського мовлення; мовленнєве середовище, у якому перебуває учень; урахування вікових особливостей школярів та індивідуальних особливостей кожного конкретного класу; урахування мовленнєвої ситуації спілкування.

Для ефективного формування мовленнєвих умінь і навичок учнів запропоновано спеціальні вправи: аналіз синонімів у словниках та синонімічних конструкцій у тексті; аналіз багатозначних слів у тлумачних словниках; аналіз виражальних засобів у вірцевих текстах; добір граматичних синонімів і пояснення умов уживання їх; добір слів на ту чи ту смислову тему; вибір нормативного варіанта; перероблення лексично та синтаксично недосконалих текстів; порівняння зразкових текстів і текстів, створених дітьми; спостереження в художніх текстах над фразеологізмами, синтаксичними конструкціями; створення власного тексту з певним стилістичним завданням тощо.

Експеримент підтвердив, що у формуванні мовленнєвої компетентності школярів слід спиратися передусім на такі комунікативні якості мовлення, як образність і виразність, які досягаються мовцем за допомогою виражальних засобів різних груп (мовних – лексико-семантичних, фонетичних, морфологічних, словотворчих, синтаксичних, стилістичних, звукових; позамовних – міміка, жести, поза, вираз очей і обличчя).

Якісний і кількісний аналізи контрольного зрізу знань семикласників засвідчили, що учні експериментальних класів, на відміну від контрольних, виявляли вміння прогнозувати зміст висловлювання, виділяти логічно-смислові частини прослуханого та прочитаного, користуватися різними видами читання; відтворювати готові тексти різних стилів, типів, жанрів з використанням виражальних засобів мови, створювати власні висловлювання, складати діалоги та монологи певного обсягу відповідно до запропонованої ситуації спілкування, складати твори, добираючи мовні виражальні засоби відповідно до задуму висловлювання і стилю мовлення, а також удосконалювати написане.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в розробленні проблеми «Формування мовленнєвої компетентності студентів вишів», зокрема студентів-нефілологів.

**ДРУЖЕНЕНКО
РАЙСА СЕРГІЇВНА**

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української мови
Київського університету імені Бориса Грінченка

Дисертацію з теми «Етнопедагогічні засади формування мовленнєвих умінь і навичок учнів основної школи» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова) захищено в спеціалізованій ученій раді К 67.053.01 у Херсонському державному університеті у 2005 р. Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Марія Іванівна Пентилюк.

Розвиток мовлення особистості є складною багатоаспектною проблемою, що вимагає пошуку ефективної методичної системи навчання мови, яка б забезпечила результативність у формуванні мовленнєвих умінь і навичок учнів з метою активної комунікації. Одним із таких шляхів вважаємо впровадження в методику української мови етнопедагогічних засад.

Етнопедагогічні засади формування мовленнєвих умінь і навичок передбачають етнокультурний компонент навчально-виховного процесу з опорою на: народну педагогіку як сукупність поглядів, ідей, норм, звичаїв, цінностей, ідеалів етносу; народну дидактику, тобто систему принципів, методів, засобів навчання, що є прийнятною в етнічному середовищі; народну психологію, яка знаходить утілення в етнічній навчально-виховній системі, остання відповідає психології представника етнічної спільноти, найактивніше ним сприймається і є найефективнішим шляхом формування особистості в цілому та її мовлення зокрема.

Серед вітчизняних учених, які створювали навчально-виховні концепції на народних традиціях, слід назвати Г.Ващенка, Б.Грінченка, О.Духновича, І.Огієнка, Г.Сковороду, В.Сухомлинського, К.Ушинського.

Елементи етнопедагогіки в навчанні рідної мови та формуванні мовлення особистості простежено і в сучасних наукових концепціях. Це переконує, що лінгводидактика може успішно розвиватися в тісному зв'язку з етнопедагогікою: використання дидактичного матеріалу етнологічного змісту забезпечить ознайомлення учнів з національно-культурною специфікою мовленнєвої поведінки, звичаями, нормами, стереотипами українського народу та вироблення на цій основі мовленнєвих умінь і навичок.

Змістом навчання рідної мови на засадах етнопедагогіки визначено взаємозв'язаний процес мовленнєвого й духовного розвитку особистості, які є невід'ємним компонентом

формування мовлення учнів, оскільки передбачають виховання почуття любові та поваги до рідної мови, власної відповідальності за неї, розуміння причетності до процесу її розвитку й процвітання, а разом із тим усвідомлення себе представником етносу.

Аналіз наукової літератури показав, що етнокультурний компонент навчання мови зумовлює потребу етнопедагогічних засад навчально-виховного процесу, які передбачають опору на народну педагогіку, народну дидактику та врахування специфіки етнічної психології. Це дозволило виділити етнопедагогічні засади навчання мови та формування мовленнєвих умінь і навичок з опорою на такі положення: дотримання етнокультурного спрямування навчально-виховного процесу; єдиний духовно-мовленнєвий розвиток учнів засобами народної педагогіки та народної дидактики; оволодіння рідною мовою як етнічним явищем, специфічним і оригінальним способом оцінювання народом дійсності; основним засобом навчання є національно-культурний текст народнопедагогічного змісту.

Відповідно до мети, завдань дослідження було розроблено програму експериментального навчання, що відображає зміст і місце етнопедагогіки в процесі формування мовленнєвих умінь і навичок учнів 5–9 класів.

Навчання за розробленою програмою здійснювалося в три етапи: розвідувально-підготовчий (5 клас), базовий (6–8 класи), узагальнено-систематизувальний (9 клас).

Під час експерименту ми керувалися основними принципами етнопедагогіки, активно залучали народнопедагогічні методи, засоби (національно-культурні тексти різних стилів, жанрів, типів мовлення). Система вправ і завдань була спрямована на оволодіння учнями національно орієнтованими мовними одиницями, у тому числі формулами етноетикету, що в сукупності становлять національно-культурний компонент мовлення, забезпечення етнознань та формування на цій основі мовленнєвих умінь і навичок школярів.

Проведене експериментальне навчання підтвердило ефективність комунікативно-діяльнісного, функційно-стилістичного, етнопедагогічного підходів до навчання мови і формування мовленнєвих умінь і навичок школярів, а також використання народнопедагогічних принципів, методів, засобів навчання в єдності із загальнодидактичними та лінгводидактичними.

Перспективними, на наш погляд, є проблеми формування етичного та естетичного мовлення учнів на засадах етнопедагогіки.

**ГОРОШКІНА
ОЛЕНА МИКОЛАЇВНА**

Доктор педагогічних наук,
професор кафедри української мови
Київського університету імені Бориса Грінченка

У жовтні 2005 р. в спеціалізованій ученій раді Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова захистила дисертацію з теми «Методика навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах III-го ступеня природничо-математичного профілю», подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова). Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор Марія Іванівна Пентилюк.

Демократичні перетворення в Україні, надання українській мові статусу державної, становлення профільної школи вимагають розроблення нових підходів до навчання української мови, що має забезпечити економічний, соціально-культурний і духовний розвиток випускників середніх освітніх закладів. Відтак однією з ключових у галузі освіти постає проблема самореалізації особистості старшокласників та підготовки їх до подальшої професійної діяльності.

Курс української мови в середніх освітніх закладах природничо-математичного профілю характеризується низкою своєрідних ознак, що стосуються змісту, форм, методів і технології навчання. Відповідно до мети навчання учні засвоюють не лише закони мови, а й закономірності вживання мовних одиниць у різних комунікативних ситуаціях. Отримані знання сприяють формуванню комунікативної компетентності випускників профільної школи. Набуває актуальності розроблення спеціальної програми й методики навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах III-го ступеня природничо-математичного профілю.

Досліджуючи методику навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах природничо-математичного профілю, було встановлено, що формування мовної особистості старшокласників буде результативним за таких умов: урахування соціологічних, лінгвістичних, психологічних, психолінгвістичних, лінгводидактичних, культурологічних чинників навчання української мови старшокласників; урахування індивідуальних особливостей учнів і своєрідності профілю школи; виявлення дидактичних засад навчання, що визначають технологію засвоєння програмового матеріалу; реалізація в процесі навчання ідеї позитивних мотиваційних настанов за рахунок включення відомостей про значення

української мови в професійній діяльності людини; розробка змісту навчання української мови в старших класах.

Експериментальне навчання засвідчило доцільність опрацювання відомостей зі стилістики, риторики, культури мовлення в старших класах природничо-математичного профілю, взаємозв'язок і взаємозумовленість мовних і мовленнєвознавчих відомостей.

Освітня мета й завдання визначають провідні напрями взаємодіяльності учня і вчителя-словесника: навчання старшокласників рецептивних і продуктивних видів мовленнєвої діяльності та вдосконалення їхньої правописної грамотності.

Необхідною умовою ефективного формування мовної особистості випускника є використання форм, методів, прийомів і засобів навчання, адекватних меті й змісту. У зв'язку з цим посилюється роль самостійної роботи учнів, до якої зокрема спонукає метод проєктів, набуває значущості застосування інших інтерактивних методів.

Важливим засобом навчання є профільно орієнтований текст як середовище функціонування мовних одиниць, що дає змогу залучити старшокласників до мовленнєвої діяльності, мотивує засвоєння мовної теорії, підвищує пізнавальний і виховний потенціал уроку.

Провідним є системний вплив змісту, форм, методів і засобів навчання, адекватних меті й завданням вивчення української мови в школах природничо-математичного профілю. Систематичний і послідовний вплив зазначених чинників сприяє формуванню мовної особистості випускника шкіл природничо-математичного профілю – громадянина, який упевнено почувається в різноманітних комунікативних ситуаціях, здатний репрезентувати себе через мовлення як особистість, шанує українську мову і стає носієм національних традицій.

У результаті наукового дослідження визначено залежність змісту навчання української мови від профілю середнього освітнього закладу; доведено необхідність опори на комунікативний потенціал мовних одиниць і категорій, які опановуються учнями. Виділено пріоритет комунікативно-діяльнісного підходу до навчання мови, що зумовлює вибір відповідних форм, методів, прийомів і засобів. Обґрунтовано процес навчання мови як системи, що містить цільовий, змістовий, діяльнісний, результативний компоненти, регульовані загальнодидактичними й лінгводидактичними принципами відповідно до закономірностей навчання мови; окреслено шляхи вдосконалення комунікативної компетентності учнів.

Перспективи дослідження вбачаємо в розробленні методики навчання української мови в школах (класах) із поглибленим вивченням гуманітарних предметів.

**АНДРІЄЦЬ
ОЛЕНА МИКОЛАЇВНА**

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри мовознавства
Херсонського державного університету

Захистила кандидатську дисертацію «Методика опрацювання науково-навчальних текстів у старших класах з поглибленим вивченням української мови» під керівництвом доктора педагогічних наук, професора М.І. Пентилюк 11 жовтня 2007 р. в спеціалізованій ученій раді К 67.053.01 у Херсонському державному університеті.

Упродовж десятиліття актуальність дослідження зумовлена концептуальними засадами та державними вимогами реформування освіти в країні, спрямованими на виховання всебічно розвиненої особистості, спроможної на соціальну адаптацію й репрезентацію засобами рідної мови. Така ідея розвитку індивіда, його здібностей і обдарувань, наукового світогляду знаходить широке відбиття як у чинних документах для середньої ланки освіти, так і в шкільних програмах, підручниках, альтернативних посібниках і методичних рекомендаціях. Мета сучасної оновленої школи – підвищувати в школярів високу мовленнєву компетентність, що є запорукою успіху майбутнього фахівця будь-якої галузі на ринку праці й забезпечення його конкурентноздатності; формувати наукову картину світу; сприяти усвідомленню свого місця в суспільстві та становленню наукового світогляду.

Підвищення ефективності навчання української мови набуває особливого значення в старших класах із поглибленим її вивченням. Серед досліджень, присвячених особливостям методики навчання української мови в спеціалізованих класах, гімназіях, ліцеях, варто виділити наукові здобутки З. Бакум, О. Біляєва, О. Горошкіної, Є. Голобородько, С. Карамана, В. Мельничайка, М. Пентилюк, М. Плющ, В. Тихоші та ін. Методичні концепції цих науковців орієнтують сучасного вчителя на реалізацію стандартизації мовної освіти, що має забезпечити формування комунікативної компетентності випускника загальноосвітньої школи.

У комунікативно спрямованому навчанні української мови одне з провідних місць посідає оволодіння науковим мовленням, необхідним компонентом якого є науково-навчальні тексти, під якими ми розуміємо писемне або усне висловлювання науково-

навчального стилю, що містить пізнавальну наукову інформацію загальнонаукового та фахового характеру.

Важливим для нашого дослідження є розкриття жанрового розмаїття науково-навчальних текстів, до яких віднесено наукову лекцію, доповідь, план, конспект, відгук, рецензію, реферативне повідомлення, анотацію.

Процес розвитку комунікативної компетентності школяра здійснюється за допомогою різних видів мовленнєвої діяльності: слухання (аудіювання), читання, говоріння, письма. З погляду психології цей розвиток залежить від багатьох психологічних чинників – удосконалення уваги, розвитку мислення, пам'яті, розуміння, сприймання; відтворення науково-навчальних текстів, їх читання та прослуховування, – що допомагають учням старших класів оволодівати знаннями й використовувати їх з урахуванням змісту мовлення та ситуації спілкування.

Результативність роботи з науково-навчальними текстами залежить від методики викладання поглибленого курсу української мови, уміння вчителя добирати найбільш ефективні і виправдані методи, прийоми та засоби. Нами визначено загальнодидактичні та лінгводидактичні принципи, що цілісно охоплюють методику роботи з науково-навчальними текстами й реалізуються через засвоєння знань та систему вправ з урахуванням специфічних прийомів опрацювання текстів наукового стилю.

Ефективному засвоєнню складних наукових текстів і розвитку мовленнєвої компетентності випускника сприяють інноваційні методи навчання, оскільки саме за їх допомогою відбувається підвищення в старшокласника пізнавальної активності, готовності до сприймання і засвоєння навчального матеріалу, посилюється прагнення до поглибленого вивчення науки. Значну роль у реалізації методів і прийомів навчання відіграють засоби, до яких відносимо тексти наукового стилю, шкільний підручник, дидактичні матеріали, довідники, наочні посібники різних типів, відеозаписи, комп'ютер тощо.

Опрацювання науково-навчальних текстів учнями старших класів із поглибленим вивченням української мови відбувається з урахуванням міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків, що створює додаткові можливості для засвоєння теорії тексту в цілому й науково-навчального зокрема.

Кандидатська дисертація свого часу не претендувала на остаточне розв'язання проблеми опрацювання науково-навчальних текстів у старших класах з поглибленим вивченням української мови, а відбивала лише основні аспекти цієї роботи і стала перспективним напрямом для подальшої розробки, зокрема в умовах двомовності з урахуванням когнітивної, комунікативної та дискурсивної компетенцій старшокласників.

**БОРОДИНА
НАТАЛЯ СЕРГІЇВНА**

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри філологічної освіти
Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського

Тема дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова) – «Наукові засади професійного засвоєння лінгводидактичної термінології студентами філологічних факультетів». Захист відбувся 15 березня 2007 р. в спеціалізованій ученій раді К 067.053.01 у Херсонському державному університеті. Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор М.І. Пентиліук.

З-поміж основних напрямів модернізації вищої педагогічної школи в нашій країні одним з актуальних постає формування фахової компетентності майбутніх учителів, необхідним компонентом якої є знання професійної лексики. Проблема засвоєння спеціальної термінології в підготовці вчителів-словесників є однією з найважливіших у лінгводидактиці вищої школи. Лінгводидактична термінологія складає основу фахового словника вчителя української мови. Володіння нею свідчить про глибоке розуміння професійних понять і явищ. Водночас процес опрацювання лінгводидактичної лексики у вищих закладах педагогічного профілю досить складний, що зумовлено стрімким розвитком шкільної освіти й методичної науки в останні десятиліття, зміною пріоритетів і підходів до навчання мови. Об'єктом дослідження була професійна підготовка майбутніх учителів-словесників на філологічних факультетах вищих закладів педагогічної освіти України. Предмет дослідження – методична система професійного засвоєння лінгводидактичної термінології в процесі фахової підготовки студентів філологічних факультетів. Мета дослідження полягала в розробленні, науковому обґрунтуванні та експериментальній апробації методичної системи професійного засвоєння лінгводидактичної термінології майбутніми вчителями-словесниками.

У роботі вперше досліджено проблему професійного засвоєння лінгводидактичної термінології студентами філологічних факультетів, розроблено й апробовано експериментальну методичну систему, що сприяла ефективному збагаченню словника студентів лінгводидактичною лексикою. У ході дослідження доведено, що професійне засвоєння термінологічної лексики майбутніми словесниками повинне мати

цілеспрямований характер і базуватися на поєднанні когнітивного, комунікативно-діяльнісного й особистісно орієнтованого підходів до фахової та мовленнєвої підготовки у вищій школі, що забезпечують особистісну орієнтацію та спрямування на пізнавальні можливості й особистісний досвід студентів-філологів.

Змодельована й розроблена методична система роботи з лінгводидактичною термінологією ґрунтувалася на застосуванні педагогічних інновацій: особистісно орієнтованої та модульної технологій навчання, активних й інтерактивних методів і прийомів (ділової гри, мозкової атаки, дискусії, проблемного та евристичного методів); роботі з термінологічними словниками, прийомах семантизації термінів (дефініція, аналіз, класифікація, порівняння, зіставлення) й ін., що зумовило її ефективність і підтвердило достовірність. Серед основних видів вправ у навчанні лінгводидактичної термінології найбільш ефективними виявилися кумуляційно-когнітивні, репродуктивні, аналітичні, узагальнено-творчі, комунікативні. Вони спиралися на різні рівні пізнавальної діяльності студентів (репродуктивні і продуктивні), когнітивні й комунікативні критерії, сприяли розвиткові всіх видів фахової мовленнєвої діяльності з активним уживанням лінгводидактичних термінів, навичок контролю й самоконтролю професійного мовлення.

Експериментально-дослідне навчання, здійснене для розв'язання поставленої проблеми, довело, що ефективному опрацюванню лінгводидактичної термінології сприяють завдання, спрямовані на аналіз, зіставлення, установлення походження та родо-видових зв'язків понять і термінів лінгводидактики; складання з термінами опорних схем і кросвордів; моделювання й проведення уроків української мови та фрагментів їх; підготовку повідомлень, доповідей, виступів під час конференції або дискусії з актуальних питань методичної науки тощо. Опрацювання студентами періодичних видань з методики української мови забезпечило збагачення їхнього фахового словника новаційною термінологією й удосконалення компетентності в галузі освітніх інновацій та можливостей застосування їх у практиці навчання української мови в школі.

Коло наукових інтересів сьогодні – шляхи розвитку мовної особистості, зокрема в системі загальної мовної освіти та фахової підготовки студентів-філологів; застосування інноваційних технологій у системі мовної освіти в загальній та вищій школах; технології інтенсифікації фахової методичної підготовки студентів-філологів на засадах компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів.

**ДОВЖЕНКО
ІННА ВІТАЛІВНА**

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри сучасних європейських мов
Київського національного торговельно-економічного університету

Дисертацію з теми «Формування культури україномовного спілкування у майбутній професійній діяльності фахівців сфери обслуговування», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02. – теорія та методика навчання (українська мова), захищено в червні 2008 р. в Херсонському державному університеті. Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Марія Іванівна Пентиліук.

Професійна освіта сфери обслуговування в Україні перебуває нині на новому етапі становлення. Студенти мають оволодіти сучасними прийомами ринкового орієнтування, виявляти ініціативність, готовність до ризику й новацій, прагнути до підприємливості, мати комерційні здібності, бути здатними успішно працювати в силовому полі міжнародної конкуренції. Про спеціаліста з великої літери ми можемо говорити тоді, коли він володіє не лише високою кваліфікацією, а й є духовно багатий, творчий особистістю. Формування такої особистості дедалі більше пов'язується зі справжнім опануванням мови, професійним спілкуванням. Тому логічне, правильне, доречне професійне мовлення, здатність не лише словом, а й його змістом уплинути на співрозмовника повинні бути внутрішньою потребою студента навчальних закладів сфери обслуговування. Тільки в сукупності ці ознаки формують високий рівень культури професійного спілкування студентів спеціальних навчальних закладів означеної галузі.

Проблема формування культури україномовного спілкування посідає одне з важливих місць у підготовці студентів середніх спеціальних та вищих закладів освіти, оскільки потреба в професійному спілкуванні є визначальною в становленні особистості майбутнього фахівця, особливо в освітніх закладах сфери обслуговування.

У дисертації подано теоретичне узагальнення і нове розв'язання наукової проблеми формування культури спілкування майбутніх фахівців сфери обслуговування. Доведено, що оволодіння культурою професійного спілкування – це засвоєння знань з української мови і формування комунікативних умінь і навичок студентів. Окрім норм сучасної української літературної мови, майбутнім фахівцям сфери обслуговування необхідні знання спеціальної термінології, особливостей побудови синтаксичних

конструкцій, тексту тощо. Оскільки українська мова – це засіб мовного професійного спілкування, то в процесі навчання головна увага має приділятися розвиткові та вдосконаленню культури спілкування студентів.

Для фахівців сфери обслуговування культура спілкування є передумовою не лише успішної навчальної, але й подальшої професійної діяльності. Досконале володіння мовою стає важливим компонентом підготовки спеціалістів, оскільки творче використання засобів мови повною мірою виявляє професійне обдарування фахівця сфери сервісу, сприяє його самовдосконаленню й самовираженню.

Аналіз наукових джерел дозволив дійти висновку, що знати мову професії – означає здатність мовця дотримуватися граматичних, лексичних, стилістичних норм культури професійного спілкування, ділового етикету тощо. А це потребує вироблення таких умінь і навичок спілкування, які забезпечать донесення необхідної інформації чітко, ясно й зрозуміло.

У роботі доведено, що мовні особливості професійного спілкування студентів середніх спеціальних та вищих закладів освіти сфери обслуговування, визначаються насамперед специфікою термінологіки зазначеної галузі, лексичними групами (синоніми, антоніми, омоніми, пароніми), відповідними стилями мовлення – науковим, офіційно-діловим, розмовним тощо.

Проведений експеримент спонукав до висновків, що роботу з формування навичок культури професійного спілкування необхідно проводити на заняттях із вивчення гуманітарних, соціально-гуманітарних та спеціальних дисциплін поетапно. Вона повинна ґрунтуватися на внутрішньопредметних і міжпредметних зв'язках і становити чітку систему, в основу якої покладено закономірності, принципи, методи, прийоми, засоби навчання та форми роботи.

Сьогодні продовжую вивчати проблеми методики викладання англійської та української мови. Цікавлюся інноваційними технологіями навчання, використанням інтерактивних методів, застосовую їх на практиці, викладаючи ділову англійську як іноземну мову за професійним спрямуванням у Київському національному торговельно-економічному університеті.

**БЕЗГОДОВА
НАДІЯ СЕМЕНІВНА**

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української мови
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Дисертацію «Формування професійного мовлення майбутніх учителів природничого профілю» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання (українська мова) захищено 29 лютого 2009 р. в спеціалізованій ученій раді Д 67.053.01 в Херсонському державному університеті. Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Пентилюк Марія Іванівна.

Реформування системи освіти в Україні, її вдосконалення й поліпшення рівня якості є найважливішою соціокультурною проблемою, що зумовлена процесами глобалізації та потребами формування позитивних умов для індивідуального розвитку людини, її соціалізації та самореалізації.

Від учителя, його педагогічної майстерності, бездоганного знання свого предмета, ерудиції, загальної культури, чуття мови, досконалого володіння професійним мовленням залежить рівень освіти й виховання підростаючого покоління. Саме освіта повинна сприяти реальному закріпленню державності України, а наука – підвищенню інтелектуалізму суспільства, удосконаленню понятійної сфери духовності, що разом доводить: чим вищий рівень національного мовлення як першоознака інтелектуально-духовної атмосфери, тим вищий рівень свідомості людей.

Аналіз наукових джерел дозволив стверджувати, що для майбутніх учителів природничих дисциплін найважливішими комунікативними якостями є змістовність, доречність, логічність і послідовність мовлення; з погляду культури мовлення – правильність, чистота, виразність (образність), багатство (різноманітність) і дотримання норм мовленнєвого етикету.

Формування професійного мовлення майбутніх учителів передбачає необхідність опанування понятійної сфери обраної спеціальності (у нашому дослідженні спеціальності природничого профілю), вербально представленої засобами україномовної термінології. Визначення ролі термінології у формуванні комунікативних умінь і навичок майбутніх учителів означеного профілю є центральною проблемою в їхній професійній освіті. Чим більший лексичний запас студента, тим проникливіше він бачить світ, чіткіше вичленовує

явища, точніше сприймає прочитане й почуте, а отже, йому легше дається навчання, ширшає його світогляд, і найголовніше – він упевненіше висловлюється.

У роботі обґрунтовано, що своєрідною рисою мовленнєвої підготовки студентів природничого профілю є поєднання імпліцитного та експліцитного видів професіоналізації, що забезпечується формуванням стійкої мотивації до вивчення української мови, відповідною орієнтацією ситуативних завдань, добором дидактичного матеріалу, збагаченням словника студентів термінологічною лексикою.

Опрацювання наукової літератури з лінгвістики, психолінгвістики, лінгводидактики дозволило накреслити основні напрями формування культури мовлення студентів, що були покладені в основу експерименту: оволодіння системою теоретичних знань сучасної лінгвістичної науки, передусім відомостями зі стилістики, культури мовлення, комунікативної лінгвістики, теорії мовленнєвої комунікації, термінознавства, риторики; формування вмінь і навичок, необхідних для роботи з документацією, її оформленням і вмільм використанням у професійній роботі; удосконалення мовленнєвих якостей у процесі ділового спілкування; вироблення лінгвометодичних умінь роботи з лексичним, граматичним, стилістичним матеріалом відповідно до вимог практичного курсу.

Означені напрями було покладено в основу розробленої методичної системи, що включала комплекс форм, методів, прийомів і засобів навчання, спрямованих на розвиток і корекцію структурних компонентів професійного мовлення майбутніх учителів природничого профілю. Одним з найефективніших шляхів формування пізнавальних умінь, отже, і професійного мовлення студентів, виявилася активізація науково-дослідницької, пошукової діяльності, що найповніше розвивається під час проблемного навчання, використання ділових ігор, різних видів вправ і завдань, наближених до реальної моделі майбутньої професійної діяльності, і яка відбиває суть майбутньої професійної діяльності студентів. Це дало змогу стимулювати комунікативну активність майбутніх учителів у навчальному процесі, відпрацьовувати професійно-мовленнєві навички в умовах, наближених до реальних. Детальний аналіз помилок студентів, що проводився під час підбиття підсумків, знижував імовірність повторення їх у навчальній діяльності та в реальній дійсності.

Дослідне навчання переконливо довело, що формування професійного мовлення майбутніх учителів природничого профілю буде ефективним, якщо здійснюватиметься з опорою на системний підхід до роботи; урахуватимуться психологічні особливості студентів; відбуватиметься поетапне формування професійного мовлення; добиратимуться оптимальні форми, методи й засоби навчання тощо.

**ЯРЕМЧУК
НАТАЛІЯ СЕРГІЇВНА**

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри правознавства Севастопольського інституту банківської
справи Української академії банківської справи Національного банку
України (до 2015 р.)

Дисертацію «Система роботи з удосконалення навичок говоріння в учнів 5–6 класів на уроках української мови» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання (українська мова) захищено 30 жовтня 2009 р. в спеціалізованій ученій раді Д 67.053.01 у Херсонському державному університеті. Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Пентилюк Марія Іванівна.

Одним із провідних завдань навчання української мови є формування комунікативної компетенції, що охоплює не тільки знання мовної системи й володіння мовним матеріалом (мовленням), але й дотримання правил мовленнєвої поведінки, соціальних норм мовленнєвого спілкування. Розв'язання цього завдання здійснюється через різні види мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо), що, виконуючи репрезентативну (інформаційну) і прагматичну (дієву) функції, сприяють не лише виробленню навичок побудови власних усних і писемних висловлювань, а й взаємодії та взаєморозумінню між людьми в процесі спілкування. Проте, незважаючи на спрямованість сучасної освіти формувати вміння усного продукування висловлювань з дотриманням вимог українського мовленнєвого етикету в різних ситуаціях, найменш дослідженим у лінгводидактиці залишається говоріння, що забезпечує усне спілкування в діалогічній і монологічній формах. Тому виникає необхідність осмислення процесу говоріння як одного з визначальних компонентів мовленнєвої діяльності і створення системи роботи з удосконалення навичок говоріння школярів на уроках української мови.

Наукове дослідження передбачало врахування положень філософії, лінгвістики, лінгводидактики, психології, психолінгвістики, що дає змогу учням 5–6 класів планувати й правильно продукувати висловлювання з метою спілкування, ураховуючи особливості ініціативних мовленнєвих дій.

Аналіз наукових праць сприяв виділенню комунікативно-риторичних якостей мовлення (змістовність, правильність і чистота, точність, дохідливість, логічність, ясність, багатство й різноманітність, доречність (доцільність), краса, естетичність, виразність й образність, щирість, емоційність), що є важливою умовою вироблення мовленнєво-комунікативних навичок учнів у процесі говоріння.

Опрацювання літератури з психології та психолінгвістики, а також спостереження за навчальним процесом дозволили стверджувати, що важливу роль у психічній діяльності підлітків відіграє говоріння як можливість самоствердження, активного задоволення пізнавальних потреб.

Для розроблення системи роботи з удосконалення навичок говоріння (висловлювати думки в усній формі) розглянуто закономірності, загальнодидактичні й лінгводидактичні принципи, методи, прийоми й засоби навчання, розкрито мету, завдання дослідного навчання; описано зміст і структуру експериментальної програми; створено теоретичну модель змісту роботи з удосконалення навичок говоріння; проаналізовано принципи, методи, типологію вправ відповідно до мети й завдань кожного з етапів експериментальної програми; описано хід і результати експерименту.

Експериментальну програму було побудовано на основі чинної програми з рідної мови з урахуванням вікових особливостей школярів та рівнів їхньої підготовки. Вона забезпечила систематичне вироблення в школярів умінь і навичок комунікативно виправдано користуватися засобами мови під час продукування усних монологічних і діалогічних висловлювань – говоріння.

Важливим засобом формування навичок говоріння була спеціально розроблена нами система вправ. У доборі завдань з удосконалення навичок говоріння враховано такі критерії: цілеспрямоване ускладнення завдань з поступовим переходом до продукування власних висловлювань; систематичність і послідовність навчання мови; доступність змісту матеріалів для учнів підліткового віку; природна ситуативність навчання; використання правил мовленнєвого етикету, норм поведінки відповідно до ситуації спілкування, дотримання вимог культури мовлення; комунікативне спрямування завдань.

Дослідне навчання переконливо довело, що вдосконалення навичок говоріння буде ефективним, якщо здійснюватиметься з урахуванням системного підходу до роботи, відбуватиметься поступовий перехід від оволодіння понятійним апаратом до продукування усних монологічних і діалогічних висловлювань різних стилів, типів і жанрів, добиратимуться оптимальні методи, прийоми й засоби навчання, застосовуватимуться інноваційні технології, урахуватимуться індивідуальні й вікові особливості підлітків.

**ЛУЦЕНКО
ВАЛЕНТИНА ІВАНІВНА**

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Державного вищого навчального закладу
«Національний гірничий університет»

Дисертацію «Методика вивчення повнозначних частин мови на функціонально-стилістичних засадах в основній школі» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання (українська мова) захищено 30 жовтня 2009 р. в спеціалізованій ученій раді Д 67.053.01 у Херсонському державному університеті. Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Пентиліук Марія Іванівна.

Стратегічні завдання освіти полягають в тому, щоб створити умови для досягнення якісно нового рівня знань державної та інших мов; поліпшити науково-методичне забезпечення освіти; навчити школярів вільно володіти всіма мовними багатствами. Пошук шляхів розв'язання зазначених завдань пов'язаний із дослідженням комплексу питань, серед яких чільне місце посідає функційно-стилістичний аспект вивчення мови, що дозволяє розглядати її як активну систему та наближає до реальних умов функціонування мови. Функційно-стилістичний підхід до вивчення української мови повинен спиратися на взаємозв'язок стилістики з усіма іншими розділами шкільного курсу, зокрема з морфологією. Розгляд повнозначних частин мови на функційно-стилістичних засадах передбачає засвоєння учнями 5–7 класів семантико-стилістичних ознак цієї групи слів і сприяє поліпшенню мовлення учнів. Важливого значення у вирішенні окреслених проблем в основній школі набуває актуалізація знань про функційно-стилістичний потенціал повнозначних частин мови, розвиток в учнів умінь користуватися стилістичними засобами морфології в різних сферах і ситуаціях спілкування.

Проблема навчання повнозначних частин мови у функційно-стилістичному аспекті потребувала ознайомлення зі здобутками лінгвістики, психології, психолінгвістики, лінгводидактики, соціології, соціолінгвістики, педагогіки.

Лінгводидактичний аспект дослідження передбачав усебічний аналіз оптимальних принципів, методів, прийомів і засобів навчання, що зумовили вибір технології роботи зі стилістичними засобами повнозначних частин мови в 6–7 класах загальноосвітньої школи. У роботі проаналізовано й виокремлено групи принципів, що покладені в основу формування комунікативної компетентності учнів; визначено традиційні, інтерактивні та

інноваційні методи навчання, за допомогою яких відбувається підвищення пізнавальної активності школярів. Значну роль у реалізації методів і прийомів навчання відіграє продумане використання засобів навчання, серед яких головна увага приділяється текстовому дидактичному матеріалу. Систематична робота з текстом займає провідне місце на уроках рідної мови. Вона здійснюється у функційно-стилістичному аспекті, що передбачає роботу над засвоєнням морфологічних одиниць з урахуванням стилістичної функції у текстах (висловлюваннях) різних стилів.

Аналіз наукових джерел з досліджуваної проблеми дав підстави для визначення вихідних положень дослідження, на основі яких було розроблено експериментальну програму вивчення повнозначних частин мови учнями 5–7 класів на функційно-стилістичних засадах, в основу якої покладено інтеграцію морфологічної теорії, функційної стилістики і комунікативної граматики. За такого підходу повнозначні частини мови розглядаються не як статична система морфологічних одиниць, а як сукупність форми, значення і функції, що забезпечує успішну мовленнєво-комунікативну діяльність школярів.

Зміст програми диференційовано на три взаємопов'язані частини: теоретичні відомості про повнозначні частини мови, функційно-стилістичний аспект вивчення морфологічних одиниць, а також окреслено коло практичних умінь і навичок, що повинні сформуватися в учнів у процесі опанування граматичної теми.

В основу експериментально-дослідної роботи покладено систему оптимальних принципів та ефективних методів і прийомів вивчення мовного матеріалу.

Відповідно до змісту експериментальної програми було розроблено систему вправ (комунікативно-репродуктивних, аналітичних, комунікативно-креативних), спрямовану на оволодіння учнями основної школи стилістичними вміннями в процесі вивчення повнозначних частин мови. Важливе місце в дослідному навчанні становили вправи на моделювання та редагування текстів різних стилів.

Теоретичні положення й експериментальна перевірка підтвердили ефективність запропонованої науково-методичної системи формування в учнів основної школи необхідних граматико-стилістичних умінь, пов'язаних з оформленням власних висловлювань, що сприяло підвищенню загального рівня культури їхнього усного і писемного мовлення.

Зараз працюю над проблемами методики викладання української (російської) мови як іноземної та питаннями функційної стилістики.

**ЗАСИМЕНКО
ВІКТОРІЯ ВОЛОДИМИРІВНА**

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Національного транспортного університету (м.Київ)

Кандидатська дисертація з теми «Виховання в учнів 5–8 класів культури спілкування засобами мовного етикету» була захищена 14 травня 2010 р. в Миколаївському національному університеті імені В.О. Сухомлинського. Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор М.І. Пентилюк.

Різні аспекти проблеми виховання культури спілкування школярів представлено в роботах класиків педагогічної думки Я.-А. Коменського, А. Макаренка, В. Сухомлинського, К. Ушинського. Теоретичні та методичні аспекти формування гуманістичних відносин у системі спілкування учнів знайшли відбиття в працях О. Гойхмана, А. Єланської, О. Казарцевої, Т. Кошманової, В. Матвєєва, Т. Надєїної, А. Панової, М. Пентилюк, Г. Пустовіта, Р. Шулигіної тощо. Різним підходам до розв'язання питань культури спілкування присвятили свої роботи І. Бех, Л. Дунець, В. Малахов, С. Ніколаєва, Я. Радевич-Винницький, В. Сафонова, Л. Тарнавська, М. Фаєнова, Н. Формановська, І. Цимбалюк.

Проблеми міжнаціонального спілкування стали предметом наукового пошуку Н. Антонюк, М. Аріян, Є. Аршавської, Є. Беляєвої, М. Біболетової, І. Бім, А. Воловик, І. Воробйової, К. Ігнатєва, А. Карпова, С. Корольової, Є. Милосердової, Е. Поуст, Л. Ступіна.

Питанню розкриття культури спілкування крізь призму мовного етикету присвячені праці А. Байбуріна, Н. Бугай, Б. Бушелевої, А. Волгіна, Л. Волченко, В. Карасик, В. Киричок, О. Мельничук, Ф. Папп, І. Риданової, М. Столярової, К. Стошкус, А. Топоркова, В. Трофименка, М. Фабіан, В. Федяєвої, В. Шеломенцева.

Культура спілкування виступає важливим засобом підвищення ефективності комунікації та визначає характер взаємин учасників цього процесу і, таким чином, являє собою складну систему етико-комунікативних засобів – етичних орієнтацій і комунікативних умінь особистості, реалізація яких забезпечує успішність діяльності людини. Однак результати реальної оцінки розвитку культури спілкування дають змогу констатувати її невідповідність вимогам демократичного суспільства, свідчать про те, що гуманістична етика ще не зайняла належного місця в системі ціннісних орієнтацій особистості підлітка.

Звідси випливає необхідність вивчення становлення й розвитку культурно-етичних норм спілкування. Особлива значущість такого дослідження визначається потребою в посиленні позиції шкільної практики щодо виховання етичної культури школярів в умовах полікультурного середовища та переходу до ринкових відносин. Важливим у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи є наявність стійкої мотивації до опанування рідною та іноземною мовами як засобом спілкування. Тому актуальним виявляється розуміння учнями необхідності оволодіння комунікативною культурою, прагнення розширити коло знайомств під час спілкування з представниками інших країн, інтерес до етикету та культури народу, мова якого вивчається, і готовність сприймати спільні й відмінні риси в мовах та культурах народів.

За умов оволодіння формами мовного етикету спілкування виступає тим простором, що дозволяє учням засвоювати певні моделі моральних відносин, набувати поряд із відповідними етичними вміннями навички тактовної, доброзичливої поведінки. З урахуванням цього знання доцільним є використання виховних можливостей українських форм мовного етикету, що не тільки не виключає, а, навпаки, передбачає ефективність оволодіння його іншомовними зразками, зокрема етичним потенціалом мовного етикету країни, мова якої вивчається учнями (у нашому досвіді – це англійська мова).

Проблема виховання культури спілкування учнів засобами українського й англійського мовного етикету не обмежується розглянутими аспектами. Перспективи подальшої роботи в цьому напрямі вбачаємо в урізноманітненні процесу виховання в школярів комунікативної культури з використанням інноваційних технологій; у подальшій розробці й теоретичному обґрунтуванні цілісного науково-методичного комплексу з питань виховання культури спілкування підлітків засобами мовного етикету, удосконаленні системи творчих завдань, спрямованих на підвищення рівня вихованості культури спілкування школярів.

**ПОПОВА
ОЛЕНА АНАТОЛІВНА**

Кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри української філології
Севастопольського міського гуманітарного університету (до 2015 року)

Дисертацію «Розвиток граматично правильного українського мовлення майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у двомовному середовищі» захищено у 2010 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 67.051.03 в Херсонському державному університеті. Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор М.І. Пентилюк.

Головна увага сучасної системи освіти має бути зосереджена на підготовці нового покоління педагогічних працівників, підвищенні загальної культури, професійної кваліфікації та соціального статусу педагога до рівня, що відповідає його ролі в суспільстві. Якісна підготовка педагогічних кадрів, формування професійної культури педагога вимагають формування мовної особистості майбутнього вчителя, а тому особливої значущості набуває проблема мовної освіти студентів педагогічних спеціальностей гуманітарного профілю.

Актуальність наукового пошуку була зумовлена високими вимогами до мовленнєво-професійної компетенції майбутнього вчителя, необхідністю підвищення рівня граматичної правильності українського мовлення студентів. У дослідженні висвітлено лінгвістичні, психологічні, психолінгвістичні та лінгводидактичні засади розвитку граматично правильного українського мовлення студентів у двомовному середовищі. Було теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено методику роботи з розвитку граматично правильного українського мовлення майбутніх учителів у двомовному середовищі.

Аналіз наукової та навчально-методичної літератури, анкетування студентів, молодих учителів і викладачів дозволили визначити й описати критерії оволодіння граматично правильним українським мовленням (мотиваційний, інформаційний, нормативний, когнітивний, операційний, емоційно-вольовий) і за ними визначити розподіл студентів за рівнями володіння граматично правильним мовленням: високим, перспективним, середнім, низьким, а також акцентувати увагу на відсутності сталих практичних навичок дотримання граматичних норм, невмінні студентів здійснювати самоконтроль і самокорекцію правильності мовлення.

У дослідженні обґрунтовано необхідність створення лінгводидактичної моделі розвитку граматично правильного мовлення студентів. У ній окреслено загальну мету й завдання, педагогічні умови, принципи, методи та прийоми роботи, етапи розвитку граматично правильного мовлення. Розроблена лінгводидактична модель була покладена в основу експериментальної методики, для її реалізації створено програму, визначено етапи, зміст і форми, методи й прийоми роботи на кожному з них.

Дослідне навчання, що відбувалося в чотири етапи – аксіологічно-мотиваційний, когнітивно-накопичувальний, поглиблювально-формувальний та професійно-діяльнісний – переконливо довело, що формування граматичної правильності мовлення студентів буде ефективним за таких умов: навчання мови на засадах когнітивно-комунікативного підходу; спрямування організаційних форм і методів роботи на підвищення мотиваційних інтересів студентів до вивчення граматики української мови та формування усвідомленої потреби мовленнєвого самовдосконалення майбутнього педагога гуманітарного профілю у двомовному середовищі; раціонального поєднання традиційних та інноваційних методів й прийомів, застосовування системи вправ і завдань, спрямованих на попередження й подолання граматичних помилок інтерферентного характеру. Експериментальна апробація висунутих у дисертації положень, за якими здійснювалося вдосконалення навичок граматично правильного мовлення, дала підстави стверджувати, що запропонована система вправ (когнітивні, комунікативні професійно-орієнтовані вправи, вправи на текстовій основі) сприяла глибокому засвоєнню граматичних понять, формуванню навичок дотримуватися морфологічних і синтаксичних норм української мови під час створення усних діалогічних і монологічних висловлювань.

Результати дослідження підтвердили ефективність поетапного навчання відповідно до лінгводидактичної моделі та експериментальної методики.

До 2015 р. працювала у сфері підготовки майбутніх учителів-словесників, керувала науковими роботами студентів, які були активними учасниками всеукраїнських творчих конкурсів і наукових змагань, ставали переможцями.

Нині наукові зацікавлення й пошуки пов'язані з розвитком мовленнєвої креативності мовців та застосуванням сучасних інформаційних технологій (Веб 2.0, Веб 3.0) у підготовці та підвищенні професійної майстерності вчителя-словесника.

**ГНАТКОВИЧ
ТЕТЯНА ДМИТРІВНА**

Кандидат педагогічних наук,
завідувач кабінету методики викладання
суспільно-гуманітарних та художньо-естетичних дисциплін
Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти

Тема дисертаційного дослідження – «Формування мовної компетентності учнів основної школи у процесі вивчення синтаксису української мови». Захист відбувся 25 лютого 2011 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 67.051.03 в Херсонському державному університеті. Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор М.І. Пентиліук.

Актуальність теми дослідження зумовлена пріоритетними освітніми тенденціями розвитку лінгвістики, психолінгвістики й лінгводидактики, що стосуються вивчення синтаксичних одиниць у процесі формування мовно-комунікативних умінь, потребою врахування компетентнісного й когнітивно-комунікативного підходів до вивчення шкільного курсу синтаксису української мови з активним залученням інноваційних форм, методів і засобів навчання, а також необхідністю узгодження вимог Державного стандарту мовної освіти з якістю навчально-виховного процесу й рівнем навчальних досягнень учнів із синтаксису.

Проте узвичаєна шкільна практика не враховує багатоаспектності синтаксичних явищ у формуванні мовної компетентності учнів. Недостаттю є зорієнтованість учителів на змістове наповнення компетентнісної освіти, на усвідомлення синтаксичних одиниць як явищ мови й мовлення, засвоєння яких здійснюється учнями в інтелектуально-пізнавальній і комунікативній діяльності, що має спиратися на відповідно побудовану, науково обґрунтовану методичну систему.

У роботі визначено основні теоретичні положення, покладені в основу розроблення й використання компетентнісної методики навчання синтаксису в основній школі, а саме: синтаксичний матеріал створює оптимальні умови для реалізації компетентнісного підходу, адже всі одиниці нижчих мовних рівнів функціують тільки у складі одиниць синтаксису. Представлено принципи застосування понять мовна компетентність та її складники (компетенції), компетентнісний підхід, мовна компетенція, мовленнєва компетенція, комунікативна компетентність до вивчення синтаксису; встановлено лінгвістичні, психологічні, лінгвопсихологічні й лінгводидактичні засади формування мовної компетентності учнів у процесі засвоєння синтаксису, а також сформульовано основні умови

її формування. Це дало змогу окреслити шляхи практичної реалізації компетентнісного підходу до мовної освіти, ґрунтовно розробити систему компетентностей різного рівня, визначити ієрархію їх і співвідношення.

Чітко розмежовано поняття компетенція і компетентність. Під поняттям компетенція розуміємо загальну здатність особистості, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих завдяки навчанню. Поняття компетентність не зводиться до знань і навичок, а визначається як таке, що належить до складних умінь і якостей особистості.

Програма експериментального навчання представлена ідеями когнітивної й комунікативної лінгвістики, лінгводидактики, психолінгвістики з урахуванням психологічних особливостей учнів (увага, пам'ять, логічне мислення, формами якого є поняття, судження, висновки), а також рівнем їхньої пізнавальної й мовленнєвої підготовки.

Встановлені критерії (тематично-змістовий, структурно-композиційний, пізнавальний) дали змогу шляхом проведення анкетування й контрольних зрізів визначити середні показники сформованості синтаксичних знань, умінь, навичок учнів.

Дослідження показало, що формування мовної компетентності можливе за умови цілеспрямованого застосування пропонованої методики, якою передбачено завдання і вправи щодо формування вмінь і навичок у всіх видах мовленнєвої діяльності: завдання із синтаксичними одиницями узагальнювально-трансформаційного характеру; комплексне й аспектне дослідження тексту як висловлювання; аналіз, перебудова й корекція навчальних синтаксичних одиниць, завдання творчого характеру.

У процесі дослідження з'ясовано, що успішність формування мовної компетентності учнів основної школи залежить від раціонального використання активних форм роботи на уроках, інтерактивних методів, технічних засобів навчання. Найефективнішою виявилася розроблена в процесі дослідження система мовно-комунікативних синтаксичних вправ (аналітичних, репродуктивних, творчо-конструктивних), розроблена з урахуванням когнітивно-комунікативного підходу, яка передбачає усвідомлене сприйняття учнями знань, вправне використання синтаксичних конструкцій у власному мовленні. Вивчення синтаксичної будови мови як динамічної системи, застосування синтаксичних одиниць у різних мовленнєвих виявах сприяє формуванню в учнів умінь правильно й доцільно користуватися ними, а отже розвиває їхню мовну компетентність і комунікативні здібності.

Основні положення дослідження спонукали до пошуку ефективних шляхів організації навчального процесу на компетентнісній основі, створення навчально-методичної літератури для вивчення синтаксису з метою підвищення мовно-комунікативної діяльності учнів.

**ДРОЗДОВА
ІРИНА ПЕТРІВНА**

Доктор педагогічних наук,
професор кафедри природничих і гуманітарних дисциплін
Харківського національного автомобільно-дорожнього університету

Дисертацію «Теоретико-методичні засади розвитку українського професійного мовлення студентів вищих навчальних закладів нефілологічного профілю» на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова) захищено в травні 2011 р. в спеціалізованій ученій раді Д 67.051.03 в Херсонському державному університеті. Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор Пентилюк Марія Іванівна.

Потреби суспільства визначають якісно новий зміст, мету освіти й необхідність досконалого володіння українською мовою як важливим компонентом професійної підготовки фахівців різного профілю. Орієнтація вищої освіти на всебічний розвиток мовної особистості студентів, зміцнення їхніх мовленнєвих навичок і вдосконалення вмінь правильно й виразно передавати свої думки, посилення зв'язку змісту навчання студентів з їхньою майбутньою професійною діяльністю є тим фундаментом, на якому має ґрунтуватися весь навчальний процес із будь-якого фаху. Міцні знання української мови сприяють ефективному засвоєнню фахових дисциплін, творчому зростанню особистості, формуванню національного менталітету громадянина України. В умовах соціально-економічних реформ одним із найважливіших завдань вищої освіти є розроблення й реалізація особистісно орієнтованої моделі розвитку українського професійного мовлення студентів-нефілологів ВНЗ, розрахованої на підготовку висококваліфікованого спеціаліста, здатного виявляти стійкі фахові знання та професіоналізм у ділових ситуаціях спілкування, бути конкурентоздатним.

Важливе місце в нашій діяльності посідає дослідження проблем формування українського професійного мовлення майбутніх фахівців як нефілологічних, так і філологічних вищих навчальних закладів, що має виняткове значення, оскільки від рівня їхньої підготовки й компетентності залежить успішність розвитку науково-природничого та суспільного виробництва й готовності сучасної молоді до розв'язання завдань, що ставить перед ним ринок праці. Тому одним із пріоритетних завдань вищої школи є впровадження державної мови у викладання навчальних дисциплін у ВНЗ нефілологічного профілю, здійснення моніторингу проблем викладання української мови й обговорення плану щодо

поліпшення її засвоєння. Для того, щоб навчання у вищій школі було успішним та ефективним, студентам необхідно досконало оволодіти вміннями адекватно сприймати науково-навчальні тексти, чітко розмежовувати в них головну і другорядну інформацію, відтворювати зміст їх у перекодованому вигляді плану, тез, конспекту, анотації; реферувати науково-навчальну літературу, критично її оцінювати тощо.

Вимоги до підвищення якості підготовки фахівців визначили необхідність пошуку інноваційних методів і прийомів навчання, а також адекватних їм форм контролю знань, умінь і навичок студентів, спонукали нас до діалектичної оцінки напрацьованого в цій галузі в Україні і за кордоном, що дало змогу розробити теоретичну базу дослідження й визначити практичні шляхи його реалізації. Зауважимо, що існує низка нерозв'язаних у науковій літературі суперечностей між принципами загальноосвітньої діяльності, професійної підготовки, ґрунтовного визначення окремих аспектів навчання і реальною специфікою навчання української мови в теоретичному й практичному аспектах розвитку професійного мовлення студентів ВНЗ України. Тому докторське дослідження було спрямовано на з'ясування філософсько-соціокультурологічних аспектів формування мовної особистості сучасного фахівця, зокрема самоосвіти, самовдосконалення, професійного мовлення особистості тощо.

У сфері наукових інтересів – українська лінгводидактика, комунікативна і когнітивна методика, комунікативна лінгвістика, акмеологія, проблеми професійної ментальності сучасних фахівців, синергетичні проблеми освітнього процесу в галузі наук про мову.

У межах цього дослідницького поля під нашим науковим керівництвом виконано й захищено 3 кандидатські дисертації та готуються нові. Маю близько 200 наукових і науково-методичних праць із педагогіки вищої школи, методики навчання української мови у вищій школі, української лінгвістики (зокрема 2 одноосібні монографії, 5 підручників і навчальних посібників, численні статті й тези).

**ДЕНИЩИЧ
ТЕТЯНА АЛЬБЕРТІВНА**

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української філології, теорії та історії літератури
Чорноморського державного університету імені Петра Могили

Дисертацію «Розвиток комунікативних умінь і навичок майбутніх фахівців з історії і політології» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання (українська мова) захищено 08 червня 2012 р. в спеціалізованій ученій раді Д 67.051.03 в Херсонському державному університеті. Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Пентилюк Марія Іванівна.

Сучасні вимоги до формування фахівця передбачають оновлення змісту навчання, що пов'язане з підготовкою фахівця, який має високий рівень професійної компетентності. Останнім часом у фахових джерелах посилюється увага й до впровадження нових концептуальних вимог та підходів щодо мовної підготовки сучасних фахівців-гуманітаріїв, зокрема істориків і політологів.

Проблема формування комунікативних умінь і навичок студентів нині набуває особливого значення, оскільки від цього залежить становлення професійно-комунікативної компетентності майбутнього фахівця. Зміщення акценту на розвиток умінь спілкуватися в професійній сфері є потребою сьогодення, оскільки передбачає вміння використовувати мовні знання задля реальних професійно-комунікативних цілей. Саме тому дослідження вдосконалення комунікативних умінь і навичок майбутніх істориків і політологів у теоретичній та експериментальній площині набуває особливої актуальності.

Підготовка висококваліфікованих фахівців є головним завданням вищої школи. Сучасні вимоги до його реалізації передбачають оновлення змісту навчання, зумовленого приєднанням України до Болонського процесу, розширенням міжнародних зв'язків, інтеграцією та інтернаціоналізацією світової вищої освіти. Особливого значення останнім часом набуває проблема впровадження нових концептуальних підходів саме до мовної підготовки сучасних студентів-гуманітаріїв, зокрема істориків і політологів, оскільки від цього залежить становлення їхньої професійно-комунікативної компетентності. Зміщення акценту на розвиток умінь здійснювати комунікацію в професійній сфері передбачає формування передусім вміння використовувати набуті знання з мови в реальних професійно-

комунікативних ситуаціях для досягнення поставленої мети. Крім того, нині в Україні постала проблема грамотного й доступного висвітлення питань глобального, національного та регіонального розвитку, об'єктивного трактування історичних процесів і політичних реформ.

У дисертації визначено теоретичні засади розвитку вмінь і навичок професійної комунікації; науково обґрунтовано й експериментально перевірено методика роботи з розвитку комунікативних умінь і навичок майбутніх істориків і політологів; основні комунікативні вміння й навички, якими повинні володіти студенти для ефективного формування професійно-комунікативної компетентності; критерії та рівні сформованості вмінь і навичок спілкування. Проведене дослідження з проблеми комунікативної підготовки студентів дало можливість з'ясувати, що у визначенні основних комунікативних умінь і навичок майбутніх фахівців потрібно спиратися на структуру професійно-комунікативної компетентності.

Аналіз навчально-методичної літератури, анкетування викладачів і студентів сприяли визначенню критеріїв розвитку комунікативних умінь і навичок студентів (нормативний, практично-функційний, креативно-конструктивний, термінологічний, контрольньо-корекційний), за якими визначено рівні володіння вміннями й навичками професійної комунікації: компетентний, достатній, середній, елементарний.

У дослідженні обґрунтовано й експериментально апробовано теоретико-практичну модель та методика розвитку комунікативних умінь і навичок майбутніх фахівців з історії та політології. Дослідне навчання, що здійснювалося за розробленою лінгводидактичною моделлю, засвідчило необхідність поетапного розвитку комунікативних умінь і навичок студентів: I етап – комунікативно-формульальний (I–II курси), II етап – професійно-діяльнісний (II–III курси), III етап – компетентісно орієнтований (IV курс). Дослідним навчанням було доведено, що розвиток комунікативних умінь і навичок студентів буде ефективним, якщо здійснюватиметься на основі поєднання компетентісного, когнітивно-комунікативного, професійно та особистісно орієнтованих підходів; добиратимуться оптимальні форми, методи, прийоми й засоби навчання.

Наукове дослідження не претендує на остаточне розв'язання проблеми розвитку комунікативних умінь і навичок майбутніх фахівців з історії й політології, а відображає лише основні аспекти цієї роботи і є перспективним напрямом для подальшого розроблення, зокрема в контексті компетентісного підходу.

Актуальні напрями дослідження:

- формування термінологічної компетентності майбутніх політологів;
- текстоцентричний підхід до формування риторичних умінь і навичок студентів;
- дидактичні стратегії навчання діалогічного мовлення студентів-гуманітаріїв.

**МАМЧУР
ЛІДІЯ ІВАНІВНА**

Доктор педагогічних наук,
професор кафедри практичного мовознавства
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Дисертацію «Лінгводидактична спадщина В.О.Сухомлинського» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова) захищено в 1998 р. в спеціалізованій ученій раді Інституту педагогіки АПН України. Науковий керівник – член-кореспондент АПН України, доктор педагогічних наук, професор Біляєв Олександр Михайлович.

Дисертацію «Перспективність і наступність у формуванні комунікативної компетентності учнів основної школи» на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова) захищено в 2012 р. в спеціалізованій ученій раді Д 67.051.03 в Херсонському державному університеті. Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор Пентилюк Марія Іванівна.

Докторська дисертація є теоретико-методичним дослідженням проблеми формування в учнів основної школи комунікативної компетентності на уроках української мови. У дисертації розгортаються ідеї неперервності поетапної мовної освіти особистості учнів.

Досліджено філософське, психологічне, психолінгвістичне, лінгвістичне, лінгводидактичне підґрунтя для формування мовної особистості учня. Уточнено поняття «компетенція», «компетентність», «комунікативна компетентність», що включає основні складники – мовну, мовленнєву, комунікативну, соціокультурну і діяльнісну субкомпетентності.

Визначено важливі для комунікативно спрямованого навчання української мови психолінгвістичні поняття: мовленнєва діяльність, модель мовленнєвої діяльності, етапи процесу породження висловлювання, фази сприйняття й розуміння чужого мовлення, модель мовленнєвої діяльності (міжособистісного спілкування).

З'ясовано лінгводидактичні принципи формування комунікативної компетентності, що ґрунтуються на наукових положеннях сучасних лінгвістів про текст і його ознаки, дискурс і його характеристики, комунікативний акт, форми мовлення, функційні стилі мовлення та стилі спілкування.

Обґрунтовано лінгводидактичні засади – сучасні концептуальні підходи, провідні принципи перспективності й наступності, загальнометодичні і лінгвометодичні принципи, методи і засоби – для вирішення проблеми розвитку комунікативної здатності учнів.

Визначено й розроблено основні структурні складники комунікативної компетентності – субкомпетентності: мовна (засвоєння базових мовних знань, вивчення формальної структури мови і певного засобу комунікативного наповнення, розвиток мовних умінь і навичок), мовленнєва (ознайомлення із функціонуванням мовних засобів, вивчення стилів, типів і жанрів, розвиток продуктивної і репродуктивної мовленнєвої діяльності), комунікативна (усвідомлення ролі комунікативного процесу, поетапності його підготовки й реалізації, розуміння комунікативної спрямованості мовних одиниць), соціокультурна (засвоєння особливостей національного спілкування, вивчення національної культури українського народу, специфіки соціальної комунікативної поведінки), діяльнісна (стратегічна) (опрацювання стратегічного планування комунікативної діяльності, ознайомлення з організацією творчих комунікативних дій).

Створено концептуальну комплексну модель-систему та розроблено методичку формування комунікативної компетентності учнів 5–9 класів основної школи в процесі вивчення української мови, що забезпечує цілісний та інтегрований розвиток основних складників комунікативної компетентності. З позиції сьогодення визначено сутність методів, прийомів і засобів навчання. З'ясовано місце, роль та можливість активного використання традиційних методів (розповідь (описова, доказова, проблемна), бесіда (репродуктивна, аналітична, евристична, проблемна), спостереження (над мовними одиницями, мовленнєвими й комунікативними явищами); робота з підручником, метод вправ) та інноваційних методів (дидактичні ігри, комунікативний тренінг, моделювання комунікативних ситуацій, кейс-метод, метод проєктів, дискусія, мікрофон, мозковий штурм). Розроблено систему комунікативно орієнтованих вправ (мовних, умовно-мовленнєвих і власне комунікативних) з опорою на етнокультурні тексти різних стилів, типів та жанрів мовлення, що сприяють формуванню всіх складників комунікативної компетентності учнів.

Нині здійснюється наукове дослідження важливих питань комунікативної лінгвістики, психолінгвістики, лінгводидактики. Науково обґрунтовуються й розробляються теоретико-методичні аспекти проєктування та реалізації мовної освіти в загальноосвітній і вищій школі, технологізації процесу навчання, лінгвістичного наповнення й дидактичного забезпечення навчального процесу, пов'язаного з розвитком мовної особистості.

**КРАВЧУК
ОКСАНА МИКОЛАЇВНА**

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української мови
ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

Дисертацію «Методика вдосконалення навичок лінгвістичного аналізу тексту в студентів філологічного факультету» захищено 01 листопада 2013 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 67.051.03 в Херсонському державному університеті. Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Пентилюк Марія Іванівна.

Актуальність дослідження визначалася суперечностями: а) між потребою володіння студентами-філологами досконалими навичками лінгвістичного аналізу тексту (ЛАТ) для майбутньої професійної діяльності та низьким рівнем володіння цими навичками; б) між необхідністю вдосконалення форм, методів, прийомів навчання й застосування ЛАТ в навчальному процесі та відсутністю системного дослідження порушеної проблеми.

У дисертації проаналізовано лінгвістичні, психолого-педагогічні, лінгводидактичні засади навчання ЛАТ, розкрито сутність понять «текст», «аналіз», «лінгвістичний аналіз тексту», розроблено критерії добору текстів для лінгвоаналізу: а) *текстово-лінгвістичний* (урахування лінгвістичних особливостей тексту – фонетичних, лексичних, фразеологічних, словотвірних, морфологічних, синтаксичних); б) *інформативний* (змістовність і різноплановість інформації – природа, історія, кохання, культура, традиції, психологія тощо); в) *етико-естетичний* (текстова інформація повинна викликати тільки позитивні емоції); г) *жанрово-стильовий* (для аналізу добирали тексти різних стилів, жанрів, типів і форм мовлення).

Моделюючи процес удосконалення навичок ЛАТ у студентів I–V курсів, виходили з того, що на кожному етапі зміст ЛАТ має свої особливості відповідно до рівня складності процедур лінгвістичного аналізу, його видів, творчості й активності студентів. На це зверталася увага під час добору дидактичного матеріалу (використання для аналізу текстів різних типів, стилів, жанрів мовлення, регіональних текстів), завдань до практичних занять на кожному етапі, самостійної та науково-дослідної роботи. Окрім того, той самий шлях аналізу на кожному етапі поповнювався новими елементами.

Розроблено чітко структуровану за змістом програму, в основу якої покладено модульний принцип навчання. Вона спиралася на лінгводидактичну модель розвитку навичок ЛАТ, створену за функційно-стилістичним, комунікативно-діяльнісним,

соціокультурним, компетентнісним, особистісно орієнтованим підходами до засвоєння мовних одиниць; за загальнодидактичними й специфічними принципами навчання. У запропонованій моделі визначено зміст, мету роботи на кожному етапі формувального експерименту; ураховано психологічні особливості студентів, зокрема вік, рівень фахової підготовки, психологічні чинники вдосконалення навичок.

Методика вдосконалення навичок ЛАТ, створена на основі моделі, охоплювала три етапи: пропедевтично-систематизувальний, поглиблювально-формувальний, формувально-узагальнювальний. Її реалізацію забезпечувало врахування закономірностей, визначення ефективних форм, методів, прийомів, засобів навчання ЛАТ.

Експериментальне навчання засвідчило необхідність поетапного вдосконалення навичок ЛАТ на заняттях із фахових дисциплін. Із цією метою необхідно використовувати для аналізу тексти різних типів, стилів і жанрів мовлення з урахуванням внутрішньо- і міжпредметних зв'язків тих лінгвістичних дисциплін, що вивчаються.

У роботі визначено рівні володіння навичками ЛАТ у студентів-філологів (високий, достатній, середній, низький). Для цього використано такі критерії й показники: понятійно-теоретичний – вільне володіння термінологією, уміння правильно й точно її використовувати, наявність теоретичних знань з ЛАТ; практично-функційний – здатність пояснювати функції мовних одиниць у тексті; нормативний – володіння нормами літературної мови, сформованість комунікативних умінь; професійний – розуміння значення володіння навичками ЛАТ у майбутній роботі, у формуванні професійної компетентності словесника.

Дослідне навчання підтвердило, що вдосконалення навичок ЛАТ у вищій школі повинно здійснюватися передусім шляхом інтенсифікації навчання, одним з основних способів якої є настанова на глибинну координацію між дисциплінами, що вивчаються, виявлення взаємозв'язків між розділами науки про мову. Важливою є цілеспрямована системність в інтеграції лінгвістичних знань. Збільшення питомої ваги самостійної роботи студентів, орієнтованої на науково-дослідну діяльність, також активно сприяє вдосконаленню навичок ЛАТ.

Формувальний експеримент показав, що навчально-тренувальні вправи (інформаційно-рецептивні, аналітичні, реконструктивні, конструктивні), які ґрунтувалися на виконуваних операціях і рівнях пізнавальної діяльності студентів (репродуктивні й продуктивні), сприяли розвитку й удосконаленню навичок ЛАТ.

Розроблену методику вдосконалення навичок ЛАТ експериментально перевірено й доведено її ефективність в умовах застосування кредитно-модульної системи навчання.

Зараз продовжується дослідження проблеми вдосконалення навичок ЛАТ у студентів-філологів в умовах дистанційного навчального процесу.

**КУЧЕРЕНКО
ІРИНА АНАТОЛІЇВНА**

Доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри практичного мовознавства
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Дисертацію «Система роботи з розвитку стилістичних умінь і навичок учнів (10–11 класи)» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання (українська мова) захищено у 2005 р. в спеціалізованій ученій раді Інституту педагогіки АПН України. Науковий керівник – член-кореспондент АПН України, доктор педагогічних наук, професор Біляєв Олександр Михайлович.

Дисертацію «Теоретичні та методичні засади сучасного уроку української мови в основній школі» на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання (українська мова) захищено у 2015 р. в спеціалізованій ученій раді Д 67.051.03 в Херсонському державному університеті. Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Пентилюк Марія Іванівна.

Докторська дисертація є теоретико-методичним дослідженням проблеми сучасного уроку української мови в основній школі.

У науковій праці проаналізовано філософські, педагогічні, психологічні, лінгвістичні, лінгводидактичні засади сучасного уроку української мови. Теоретично обґрунтовано підходи, закономірності, принципи і правила навчання з урахуванням сучасних тенденцій розвитку стратегій і тактик мовної освіти.

Створено типологічну систематизацію сучасних уроків української мови в основній школі, у межах якої класифіковано уроки на традиційні (аспектні уроки й уроки розвитку комунікативних умінь) і нетрадиційні уроки. З'ясовано структуру уроку мови, що складається з низки взаємопов'язаних етапів.

Доведено, що професіоналізм сучасного вчителя виявляється в нерозривній єдності всіх складників професійної компетентності, аксіологічним ядром якої визначено філологічну (фахову), педагогічну, психологічну, методичну, креативну компетентності і позитивні якості педагога.

У роботі розкрито методологічні особливості цілевизначення, що передбачає відображення в процесі навчання стратегічного акценту мовної освіти та основних завдань

чинної програми, сформульованих у конкретній меті та комплексі цілей. У цільовизначенні уроку беруть участь як учитель (чітко визначає і формулює триєдину мету уроку, спрямовує дії учнів у вибраному напрямі), так і учні (осмислюють особистісну мету уроку, інтерпретують її до власної «Я-концепції», ставлять перед собою чіткі завдання).

Схарактеризовано процес проектування уроку як конструктивну діяльність учителя-словесника, що передбачає планування та побудову практики навчання мови, включає розроблення інноваційної технологічної моделі уроку, конкретизацію основних сумісних дій педагога й учнів, визначення і конструювання етапів перебігу уроку, прогнозування майбутніх його результатів, створення вдалого в теоретико-методичному плані образу уроку, здійснення й оцінювання результатів реалізації творчих методичних задумів.

Установлено комплекс новітніх вимог до сучасного уроку української мови, що й охоплює загальнодидактичні (дидактичні, психологічні, виховні, гігієнічні) та лінгводидактичні вимоги (наукові, змістові, орієнтаційні, реалізаційні), які діють комплексно і взаємопов'язано.

Сконструйовано технології сучасного уроку української мови в проекції особистісно орієнтованої, проблемної, інтерактивної технологій, технології розвитку критичного мислення. Розроблено лінгводидактичний інструментарій уроку, у якому інтегровано традиційні й інноваційні методи, прийоми, форми і засоби навчання. Змодельовано технологічну систему методів сучасного уроку української мови, розкрито методологічні особливості й педагогічні техніки використання означених методів та прийомів.

Нині здійснюється студіювання і наукове розв'язання пріоритетних питань комунікативної лінгвістики, педагогіки, психолінгвістики, методики навчання української мови. Спеціального наукового дослідження набули проблеми унормування поняттєво-термінологічного апарату української лінгводидактики в аспекті технологізації сучасного освітнього простору; технології сучасного уроку в початковій, старшій і вищій школі; уточнення механізмів функціонування інноваційних методів у комплексі з традиційними; використання комп'ютерних технологій у процесі мовного навчання.

**НАГРИБЕЛЬНА
ІННА АНАТОЛІВНА**

Кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри філології
Херсонського державного університету

Працюю над дисертаційним дослідженням на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук з теми «Самостійна робота в системі підготовки майбутніх учителів до навчання української мови в початкових класах». Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор Пентилюк Марія Іванівна.

У роботі представлено одну з проблем лінгводидактики вищої школи – проектування й організацію самостійної роботи в системі підготовки майбутніх учителів початкових класів до навчання української мови. Її актуальність зумовлена тим, що динамізм глобалізаційних процесів, стрімкий поступ інформаційних технологій, докорінні соціально-економічні перетворення викликали потребу оновлення системи вітчизняної освіти як закономірного еволюційного процесу, пов'язаного з необхідністю зміни освітньої моделі, сформованої в умовах постіндустріального суспільства. На часі пошук продуктивних освітніх моделей, що ґрунтувалися б не лише на опануванні студентами теоретичних знань, формуванні в них стійких умінь і навичок, а й на розвитку їхнього досвіду в самостійному здобуванні знань, формуванні наукового мислення, мотивації їх до професійного саморозвитку.

У цьому контексті актуалізується проблема організації самостійної роботи майбутніх учителів початкових класів під час опанування дисциплін мовознавчих і лінгводидактичних дисциплін на засадах інноваційної методики, що передбачає формування в них домінантних складників професійної компетентності (мовної, мовленнєвої, самоосвітньої, лінгводидактичної компетентностей) як індикаторів ефективності самостійної роботи.

Проаналізовано генезу та змістовий діапазон проблеми самостійної фахової підготовки в українській і зарубіжній освіті. Охарактеризовано зміст професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів, обґрунтовано психолого-педагогічні чинники, лінгводидактичні умови, сучасні підходи, організаційно-педагогічну структуру, типи, види самостійної роботи в системі підготовки майбутніх учителів до навчання української мови.

Визначено індивідуально-психологічні детермінанти самостійної роботи, науково обґрунтовано технологію вдосконалення фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів до навчання української мови.

Предметом наукової уваги є проблема визначення лінгводидактичних умов організації самостійної роботи, виокремлення сучасних підходів до самостійної роботи майбутніх учителів початкових класів. Ефективне впровадження теоретико-методологічних засад досліджуваної проблеми зумовлює ретельне розроблення науково-методичної системи та функційно-структурної моделі організації самостійної роботи майбутніх учителів початкових класів, побудову цілісного дидактичного забезпечення, що й є перспективою подальшої роботи.

**НИЩЕТА
ВОЛОДИМИР АНАТОЛІЙОВИЧ**

Кандидат педагогічних наук, доцент,
ст.викладач кафедри теорії та методики навчання мов
Інституту філології Бердянського державного педагогічного університету,
докторант кафедри мовознавства
Херсонського державного університету

Тема наукового дослідження «Методика формування риторичної компетентності учнів основної школи в процесі навчання української мови», науковим консультантом якого є доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Марія Іванівна Пентилюк, затверджена рішенням бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні у 2012 р.

Метою дослідження є наукове обґрунтування, проектування та експериментальна перевірка методики формування риторичної компетентності учнів основної школи в процесі навчання української мови.

Риторична компетентність – це вищий рівень комунікативної компетентності; володіння риторичними знаннями, уміннями й навичками, якостями особистості, що визначають здатність і готовність до ефективного й оптимального спілкування, реалізовані й закріплені в досвіді комунікативної та риторичної діяльності. Риторична компетентність як результат дослідно-експериментального навчання української мови в основній школі має свою структуру: теоретико-практичний компонент – комплекс мовних і риторичних знань у контексті вправного застосування їх у мовленнєвій і риторичній діяльності; процесуально-

діяльнісний компонент – навички спілкування, комунікації відповідно до мовленнєвої ситуації; застосування вмій використовувати обрані засоби для досягнення комунікативної мети; морально-етичний компонент – цінності, ціннісні орієнтації, духовність особистості; компонент комунікативної активності – комунікабельність (ініціативність, здатність до включення в активну комунікацію); компонент впливовості мовленнєвого акту – вправність у володінні експресивно-емоційними засобами мови для досягнення запланованого прагматичного результату; організаційно-методологічний компонент – вправність у доборі стратегій і тактик спілкування.

В основі дослідно-експериментального навчання української мови в основній школі – реалізація проблемного, проектного та риторичного підходів, серед яких риторичний є провідним. Риторичний підхід до навчання мови – це спрямована на оволодіння ефективним та оптимальним мовленням система педагогічно доцільних теоретико-методологічних заходів у процесі навчання мови, суб'єкти якого залучаються до усвідомленої та рефлексійної мовленнєвої комунікації, використання мовних і риторичних засобів у різних формах, сферах і жанрах мовлення. Концептуальні особливості зазначеної категорії: 1) стратегічною ідеєю риторичного підходу до навчання української мови є формування в учнів риторичної компетентності та риторичних умінь; 2) до категоріального апарату риторичного підходу до навчання української мови варто віднести поняття «ефективне мовлення», «оптимальне мовлення», «мовленнєва комунікація», «риторичний текст», «риторичний діалог», «рефлексія» як риторичний діалог із собою, «риторичні засоби», «риторична діяльність».

Запровадження риторичного підходу до навчання української мови безпосередньо пов'язується з процесами риторизації шкільної мовної освіти. Дефініції терміна «риторизація» формулюються за допомоги ключових слів «осмислення», «переосмислення», «активізація», «перетворення», «освоєння способів» і передбачають реалізацію таких смислів: риторичні знання, риторична діяльність, категорії (канони) риторики – етос, пафос, логос, риторична ситуація, діалогізація (навчальний діалог, риторичний діалог), мовленнєві (риторичні) жанри, риторична норма, агональна взаємодія.

У процесі дослідно-експериментального навчання української мови з метою формування риторичних умінь і риторичної компетентності доцільно реалізовувати специфічні принципи шкільної риторики: позитивної педагогічної взаємодії, гармонізувального діалогу, аксіологізації, антропоцентричності, формування особистості через слово, розвивального впливу, активного сприймання, громадянського виховання учнів, евристичності, «живої» комунікативності, «мовленнєвого вчинку», духовного становлення особистості.

**БОЖКО
ОЛЕНА ПЕТРІВНА**

Старший викладач кафедри мовно-літературної
та художньо-естетичної освіти
Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Дисертаційне дослідження «Формування текстотвірних умінь учнів основної школи в процесі вивчення синтаксису складного речення» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова) виконується під керівництвом доктора педагогічних наук, професора М. І. Пентилюк.

Формування в учнів належного рівня комунікативної компетентності, на що спрямована шкільна мовна освіта, є стратегічно важливим завданням, оскільки передбачає оволодіння учнями всіма видами мовленнєвої діяльності, основами культури усного та писемного мовлення, вміннями й навичками використання мови в різних соціальних сферах і ситуаціях. Уміння сприймати-розуміти, аналізувати, інтерпретувати, відтворювати готові висловлювання та продукувати власні є «наріжним каменем» комунікативної компетенції школярів, їхньої мисленнєвої та мовленнєвої культури, тому в умовах оновленої стандартизованої освіти дослідження формування текстотвірних умінь учнів набуває особливої актуальності.

Проблемі набуття учнями мовленнєвих умінь і навичок різних видів мовленнєвої діяльності велику увагу приділено в наукових розвідках лінгводидактів Н. Голуб, О. Горошкіної, Т. Донченко, Н. Іполітової, С. Карамана, Т. Ладиженської, М. Львова, Л. Мамчур, В. Мельничайка, Г. Михайловської, А. Нікітіної, Е. Палихати, Є. Пассова, М. Пентилюк, Л. Попової, Т. Симоненко, В. Статівки, Г. Шелехової, Н. Яремчук та ін. Формуванню в учнів і студентів текстотвірних умінь як основи текстотвірної компетентності присвячено роботи вітчизняних і зарубіжних учених Т. Беценко, О. Бурцевої, О. Глазової, Л. Кратасюк, М. Кучеренко, Т. Ладиженської, Г. Лещенко, В. Луценко, В. Мельничайка, В. Мещерякова, О. Овчинникової, В. Ростовцевої, Н. Сайфутдінової та ін. Значний унесок у розроблення методики опрацювання різних видів текстів на уроках української мови зробили науковці О. Андрієць, О. Глазова, О. Горошкіна, Т. Груба, Т. Донченко, Г. Лещенко, Л. Мамчур, А. Нікітіна, М. Пентилюк, С. Цінько та ін. Лінгводидактичні засади вивчення синтаксису складного речення в школі заклали О. Біляєв, Т. Гнаткович, О. Кулик, І. Кухарчук, А. Нікітіна, С. Омельчук, К. Плиско, Г. Шелехова та ін.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити й експериментально перевірити авторську методику формування текстотвірних умінь учнів основної школи під час вивчення синтаксису складного речення.

Ефективність методики формування текстотвірних умінь учнів зумовлює низка чинників:

– послідовна реалізація особистісно орієнтованого, комунікативно-діяльнісного, когнітивно-комунікативного, компетентнісного, функційно-стилістичного і текстоцентричного підходів;

– зважене поєднання традиційних і новітніх методів, прийомів і засобів навчання;

– використання спеціальної системи вправ і завдань із синтаксису складного речення на текстовій основі – аналітично-кваліфікувальних, конструктивно-репродуктивних і творчих.

Такий комплекс лінгводидактичних засад спрямований на подолання в учнів 5–9 класів труднощів вторинної і первинної текстотвірної діяльності, орієнтований на інтенсифікування мовленнєвої та мисленнєвої діяльності школярів, ефективну реалізацію мовленнєвої, мовної, соціокультурної й діяльнісної змістових ліній чинної програми з української мови, а отже зумовлює позитивну тенденцію в процесі формування національної мовної особистості учня.

**ШИЯНЮК
ЛАРИСА ВАСИЛІВНА**

Викладач Морського коледжу
Херсонської державної морської академії

Проблема ролі української мови у формуванні комунікативно компетентної студентів вищих технічних навчальних закладів I–II рівнів акредитації на сучасному етапі розвитку українського суспільства є актуальною. Її розв’язанню присвячено дослідження на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор М. І. Пентиліук.

Професійна компетентність молодого спеціаліста є основною вимогою роботодавців та суспільства. Українськомовна комунікативна компетентність студента нефілологічної

спеціальності – це його здатність у майбутній професійній діяльності мобілізувати знання, комунікативні вміння й навички, отримані в процесі вивчення української мови, для пошуку, оброблення й використання інформації в умовах зміни ситуації спілкування, для вирішення конкретних професійних завдань у процесі міжособистісного українськомовного професійного спілкування. До того ж рівень досконалого володіння мовою професії, розвинених комунікативних умінь і навичок істотно впливає на швидкість адаптації молодого спеціаліста у виробничому колективі та формування його як творчої індивідуальності.

Тому стандартизована мовна освіта покликана формувати в студентів технічних закладів освіти I–II рівнів акредитації стійку мотивацію до вивчення української мови як державної, забезпечити розвиток мовних інтелектуально-пізнавальних, комунікативно орієнтованих здібностей, усвідомлення й розуміння національних і загальнолюдських цінностей.

Чимало талановитих лінгводидактів у своїх працях розв'язують теоретичні й практичні проблеми методики навчання української мови й сприяють реалізації стандартизованої мовної освіти (О.Горошкіна, О.Караман, Т.Мельник, А.Нікітіна, С. Омельчук, Т. Окуневич, О. Пентиліук, Г. Передрій, В. Тихоша, Г. Шелехова та ін.). У своїх розвідках науковці підтверджують той факт, що українська (державна) мова забезпечує єдність, функціонування й розвиток національного організму в просторовому та часовому вимірах. На нашу думку, саме на ґрунті української (державної) мови й конкретно-чуттєвого досвіду молода людина зростатиме як комунікативно компетентна особистість, яка володітиме професійними та комунікативними вміннями й навичками: швидко реагувати на зміну виробничої ситуації та ситуації спілкування, ефективно застосовувати досягнення науки і техніки, використовуючи сучасні джерела інформації; працювати над удосконаленням та впровадженням передового досвіду своєї галузі виробництва; розробляти й обґрунтовано впроваджувати нові технічні рішення; генерувати прогресивні ідеї, уміти працювати в колективі, толерантно спілкуватися, слухати й чути, сприймати й розуміти, здійснювати ефективне спілкування в процесі професійної діяльності, міжособистісної та міжкультурної комунікації.

Особливої актуальності набуває проблема формування українськомовної комунікативної компетентності студентів-нефілологів у двомовному середовищі, у якому процес досягнення високого рівня культури українського професійного мовлення ускладнюється інтерферуючим впливом російськомовного середовища.

Поставлені проблеми потребують ефективної методики, на що спрямований наш науковий пошук.

**КОВТУН
ІРИНА МИКОЛАЇВНА**

Старший викладач кафедри української філології
Севастопольського міського гуманітарного університету (до 2015 р.)

Дослідження, присвячене сучасним проблемам підготовки педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах, здійснюється під науковим керівництвом доктора педагогічних наук, професора М. І. Пентилюк.

Потреба в якісному оновленні системи навчання зумовлює запровадження інновацій у навчанні, що покликані формувати готовність особистості до динамічних змін у соціумі за рахунок розвитку нестандартного мислення, творчих здібностей, соціально-адапційних можливостей. Одним із видів навчання, що потребує пошуку нових моделей, є самостійна робота студентів, яка останнім часом починає займати провідне місце в професійному становленні фахівців різних галузей, зокрема вчителів-словесників.

У науковій літературі висвітлюються різні дидактичні аспекти самостійної роботи студентів: розглядається її сутність (В. Козаков, А. Молибог, П. Підкасистий, М. Солдатенко й ін.), планування й організація (І. Дроздова, Б. Єсіпов, О. Малихін, Л. Онучак й ін.), керування самостійною роботою й контроль за її результатами (І. Андреева, В. Буряк, К. Єсіпович й ін.).

Базою для вивчення потенціалу різних нововведень у процесі самостійної роботи є дослідження І. Богданової, І. Дичківської, І. Первіна, О. Пехоти, О. Пометун й інших. З огляду на сутнісні ознаки нововведень у процесі самостійної роботи вони можуть відбиватись як у формі навчальної діяльності студентів (парна, групова, індивідуальна), так і в результатах пошуку нових моделей навчання (якісне оновлення системи навчання). Платформою для побудови такої моделі є підходи до організації самостійної роботи у вищій школі. У дидактиці підхід розглядається як певна стратегія навчання, вихідна концептуальна позиція, що пов'язана із суспільними настановами для суб'єктів навчання – студентів і викладачів. Згідно з ними визначаються зміст, принципи, методи, прийоми, форми роботи. У процесі організації самостійної роботи майбутніх учителів-словесників важливо враховувати як загальнодидактичні підходи, так і лінгводидактичні.

Розглянувши розвідки вчених (О. Біляєва, Н. Голуб, О. Горошкіної, Т. Донченко, С. Карамана, Л. Паламар, М. Пентилюк, Т. Симоненко, І. Хом'яка та ін.), у яких теоретично обґрунтовано підходи до навчання мови в різних закладах освіти, самостійну роботу студентів-філологів необхідно планувати й організовувати на ґрунті особистісно зорієнтованого, діяльнісного, когнітивно-комунікативного, компетентнісного підходів.

У центрі самостійної роботи на засадах особистісно орієнтованого підходу знаходиться студент як цілісна особистість – сукупність певних здатностей, готовностей, властивостей, розвиток яких може відбуватися лише в діяльності. Особистісно орієнтоване навчання має діалогічний характер і будується на партнерстві й суб'єкт-суб'єктних відношеннях. Суб'єктність студента передбачає здатність учитися самостійно, «учити себе». Важливе значення для розвитку й удосконалення такої здатності має самостійна робота, яка вважається вищою формою навчальної діяльності. У її процесі студент виступає як джерело й регулятор власного професійного зростання й становлення, осмислює свої знання, виступає активним діячем (творцем) процесу навчання, вибудовує власну траєкторію професійного становлення.

У цьому плані особистісно зорієнтований підхід знаходиться в тандемі з діяльнісним, основоположниками якого вважають у психології С. Рубінштейна й О. Леонтьєва, у дидактиці П. Гальперіна. Цей підхід ґрунтується на розумінні життя людини як певної системи діяльностей, що змінюють одна одну – ігрова, навчальна, трудова, громадська тощо. Саме діяльність як спосіб буття людини є одним із чинників розвитку особистості.

Лінгводидакти, визначаючи роль діяльнісного підходу в мовній освіті, пов'язують його передусім із включенням особистості в різноманітні види мовленнєвої діяльності, яка реалізується в процесі комунікації (Т.Донченко, О.Горошкіна, С.Караман, Г. Михайловська, А.Нікітіна, М.Пентиліук, Т.Симоненко). У зв'язку з цим визначено комунікативно-діяльнісний підхід. Самостійна робота як специфічна навчальна діяльність, охоплює систему пізнавальних дій, спрямованих не тільки й не стільки на отримання знань, скільки на вивчення чужого й набуття власного досвіду застосування їх, засвоєння системи уявлень про світ, інших людей, про себе й свою діяльність.

Особистісно зорієнтований і діяльнісний підходи тісно пов'язані з компетентнісним, який передбачає спрямування освітнього процесу на формування й розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості. Застосування означеного підходу під час самостійної роботи дає можливість трансформувати отримані знання, уміння й навички в суб'єктивні надбання. Серед компетентностей одне з центральних місць посідає лінгвістична. Вона базується на засвоєнні наукових знань про мову, що є складним пізнавальним процесом, унаслідок якого студенти сприймають, осмислюють і організують свій досвід, оцінюють його та користуються ним. Це обумовлює актуальність ще одного підходу – когнітивно-комунікативного, який виник на основі синтезу комунікативної й когнітивної методик, запропонованих М. Пентиліук, О.Горошкіною, А.Нікітіною. Застосування когнітивно-комунікативного підходу під час організації самостійної роботи забезпечує інтенсифікацію навчального процесу, стимулює мовленнєво-розумову активність студентів, сприяє формуванню в них лінгвістичного концепту.

Розглянуті підходи дають можливість побудувати систему самостійної роботи, що забезпечуватиме формування й розвиток необхідних компетентностей майбутніх учителів-словесників.

ПРАЦЯ, ЩО У ТВОРЧІСТЬ ПЕРЕЙШЛА

МАРІЯ ПЕНТИЛЮК ЯК АКМЕОСОБИСТІТЬ У ЦАРИНІ ВІТЧИЗНЯНОГО ПІДРУЧНИКОТВОРЕННЯ

Слово *акме* (від давньогр. *axis* – вершина) використовують, коли мають на увазі досягнутий людиною впродовж життя найвищий рівень у стані здоров'я, коли її поведінка як особистості є відзначеною найбільш яскравим для неї вчинком, що має важливе суспільне значення і коли діяльність її як суб'єкта знаходить своє вираження в конкретному максимально можливому для неї матеріальному і духовному результаті власної творчості. У цьому розумінні Марію Пентилюк, доктора педагогічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, цілком закономірно можна назвати акмеособистістю, відомою й шанованою у

вітчизняному науковому просторі, особливо в царині української лінгводидактики. Її творчий доробок охоплює понад 400 праць (підручників, навчально-методичних посібників, концепцій, навчальних програм, статей, методичних рекомендацій тощо), які становлять підґрунтя теоретичних засад вітчизняної лінгводидактики і мають велике практичне значення для організації навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах, викладання методики навчання української мови на філологічних факультетах вищих навчальних закладів, а також у системі післядипломної педагогічної освіти.

Одним із концептуальних напрямів багаторічної дослідницької праці Марії Пентилюк є одноосібне й у співавторстві створення шкільних підручників як основного засобу інтелектуального, соціального й духовного розвитку особистості. Зокрема, Марія Пентилюк разом із О. Біляєвим, Л. Симоненковою та Т. Симоненковою є автором підручників «Українська мова» для шкіл із навчанням російською мовою, виданих

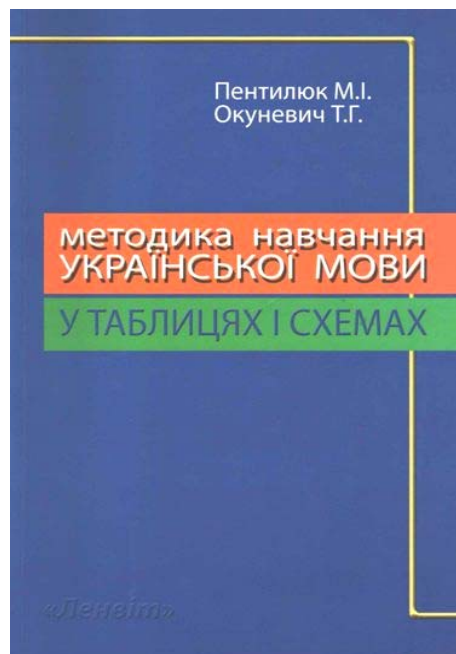

у найпрестижнішому спеціалізованому на навчальній літературі видавництві «Освіта» в кінці 80-х рр. минулого сторіччя, що витримали не одне перевидання до початку ХХІ ст. Знаковим для загальноосвітніх навчальних закладів нового типу є підручник Марії Пентилюк для гімназій гуманітарного профілю «Культура мови і стилістика», виданий у київському видавництві «Вежа» в 1994 р.

Окремий етап у вітчизняному підручникотворенні ХХІ ст. засвідчують підручники «Українська мова» для основної школи з навчанням українською мовою, створені авторським колективом херсонських науковців

(М. Пентилюк, І. Гайдаєнко, А. Ляшкевич, С. Омельчук)

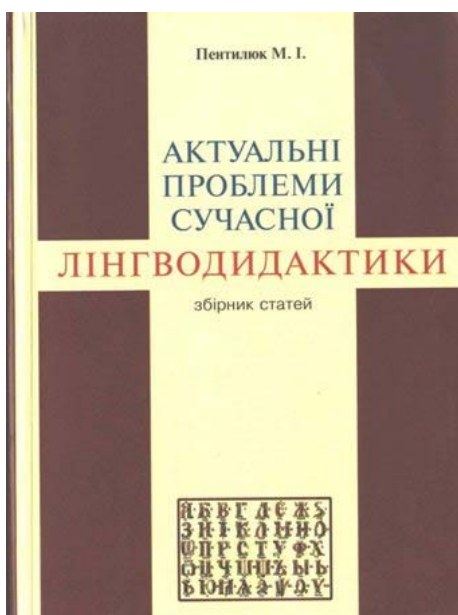
за науковою редакцією Марії Пентилюк, яка одночасно й була автором концепції нового покоління сучасних підручників української мови. Зокрема, на думку вченої, однією з провідних навчально-виховних функцій, що мають виконувати підручники «Українська мова» для основної школи, є самоосвітньо-дослідницька – забезпечення навичок самостійної роботи з книгою й уміння досліджувати, аналізувати мовні явища, критично оцінювати своє й чуже мовлення. Тому за характером викладу навчального матеріалу підручники української мови за редакції Марії Пентилюк є

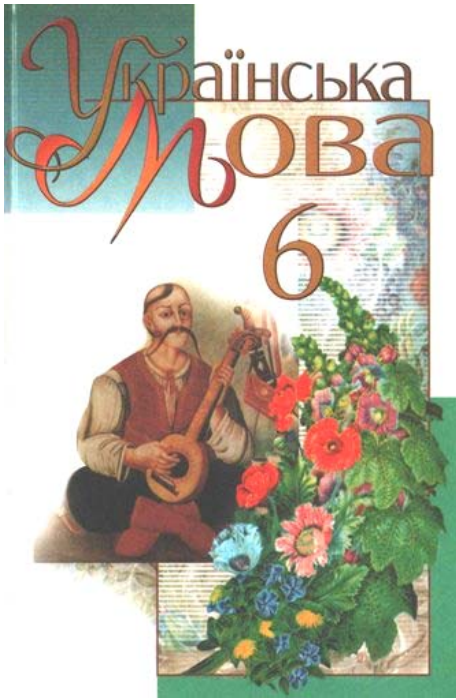

проблемно-

дослідницькими. Це зумовлено логікою побудови змісту кожного параграфа, що передбачає проблемність і спрямування на пошукову мисленнєву активність учнів, інваріантність і повноцінність, проектування проблемно-діалогічних засобів викладу навчального матеріалу з мови тощо.

Істотною ознакою цих підручників є індуктивно-дедуктивний спосіб засвоєння навчального матеріалу. Учень від тексту як цілісної одиниці мовлення, аналізуючи структуру його, зміст, стиль, тип і жанр,

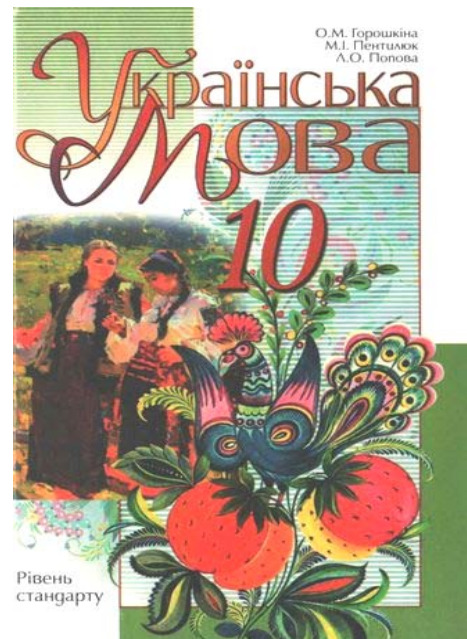

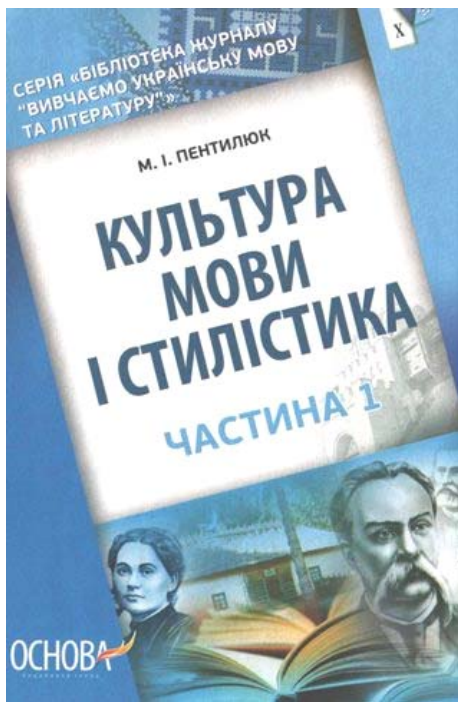
визначає функції мовних одиниць у ньому, завершує творчими вправами комунікативного характеру, а на підсумковому етапі ще раз осмислює теоретичний матеріал, прочитавши й запам'ятавши виклад його в кінці параграфа і самостійно проконтролювавши себе за запитаннями, поданими в рубриці «Подумайте і дайте відповіді».

Інноваційність підручників за редакцією Марії Пентилюк виявляється, по-перше, в удосконаленні загальнонавчальних, організаційних, контрольних-оцінних, творчих умінь, ціннісних орієнтацій; по-друге, в опануванні стратегій, що визначають оптимальність мовленнєвої діяльності, спрямованої на розв'язання навчальних завдань і життєвих проблем; по-третє, у використанні засвоєного інтелектуально-операційного та ціннісного змісту інших навчальних предметів. Ці вимоги реалізовано в змістовій і процесуальній основі підручників, методичний апарат яких не обмежено спрямуванням лише на розвиток в учнів знань, умінь та навичок, а й передбачає цілеспрямоване формування досвіду творчої діяльності й емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього.

Особливу увагу автори підручників (М. Пентилюк, І. Гайдаєнко, А. Ляшкевич, С. Омельчук) звертають і на активізацію мисленнєвих процесів – від пізнання й розуміння навчального матеріалу до використання його на практиці та аналізу і синтезу нових знань на основі засвоєних. Ефективним засобом цього є системне введення в освітній зміст навчального матеріалу з мови запитань і завдань, що передбачає виникнення проблемних ситуацій та подолання їх учнями.

Загалом, гнучка інтегративна система вправ, представлена в підручниках «Українська мова» для 5–9 класів за наукової редакції Марії Пентилюк, реалізує розвиток мовної особистості в двох напрямках: оволодіння необхідним обсягом знань з української мови і засвоєння засобів діяльності, якими ці знання здобуваються. Саме такий підхід і формує стратегічний (діяльнісний) аспект сучасного підручника української мови.

До того ж Марія Пентилюк разом із О. Горошкіною й Л. Поповою є співавтором підручників «Українська мова» для 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою (рівень стандарту), що реалізують концептуальні засади мовної освіти в профільній школі в класах технологічного, природничо-математичного, спортивного напрямів та економічного профілю. В основу цих підручників покладено особистісний, психологічний, психолінгвістичний, загальнодидактичний, системно-лінгвістичний, комунікативно-діяльнісний, функційно-стилістичний, соціокультурний підходи. Особливу увагу вчені-методисти наголошують на професійно спрямованому підході, який ураховує експліцитну й імпліцитну професіоналізацію курсу, що забезпечується формуванням стійкої мотивації до вивчення української мови в профільній школі.

У 2016 р. у Всеукраїнському конкурсі підручників бере участь навчальна книга «Українська мова. 8 клас», яку підготував авторський колектив у складі М. Пентилюк, І. Гайдаєнко, А. Ляшкевич, С. Омельчука за наукової редакції Марії Пентилюк. Сподіваємося, що цей підручник, як і попередні видання, буде гідно оцінено експертами й стане надійним помічником для вчителя-словесника в навчанні восьмикласників української мови.

Усе це свідчить про найвищий науково-методичний рівень Марії Пентилюк як акмефахівця в царині підручникотворення, яка переконливо доводить, що підручник передовсім має цілеспрямовано забезпечувати формування мовної особистості учня.

*С.А. Омельчук,
доктор педагогічних наук, професор кафедри
слов'янських мов та методик їх викладання
Херсонського державного університету*

БАЧИТИ, РОЗУМІТИ, ТВОРИТИ...

*Мало – бачити. Мало – розуміти. Треба любити.
Нема загадки таланту. Є вічна загадка Любові.*

Григір Тютюнник

У цьому й полягає загадка вибору Марією Іванівною Пентилюк шляху самовідданого служіння рідній мові, культурі, розвитку духовності свого народу. Шляху зовсім не простого, але яким вона йде незмінно, незважаючи на різні загрози й небезпеки, що раз по раз чигають на ньому... .

І відповідь на поставлену філософську проблему одна: так, тут усевадно панує Любов. Ота глибинно-внутрішня, у генетичному коді закладена, усе єство проймаюча Любов до свого рідного, одвічного, неповторного, що в спадок від предків тобі щедро передано; і що маєш плекати й розвивати, аби передати достойно наступним поколінням. І так безперервно: аби жив, процвітав, розвивався твій народ, його мова, культура, щоб не зникло посіяне у вічності зерно українськості. Справді, що як не та Любов до свого рідного надихнула звичайну сільську дівчину Марійку на подвижницьке служіння національній науці й культурі?! У науку її покликав патріотизм, прагнення бути корисною Батьківщині в найвідповідальніший і вирішальний час державного становлення.

Утім, сама Марія Іванівна остерігається високих слів та ще й всує. Сам науково-культурницький приклад її подвижницького служіння національній ідеї свідчить про незламність, нездоланність духовної сили українського народу, дає віру в його подальший творчий розвиток. І це не просто її переконання, а й навіть більше – творче кредо, яким унікальний науковець керується незмінно.

Власне, конкретному, предметному розкриттю краси, мелодійності, невичерпного образного багатства і виразальних можливостей української мови й навчання цієї мови учнів і студентів підпорядкована вся діяльність М.І. Пентилюк.

Основними вимогами до науковців є глибокий інтелект, висока моральність, довершене володіння сучасними педагогічними технологіями. Усе це притаманне Марії Іванівні. Творчою, натхненною й наполегливою працею заслужила вона авторитет видатного вченого-методиста в галузі української лінгвістики й лінгводидактики.

Та, поза всяким сумнівом, головний унесок Марії Пентилюк у мовнобудівничу, популяризаторську, викладацьку справу – це її наукові праці. Творчий доробок ювіляра вражає численністю публікацій, їх тематичним і жанровим розмаїттям. У здобутках ученого-сподвижника, дослідника, Учителя понад 400 наукових і науково-методичних праць. Передовсім її наукові пошуки пов'язані з проблемами уроку української мови (зміст, форми й методи навчання тощо) і мовною освітою у вищій школі.

Для всіх досліджень ученої характерним є ґрунтовність думок. Переконлива доказовість науково-методичних розвідок М.І. Пентилюк, у яких вона широко послуговується матеріалами з філософії (теорія пізнання), педагогіки (лінгводидактичне спрямування аналітичних операцій з текстом), психології (мотивація вибору прийомів роботи з урахуванням особистості учня / студента), викликає довіру в усіх.

Відзначимо її новаторські пошуки як науковця, сумлінну працю, високий професіоналізм і подвижництво в навчальній справі, виразно індивідуальну манеру не лише лінгводидактичних розвідок, а й викладання фахових предметів у вищій школі.

Вірна послідовниця найкращих традицій В.Сухомлинського та О.Біляєва, Марія Іванівна керується настановами не задовольнятися досягнутим результатом; вона завжди має свій майстерно-фаховий погляд на найсучасніші підходи, принципи й методи викладання української мови.

М.І. Пентилюк зробила важливий унесок в українську лінгводидактику, розгорнула власну сторінку в українській методичній науці. Вона представник тих високих інтелектуальних сил, які своєю діяльністю бережуть і розвивають національну науку, мріють поставити її на європейський рівень, увести у світовий культурний контекст. Тому у своїх наукових дослідженнях Марія Іванівна постійно шукає нових джерел, нічого не сприймає на віру, веде аналіз на широкому лінгвістичному матеріалі. І про що б не писала Марія Іванівна, вона завжди намагається заявити світові про українську культуру, оскільки Європа ще дуже мало знає про Україну.

Прагнення просвітити й розбудити національну громадянську свідомість і спонукали М.І. Пентилюк до ентузіастичної викладацької праці: вона читає наукові лекції, виступає з доповідями перед науковцями, аспірантами, студентами, учителями-практиками, укладає й рецензує програми і підручники (одноосібно і в співавторстві).

У питаннях виховання наукових кадрів для викладацької (методичної) діяльності Марія Іванівна вважається найавторитетнішим знавцем в Україні. Під її керівництвом згуртувалися відомі вчені, а також перспективна молодь. На працях Марії Пентилюк зросло вже не одне покоління вчителів української мови й літератури і викладачів вишів, виховалося чимало послідовників і палких шанувальників рідної (української) мови.

Марія Іванівна широко відома як автор і співавтор низки навчальних програм і підручників з української мови, із методики навчання української мови в середній та вищій школі. Вона автор концепції нових підручників з української мови. Науковець доводить, що між поняттями «методика» і «технологія навчання» існують певні відмінності; акцентує увагу на рівнях розумової діяльності учнів, послідовності етапів організації навчального процесу. Усе це допомагає вчителю-практику визначити свій рівень володіння навчальними

технологіями, що сприяє вибору власного шляху до опанування педагогічної майстерності. Адже викладання української мови в школі – це велике мистецтво і серйозна наука, що потребують хисту, високої фахової та загальної культури, невтомної працьовитості й просвітленої душі. Різнобічність зацікавлень і великий талант Марії Іванівни виявилися також у дослідженні проблем викладання української мови в школах з мовами навчання національних меншин, навчання української мови як іноземної.

Цікавлять також М.І.Пентилюк питання стилістики української мови. У своїх розвідках вона досліджує особливості використання художніх засобів у творах українських письменників, відшліфовує традиційні форми вираження, надаючи своїй манері літературознавчих розвідок довершеності, що свідчить про високий естетичний смак. Увиразнюючи, вербалізуючи сутність змісту, працює зі словом, досягаючи прозорості й елегантності висловлювання.

Результатом написання Марією Іванівною кандидатської дисертації стала методика навчання стилістики в школі. Створивши низку посібників за цією методикою, науковець допомогла вчителям-словесникам України, розв'язала проблему вивчення тем зі стилістики на уроках української мови в загальноосвітніх навчальних закладах.

Дослідниця звертає увагу також і на складні проблеми взаємозв'язку мови і людини, ментальності й духовності. Мова – категорія духовна і націєтворча. «Мова – це кров, що оббігає тіло нації. Виточи кров – умре нація», – говорив Юліан Дзерович. Мова досліджується в контексті космосу й людини, яка відбиває основні закони світобудови. Дух справжньої інтелігентності М.І.Пентилюк допомагає їй гідно нести ідеї наукового спілкування мовою Нестора-Літописця, Григорія Сковороди, Тараса Шевченка, Лесі Українки, Михайла Грушевського, мовою всіх свідомих українців, які не плазують перед іншими культурами, бо шанують свою і водночас цікавляться іншими, як це роблять усі культурні люди у світі.

Вражає загострено відповідальне ставлення Марії Іванівни до своїх викладацьких обов'язків. Вона дає студентам фундаментальні знання з методики української мови, культури мовлення, до того ж викладає ці предмети так оригінально, що пропустити хоча б одне заняття означає позбавити себе справжньої насолоди. Не менше захоплення викликають лекції М.І.Пентилюк і в КВНЗ «Херсонська академія післядипломної освіти», де вона постійно виступає перед учителями-практиками. Пояснення мовних явищ переплітається з цікавими міркуваннями, що пробуджують в учителів бажання брати участь у наукових розвідках, самостійно досліджувати мовні явища, у яких нібито законсервована глибина віків нашої мови.

Тривалий час керуючи науковими роботами студентів із методики й лінгвостилістики, Марія Іванівна захоплює молодь науковою працею, уміє підтримати творчий вогник,

окрилити здібного студента, побачити в ньому колегу, з яким готова вести дискусію як із рівним. Марія Іванівна з-поміж усіх вирізняється важливою рисою – використовує кожен нагоду для виховання в студентів національної гідності, здорового почуття патріотизму, без якого не мислить інтелігентної людини. Така підвищена відповідальність є виявом великої духовності науковця. І нарешті, у час наростання руху за національне відродження й незалежність Марія Іванівна все інтенсивніше включає в царину своєї роботи й питання мовно-патріотичного виховання, історичної пам'яті, національних традицій....

Безперечний авторитет серед українців, повагу вчительства і наукової громади М. І. Пентилюк заслужила самовідданою, звитяжною працею, щирим уболіванням за долю рідної мови як найбільшої святині народу нашого. За особливі успіхи й досягнення в галузі лінгводидактики, науково-педагогічної діяльності М.І.Пентилюк відзначена численними подяками, грамотами ректорату Херсонського державного університету і Херсонської обласної та міської рад, Міністерства освіти і науки України. Марія Іванівна нагороджена медаллю «Ветеран праці», знаками «Відмінник народної освіти УРСР» та «Відмінник освіти України», Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР, Премією академії педагогічних наук України та багатьма іншими урядовими нагородами. 2005 р. Марії Іванівні Пентилюк присуджено почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

Увага держави й рідного університету, безперечно, позитивно позначається на духовному житті ювіляра: вона продовжує невтомно працювати, плідно займається науковою діяльністю.

Тож нехай доля приязно всміхається цій унікальній, інтелектуально обдарованій, шляхетній жінці. Хай і далі вона пізнає справжнє щастя й радість наукової творчості. Хай справджує надії учнів, друзів, колег, шанувальників, усього народу України.

Велику й благородну та конче потрібну нам, українцям, справу робила й робить Марія Пентилюк: учить любити рідний край, знати, еством своїм відчувати непередаваний чар, багатство і красу нашої мови. Причому її досвід, умудрений роками, збагачений любов'ю до України, спрямований передовсім до молоді змінити науковців. Тому що ми певні, коли молодь говоритиме рідною мовою, пишатиметься нею – тоді й по-справжньому відродиться Україна.

За все це подвижництво, любя Маріє Іванівно, низько вклоняюся Вам. Приклад Вашого служіння рідній мові й Україні захоплює і надихає!

*І.П.Дроздова,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри природничих і
гуманітарних дисциплін Харківського
національного автомобільно-дорожнього
університету*

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК
НАУКОВИХ, НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ І ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ПРАЦЬ
ДОКТОРА ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА
ПЕНТИЛЮК МАРІЇ ІВАНІВНИ
ЗА 1967– 2015 рр.

1967

1. **Пентиліюк М.І.** Виховання учнів на революційних і бойових традиціях наших земляків : посібник / М.І.Пентиліюк, М.І. Юрженко, В.Д. Сергієнко. – Херсон : Херсонський ІУВ, 1967. – 48 с.

1968

2. **Пентиліюк М.І.** Голос життя / М.І.Пентиліюк // Ленінський прапор. – 1968. – 15 лютого.
3. **Пентиліюк М.І.** “Буревісник революції” на Україні / М.І.Пентиліюк // Ленінський прапор. – 1968. – 16 березня.
4. **Пентиліюк М.І.** Співець оновленого краю / М.І.Пентиліюк // Ленінський прапор. – 1968. – 13 квітня.
5. **Пентиліюк М.І.** Про деякі особливості закінчень іменників / М.І.Пентиліюк // Ленінський прапор. – 1968. – 26 липня.
6. **Пентиліюк М.І.** Революцією покликаний / М.І.Пентиліюк // Ленінський прапор. – 1968. – 02 серпня.
7. **Пентиліюк М.І.** Невтомний шукач правди / М.І.Пентиліюк // Ленінський прапор. – 1968. – 22 серпня.
8. **Пентиліюк М.І.** Пролетар Дніпробуду/ М.І.Пентиліюк // Ленінський прапор. – 1968. – 31 серпня.
9. **Пентиліюк М.І.** Недоспівана пісня / М.І.Пентиліюк // Ленінський прапор. – 1968. – 16 листопада.

1969

10. **Пентиліюк М.І.** Соратник і друг Ілліча / М.І.Пентиліюк // Ленінський прапор. – 1968. – 08 грудня.
11. **Пентиліюк М.І.** За багнетом – перо / М.І.Пентиліюк // Ленінський прапор. – 1969. – 20 лютого.
12. **Пентиліюк М.І.** Як вірно: “Ви” чи “ти”? / М.І.Пентиліюк // Ленінський прапор. – 1969. – 29 березня.
13. **Пентиліюк М.І.** У вінок всенародної любові / М.І.Пентиліюк // Ленінський прапор. – 1969. – 22 квітня.
14. **Пентиліюк М.І.** Бути чи не бути? / М.І.Пентиліюк // Ленінський прапор. – 1969. – 03 червня.
15. **Пентиліюк М.І.** Подорож “Еврики” / М.І.Пентиліюк // Ленінський прапор. – 1969. – 05 серпня.
16. **Пентиліюк М.І.** Поки сонце з неба сяє / М.І.Пентиліюк // Ленінський прапор. – 1969. – 09 вересня.
17. **Пентиліюк М.І.** Переклик поколінь / М.І.Пентиліюк // Ленінський прапор. – 1969. – 25 вересня.
18. **Пентиліюк М.І.** Перший крок першокласника / М.І.Пентиліюк // Ленінський прапор. – 1969. – 23 грудня.

19. **Пентилюк М.І.** Паралельні форми закінчень іменників / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 1969. – № 2. – С. 82–83.
20. **Пентилюк М.І.** Вправи з стилістики у 5 класі / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 1969. – № 8. – С. 61–65.
21. **Пентилюк М.І.** Загальне поняття про іменник (варіанти уроку) / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 1969. – № 12. – С. 71–76.

1970

22. **Пентилюк М.І.** Знати мову / М.І.Пентилюк // Ленінський прапор. – 1970. – 07 січня.
23. **Пентилюк М.І.** Дійова співдружність / М.І.Пентилюк // Радянська освіта. – 1970. – 14 березня.
24. **Пентилюк М.І.** Золоте серце поета / М.І.Пентилюк // Ленінський прапор. – 1970. – 19 березня.
25. **Пентилюк М.І.** Люди і повинь / М.І.Пентилюк // Ленінський прапор. – 1970. – 23 травня.
26. **Пентилюк М.І.** Чия це мораль? / М.І.Пентилюк // Ленінський прапор. – 1970. – 26 вересня.
27. **Пентилюк М.І.** Загальним фронтом / М.І.Пентилюк // Ленінський прапор. – 1970. – 24 жовтня.
28. **Пентилюк М.І.** Культура нашої мови / М.І.Пентилюк // Наддніпрянська правда. – 1970. – 02 грудня.
29. **Пентилюк М.І.** Творчі роботи першокласників / М.І.Пентилюк // Початкова школа. – 1970. – № 3. – С. 28–30.
30. **Пентилюк М.І.** Елементи стилістики в 4 класі / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 1970. – № 6. – С. 75–79.
31. **Пентилюк М.І.** Стилiстична робота на уроках мови / М.І.Пентилюк // Початкова школа. – 1970. – № 10. – С.20–23.
32. **Пентилюк М.І.** Вивчення розділу “Лексика” за новою програмою у 4–5 класах : метод. посiбник / М.І.Пентилюк. – Херсон, 1970. – 42 с.

1971

33. **Пентилюк М.І.** “Ні! Я жива!..” / М.І.Пентилюк // Ленінський прапор. – 1971. – 26 січня.
34. **Пентилюк М.І.** Зброєю сатири / М.І.Пентилюк // Наддніпрянська правда. – 1971. – 13 лютого.
35. **Пентилюк М.І.** Талановитий письменник / М.І.Пентилюк // Наддніпрянська правда. – 1971. – 13 травня.
36. **Пентилюк М.І.** Експеримент удався / М.І.Пентилюк // Наддніпрянська правда. – 1971. – 06 червня.
37. **Пентилюк М.І.** Попутного вітру, адмірале! / М.І.Пентилюк // Ленінський прапор. – 1971. – 21 жовтня.
38. **Пентилюк М.І.** Літо самобутнього таланту / М.І.Пентилюк // Ленінський прапор. – 1971. – 25 травня.
39. **Пентилюк М.І.** Стилiстичний експеримент / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 1971. – № 12. – С. 60–63
40. **Пентилюк М.І.** Методична спадщина П.М.Пешковського / М.І.Пентилюк // Методика викладання української мови та літератури. Вип. 5. – К. : Рад. школа, 1971. – С.83–92.
41. **Пентилюк М.І.** Методичні вказівки до розвитку зв'язного мовлення учнів 1 класу : метод. посiбник / М.І.Пентилюк. – Херсон : Херсонський ІУВ, 1971. – 12 с.

1972

42. **Пентилюк М.І.** Спiвець юності / М.І.Пентилюк // Ленінський прапор. – 1972. – 22 січня.

43. **Пентилюк М.І.** Крах тирана і честолюбця / М.І.Пентилюк // Ленінський прапор. – 1972. – 29 лютого.
44. **Пентилюк М.І.** Сурмач нового життя / М.І.Пентилюк // Ленінський прапор. – 1972. – 05 грудня.
45. **Пентилюк М.І.** Вірні обов'язку / М.І.Пентилюк // Наддніпрянська правда. – 1972. – 26 січня.
46. **Пентилюк М.І.** Редагування як засіб підвищення стилістичної грамотності / М.І.Пентилюк // Українська мова та література в школі. – 1972. – № 7. – С. 61–63.
47. **Пентилюк М.І.** Фразеологічна робота як засіб розвитку мовлення учнів / М.І.Пентилюк // Питання фразеології східнослов'янських мов : тези республіканської наук. конф. – К. : Наукова думка, 1972. – С.165–168.

1973

48. **Пентилюк М.І.** Лексико-стилістична робота з дієсловом / М.І.Пентилюк // Початкова школа. – 1973. – № 2. – С.44–47.
49. **Пентилюк М.І.** Формування навичок стилістичного аналізу в учнів 4–6 класів / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 1973. – № 10. – С. 64–66.

1974

50. **Пентилюк М.І.** Поняття про відокремлені члени речення (варіанти уроку) / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 1974. – № 1. – С. 67–71.
51. **Пентилюк М.І.** Питання стилістики в шкільному курсі мови / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 1974. – № 6. – С. 57–62.
52. **Пентилюк М.І.** Вивчення теми “Однорідні члени речення” / М.І.Пентилюк // Початкова школа. – 1974. – № 3. – С. 28–32.
53. **Пентилюк М.І.** Стилістичні можливості словотвору іменників і прикметників / М.І.Пентилюк // Міжвузівська наук. конф. з питань східнослов'янського словотвору : тези доповідей та повідомлень. – К : Наук. думка, 1974. – С.132–133.
54. **Пентилюк М.І.** Питання практичної стилістики в дореволюційній методичній науці / М.І.Пентилюк // Методика викладання української мови і літератури. Вип. 6. – К : Рад. школа, 1974. – С.26–34.

1976

55. **Пентилюк М.І.** Своеобразие методов работы по стилистике при паралельном изучении русского и украинского языков / М.І.Пентилюк // Всесоюзная научная конференция по проблеме обучения русскому языку в условиях близкородственного билингвизма : материалы конф. – Минск, 1976. – С.395–399.
56. **Пентилюк М.І.** Українська мова. Ч. 1. : підручник для педучилищ / М.І.Пентилюк, І.Й.Тараненко. –К. : Вища школа, 1976. – 335 с.
57. **Пентилюк М.І.** Профорієнтаційна робота на уроках мови в навчальному кабінеті / М.І.Пентилюк, А.Г.Галетова // Українська мова і література в школі. – 1976. – № 4. – С. 70–75.
58. **Пентилюк М.І.** Вивчення теми “Склад слова” у 2 класі / М.І.Пентилюк // Початкова школа. – 1976. – № 8. – С. 18–22.

1977

59. **Пентилюк М.І.** Синонімічні засоби української мови / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 1977. – № 2. – С. 76–83.
60. **Пентилюк М.І.** Тематичний план з мови (8 клас) / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. –1977. – № 8. – С. 66–82.

61. **Пентилюк М.І.** Роль стилистического конструирования в усвоении стилистики русского и украинского языков учащимися средней школы / М.І.Пентилюк // Проблемы сопоставительной стилистики восточнославянских языков : тезисы докладов Всесоюзной науч. конф. – К., 1977. – С. 115–117.

1978

62. **Пентилюк М.І.** Особливості проведення уроку в кабінеті мови / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 1978. – № 4. – С. 77–84.
63. **Пентилюк М.І.** Вивчення складного речення у 4 класі / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 1978. – № 9. – С. 48–52.

1979

64. **Пентилюк М.І.** Робота з орфоєпії / М.І.Пентилюк // Початкова школа. – 1979. – № 3. – С. 11–15.
65. **Пентилюк М.І.** Метод стилістичного конструювання / М.І.Пентилюк // Методика викладання української мови і літератури в школі. – 1979. – № 8. – С.103–114.
66. **Пентилюк М.І.** Роль навчального кабінету в роботі з розвитку зв'язного мовлення / М.І.Пентилюк, А.Г.Галетова // Українська мова і література в школі. – 1979. – № 5. – С. 39–46.
67. **Пентилюк М.І.** Твір за картиною / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 1979. – № 7. – С. 65–69.

1980

68. **Пентилюк М.І.** Стилiстичнi особливостi числiвникiв / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 1980. – № 1. – С. 53–58.
69. **Пентилюк М.І.** Лексичні недоліки і шляхи подолання їх / М.І.Пентилюк, Д.Р.Бондар // Українська мова і література в школі. – 1980. – № 11. – С. 42–48.
70. **Пентилюк М.І.** Українська мова. Програма для шкіл з поглибленим вивченням української мови і літератури / М.І.Пентилюк. – К., 1980. – 12 с.
71. **Пентилюк М.І.** Методика викладання української мови в середній школі : рецензія / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 1980. – № 6. – С. 75–78.
72. **Пентилюк М.І.** Робота над словом (на допомогу молодим учителям) : метод. посібник / М.І.Пентилюк. – Херсон, 1980. – 34 с.

1982

73. **Пентилюк М.І.** Із спостережень над структурно-семантичною співвідносністю іменникових паронімів у російській та українській мові / М.І.Пентилюк // Лексика української мови в її зв'язках із сусідніми слов'янськими і неслов'янськими мовами : тези доповідей. – Ужгород, 1982. – С.59–60.
74. **Пентилюк М.І.** Удосконалення змісту і методів навчання української мови : монографія / М.І.Пентилюк, В.Я.Мельничайко, Л.П.Рожило. – К. : Рад. школа. – 1982. – 216 с.

1984

75. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 4 класу з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Рад.школа, 1984. – 160 с.
76. **Пентилюк М.І.** Формирование стилистических умений и навыков учащихся при изучении русского и украинского языков / М.І.Пентилюк // Культура русской речи в национальных школах. – К.: Наук. думка, 1984. – С. 168–169.
77. **Пентилюк М.І.** Робота з стилістики в 4-6 класах : монографія / М.І.Пентилюк. – К. : Рад. школа, 1984. – 134 с.

78. **Пентилюк М.І.** Формування стилістичних умінь і навичок / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 1984. – С. 44–50.
79. **Пентилюк М.І.** Методичні рекомендації по удосконаленню навчально-виховного процесу в кабінеті української мови : метод. посібник / М.І.Пентилюк, А.Г.Галетова. – Херсон, 1984. – 20 с.

1985

80. **Пентилюк М.І.** До питання про пароніми / М.І.Пентилюк // Дослідження з словотвору та лексикології. – К. : Вища школа, 1985. – С.108–110.
81. **Пентилюк М.І.** Українська мова : пробний підручник для 5 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Рад. школа, 1985. –158 с.

1986

82. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 6 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Радянська школа, 1986. – 128 с.
83. **Пентилюк М.І.** Методичні рекомендації до лекції з теми “Наші земляки – відомі письменники України” : метод. посібник / М.І.Пентилюк. – Херсон, 1986. – 24 с.
84. **Пентилюк М.І.** Відбір лексичних і фразеологічних понять і послідовність їх вивчення / М.І.Пентилюк // Актуальні проблеми лексикології і фразеології : матеріали наукової конференції. – Чернівці, 1986. – С. 26–28.

1987

85. **Пентилюк М.І.** Варіантні форми як засіб евфонії / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 1987. – № 1. – С. 63–67.
86. **Пентилюк М.І.** Українська мова : пробний підручник для 7 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Рад. школа, 1987. – 140 с.
87. **Пентилюк М.І.** Методика вивчення української мови в школі : монографія / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, В.Я. Мельничайко. –К. : Рад. школа, 1987. – 246 с.
88. **Пентилюк М.І.** Міжпредметні зв'язки на уроках мови / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 1987. – № 5. – С. 38–45.
89. **Пентилюк М.І.** Навчаючи, виховуємо. З досвіду роботи вчителя української мови і літератури Верхньорогачицької середньої школи № 2 Алли Іванівни Назаренко : метод. посібник / М.І.Пентилюк. – Херсон : Херсонський обласний відділ народної освіти Обласний ІВУ, Херсонський педінститут, 1987. – 10 с.

1988

90. **Пентилюк М.І.** Українська мова : пробний підручник для 8 класу з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Рад. школа, 1988. – 111 с.
91. **Пентилюк М.І.** Українська мова. Ч. 1. : підручник для педучилищ / М.І.Пентилюк, П.С.Дудик, В.О. Горпинич. – К. : Вища школа, 1988. – 382 с.
92. **Пентилюк М.І.** Фразеологізми у творах О.Гончара / М.І.Пентилюк // Наукова конференція, присвячена О.Гончару : тези доповідей. – Херсон, 1988. – С.8.
93. **Пентилюк М.І.** Історична лексика в романі П.Загребельного “Роксолана” / М.І.Пентилюк // Матеріали наукової конференції. – Херсон, 1988. – С. 34–36.

1989

94. **Пентилюк М.І.** Робота з стилістики у 8–9 класах : монографія / М.І.Пентилюк. – К. : Рад. школа, 1989. – 112 с.
95. **Пентилюк М.І.** В.О.Сухомлинський про роль рідного слова в естетичному вихованні школярів : методичні рекомендації по використанню педагогічних ідей В.О.Сухомлинського у вдосконаленні підготовки учителів / М.І.Пентилюк. – Херсон, 1989. – С. 22–25.
96. **Пентилюк М.І.** Програми педагогічних інститутів. Українська мова для студентів спеціальності 2101 “Російська мова і література” / М.І.Пентилюк. – К. : РНМКПНЗ, 1989. – 26 с.
97. **Пентилюк М.І.** Експресивна лексика у творах Т.Шевченка / М.І.Пентилюк // Науково-практична конференція, присвячена 175-річчю Т.Г.Шевченка : тези доповідей. – Херсон, 1989. – С. 8.
98. **Пентилюк М.І.** Українська мова : пробний підручник для 5 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Рад. школа. – 1989. – 158 с.
99. **Пентилюк М.І.** До питання художньо-образних функцій просторічної лексики НТП і сучасні процеси розвитку української народно-розмовної лексики / М.І.Пентилюк. // Республіканська конференція: тези доповідей. – Ужгород, 1989. – С.114–115.
100. **Пентилюк М.І.** Культура мовлення лектора пропагандиста : метод. посібник / М.І.Пентилюк. – Херсон : Знання, 1989. – 28 с.
101. **Пентилюк М.І.** Роль межпредметных связей в профессиональной подготовке учителей украинского языка и литературы / М.І.Пентилюк // МПС в системе профессиональной подготовке учителей : тезисы науч. конф. – Херсон, 1989. – С. 35–37.
102. **Пентилюк М.І.** Формування світогляду учнів засобами рідної мови / М.І.Пентилюк // Педагогические рекомендации кафедрам и студентам педагогических институтов по реализации идей Н.К.Крупской в перестройке подготовки учителей для школ и преподавателей профтехучилищ. – Херсон, 1989. – С. 68–70.
103. **Пентилюк М.І.** Естетичний потенціал слова у вихованні молоді / М.І.Пентилюк // Целостный процесс эстетического развития личности. – М. : АПН СССР, 1989. – С.237–239.
104. **Пентилюк М.І.** Робота над словом як засіб естетичного виховання школярів / М.І.Пентилюк // Науково-практична конференція : тези доповідей. – Херсон, 1989. – С.78–80.

1990

105. **Пентилюк М.І.** Проблема развития коммуникативных умений учащихся в трудах Н.К.Крупской / М.І.Пентилюк // Межвузовская науч.-практ. конференция, посвященная вопросам совершенствования подготовки учителей : материалы конференции. – Херсон, 1990. – С.102–104.
106. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 6 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Радянська школа, 1990. – 192 с.
107. **Пентилюк М.І.** Евфемизми у творах Остапа Вишні / М.І.Пентилюк // Науково-практична конференція, присвячена 100-річчю О.Вишні : програма-тези. – Херсон, 1990.
108. **Пентилюк М.І.** Тематика та методичні рекомендації до написання курсових робіт з української мови : метод. посібник / М.І.Пентилюк, В.О.Нагіна. – К. : РУМК, 1990. – 52 с.
109. **Пентилюк М.І.** Роль курсу “Методика викладання української мови в середній школі” у формуванні діалектико-матеріалістичного світогляду студентів-філологів /

110. **Пентилюк М.І.** Формування стилістичних навичок при вивченні займенника / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 1990. – № 7. – С. 10–19.
111. **Пентилюк М.І.** Концепція реалізації української мови як державної / М.І.Пентилюк // Українська культура як цілісність : тези доповідей. – Херсон, 1990. – С.116–118.
112. **Пентилюк М.І.** Дієслівні метафори в поезії І.Дніпровського / М.І.Пентилюк // Поезія російського та українського авангарду : історія, поетика, традиції. –Херсон,1990.– С.116–118.

1991

113. **Пентилюк М.І.** Роде наш красний / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 1991. – № 4. – С. 34–38.
114. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 5 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Рад.школа, 1991. – 192 с.
115. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 7 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Рад.школа, 1991. – 160 с.
116. **Пентилюк М.І.** Художньо-образні новотвори П.Г.Тичини та їх традиційність у радянській поезії / М.І.Пентилюк // Наук.-практ. конф., присвячена 100-річчю з дня народження П.Г.Тичини : тези доповідей – Херсон, 1991. – С. 8.
117. **Пентилюк М.І.** Творчий подвиг ученого / М.І.Пентилюк // Наукова конференція, присвячена 120-річчю А.Ю.Кримського : тези доповідей. – Херсон, 1991. – С. 3.
118. **Пентилюк М.І.** Семантичні поля і класи філософської лексики у творах Д.Павличка / М.І.Пентилюк, Т.О.Нетудихата // Актуальные вопросы филологии : методические рекомендации и материалы региональной науч. конф. – Херсон, 1991. – С. 72–74.
119. **Пентилюк М.І.** Дієслівна синоніміка у творах О.П.Довженка / М.І.Пентилюк, І.В.Пацюк // Актуальные вопросы филологии : методические рекомендации и материалы региональной науч. студ. конференции. – Херсон, 1991. – С.87–88.
120. **Пентилюк М.І.** Художнє слово в естетичному вихованні учнів / М.І.Пентилюк // Эстетическое воспитание молодежи средстами искусства. – М.: АПН СССР, 1991. – С.48–50.
121. **Пентилюк М.І.** Образно-естетична функція дієслівних синонімів у творах Григора Тютюнника / М.І.Пентилюк // Конференція, присвячена дню народження Г.Тютюнника : тези доповідей. – Луганськ. – 1991. – С.80–82.
122. **Пентилюк М.І.** Образно-естетична функція дієслівних метафор у поезіях І.Дніпровського / М.І.Пентилюк, А.О.Москаленко // Використання спадщини повернутих і забутих діячів науки та культури в навчальному процесі педагогічного вузу та школи : тези республіканської міжвузівської наук.-практ.конференції. – Рівне, 1991. – С. 58–59.
123. **Пентилюк М.І.** Поетичний доробок М.Чернявського / М.І.Пентилюк // Культура Херсонщини : тези конференції. – Херсон, 1991. – С. 6–7.
124. **Пентилюк М.І.** Методичні поради до вивчення курсу “Стилістика української мови” : метод. посібник / М.І.Пентилюк. – Херсон, 1991. – 48 с.
125. **Пентилюк М.І.** Украинский колорит в произведениях Б.А.Лавренева / М.І.Пентилюк // Б.А.Лавренев. Художник и время. – Херсон, 1991. – С. 75–78.
126. **Пентилюк М.І.** Теоретичні основи комунікативного спрямування у підготовці студентів до викладання української мови як другої / М.І.Пентилюк // Питання наукової і професійно-педагогічної підготовки вчителя : матеріали психолого-педагогічного семінару. – Херсон,1991. – С.124–127.

1992

127. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 6 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Освіта, 1992. – 192 с.
128. **Пентилюк М.І.** Українська мова: підручник для 8 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Освіта, 1992. – 111 с.
129. **Пентилюк М.І.** Українська мова. Факультативний курс : навчальний посібник для вивчення української мови за межами України в 9–11 кл. / М.І.Пентилюк, А.Г.Галетова. – К. : Освіта, 1992. – 352 с.
130. **Пентилюк М.І.** Методика роботи над художнім стилем у 5 класі / М.І.Пентилюк // Филологический анализ : теория, методика, практика. – Херсон, 1992. – С. 27–29.
131. **Пентилюк М.І.** Методика поглибленого вивчення синтаксису української мови / М.І.Пентилюк // Филологический анализ : теория, методика, практика. Вип. 1. – Херсон, 1992. – С. 22–24.
132. **Пентилюк М.І.** Козацькі традиції в українській антропології (з історії прізвищ-комполітів) / М.І.Пентилюк // Феномен українського козацтва в контексті світової історії і культури : тези доповідей наукової конференції. – Херсон, 1992. – С.96–97.
133. **Пентилюк М.І.** Підготовка учителя-філолога у світлі концепції національної школи / М.І.Пентилюк, Т.М.Громова // Шляхи і засоби підготовки вчителя української мови та літератури на сучасному етапі : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. – Херсон, 1992. – С. 3–5.
134. **Пентилюк М.І.** Особливості поглибленого вивчення синтаксису (організація уроку) / М.І.Пентилюк // Шляхи і засоби підготовки вчителя української мови та літератури на сучасному етапі : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. – Херсон, 1992. – С.54–55.
135. **Пентилюк М.І.** Микола Куліш і народна освіта / М.І.Пентилюк // Микола Куліш. До 100-річчя з дня народження : тези Міжнародної наук. конференції. – Херсон, 1992. – С. 90–91.
136. **Пентилюк М.І.** Особливості викладання української граматики у школах з російською мовою навчання / М.І.Пентилюк // Сучасні аспекти дослідження граматики української мови і лінгводидактичні основи викладання шкільного курсу : тези Всеукраїнської наук.-практ. конференції. – Полтава, 1992. – С.55–56.

1993

137. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 7 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Освіта, 1993. – 192 с.
138. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 9 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Освіта, 1993. – 192 с.
139. **Пентилюк М.І.** Микола Чернявський – поет / М.І.Пентилюк // Микола Чернявський – письменник, громадський діяч, педагог : матеріали наук. конф. – Херсон, 1993. – С.5–7.
140. **Пентилюк М.І.** Лінгводидактичні основи засвоєння українського мовлення учнями шкіл з російською мовою навчання / М.І.Пентилюк // Взаимодействие украинского и русского языков на территории Украины и актуальные проблемы их исследования и преподавания : материалы I Ганичевских чтений. – Полтава, 1993. – С. 49–52.
141. **Пентилюк М.І.** Вивчення вступу, повторення і систематизація засвоєного в 5-му класі та розділу “Іменник” за новими підручниками для 6-го класу / М.І.Пентилюк, Л.В.Скуратівський // Українська мова і література в школі. – 1993. – № 9. – С. 33–39.

142. **Пентиліюк М.І.** Функції дієслівних метафор у поезіях В.Симоненка / М.І.Пентиліюк // Филологический анализ : теория, методика, практика. Вып. 4. – Херсон, 1993. – С. 56–58.
143. **Пентиліюк М.І.** Пешковський – методист / М.І.Пентиліюк // Класична педагогіка і філологія в світлі сучасних завдань шкільної і вузівської словесності : матеріали і тези наук.-практ. конф. Ч.1. – Одеса, 1993. – С.76–77.
144. **Пентиліюк М.І.** Мова творів О.Гончара – важливий засіб естетичного виховання учнів / М.І.Пентиліюк // Всеукраїнська науково-теоретична конференція, присвячена 75-річчю від дня народження О.Т.Гончара : тези доповідей і повідомлень. – Херсон, 1993. – С.88–89.
145. **Пентиліюк М.І.** Російсько-український словник ділової лексики / М.І.Пентиліюк. – Херсон, 1993. – 48 с.

1994

146. **Пентиліюк М.І.** Українська мова : підручник для 8 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентиліюк, Л.М. Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Освіта. – 1994. – 111 с.
147. **Пентиліюк М.І.** Культура мови і стилістика : пробний підручник для гімназій гуманітарного профілю / М.І.Пентиліюк. – К. : Вежа, 1994. – 230 с.
148. **Пентиліюк М.І.** Наукові основи викладання української мови у школах з російською мовою навчання / М.І.Пентиліюк // Филологический анализ : теория, практика. Вып. 4. – Херсон, 1994. – С. 3–12.
149. **Пентиліюк М.І.** Роль рідної мови у збереженні ментальності народу / М.І.Пентиліюк // Шляхи реалізації Закону про мови в південно-східному регіоні України : матеріали наук.-практ. конференції. – Херсон, 1994.
150. **Пентиліюк М.І.** Українська мова. Ч. 1. : підручник для педучилищ / М.І.Пентиліюк, П.С.Дудик, В.П.Токар. – К. : Вища школа, 1994. – 416 с.
151. **Пентиліюк М.І.** Шляхи формування національної самосвідомості студентів-філологів вузів південносхідного регіону / М.І.Пентиліюк // Формування національної свідомості студентів вузів і учнів загальноосвітніх шкіл. – К., 1994. – С. 23.
152. **Пентиліюк М.І.** Образно-естетичні функції порівняльних конструкцій у творчості О.П.Довженка (на матеріалі кіноповісті “Україна в огні”) / М.І.Пентиліюк // Всеукраїнська конф., присвячена 100-річчю від дня народження О.П.Довженка : тези доповідей. – Херсон, 1994. – С. 108–109.
153. **Пентиліюк М.І.** Програма з культури мови і стилістики української мови для гімназій гуманітарного профілю. 10-11 класи / М.І.Пентиліюк. – К. : МО України ІСДО, 1994. – 12 с.

1995

154. **Пентиліюк М.І.** Українська мова : підручник для 5 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентиліюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Освіта, 1995. – 192 с.
155. **Пентиліюк М.І.** Українська мова : підручник для 6 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентиліюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Освіта, 1995. – 224 с.
156. **Пентиліюк М.І.** Українська мова : підручник для 7 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентиліюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Освіта, 1995. – 144 с.
157. **Пентиліюк М.І.** Українська мова : підручник для 8 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентиліюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Освіта, 1995. – 111 с.

158. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 9 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Освіта, 1995. – 195 с.
159. **Пентилюк М.І.** Рідна мова – основа інтелектуального і духовного розвитку особистості / М.І.Пентилюк // Гуманітарна освіта і проблеми виховання молоді : матеріали і методичні рекомендації Всеукраїнської наук.-практ. конф. Вип. 1. – Херсон, 1995. – С.15–17.
160. **Пентилюк М.І.** Метафоризація – важливий засіб поетичного слова І.Дніпровського / М.І.Пентилюк // Творча індивідуальність І.Дніпровського : матеріали наук. конф. – Херсон, 1995. – С. 12–14.
161. **Пентилюк М.І.** Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія : навчальні матеріали для студентів заочного відділення / М.І.Пентилюк, О.В.Іващенко, І.В.Лопушинський. – Херсон, 1995. – 64 с.
162. **Пентилюк М.І.** Етнопедагогічні засоби виховання учнів на уроках рідної мови / М.І.Пентилюк, Р.О.Дружиненко // Гуманітарна освіта і проблеми виховання молоді : матеріали і методичні рекомендації Всеукраїнської наук.-практ. конф. Вип. 1. – Херсон, 1995. – С.68–70.
163. **Пентилюк М.І.** Метафоризація – важливий засіб поетичного стилю І.Дніпровського / М.І.Пентилюк // Художній світ І.Дніпровського : зб. статей. – Херсон, 1995. – С.16–23.
164. **Пентилюк М.І.** Роль філологічної освіти у формуванні національної свідомості студентів / М.І.Пентилюк // Гуманітарна освіта як важливий фактор формування національної самосвідомості студентів та учнів : матеріали Всеукраїнської наук. конф. – Полтава, 1995. – С. 101–104.
165. **Пентилюк М.І.** Перспективність у роботі із стилістики в 1–4 класах / М.І.Пентилюк, Л.Г.Сугейко // Филологический анализ : теория, методика, практика : Межрегиональный сб. науч. статей. Вип. 6. – Херсон, 1995. – С.104–106.
166. **Пентилюк М.І.** Гідність як саморегуляція “я” – творчості / М.І.Пентилюк, Л.І.Прокіпець // Особистість педагога: розкриття можливостей : монографічний збірник. – К., 1995. – С. 15–19.
167. **Пентилюк М.І.** Комунікативне спрямування у навчанні рідної мови / М.І.Пентилюк // Сучасні аспекти педагогічного процесу : зб. наук. статей. Вип. 1. – Херсон, 1995. – С.6–10.

1996

168. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 5 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Освіта, 1996. – 192 с.
169. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 6 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Освіта, 1996. – 224 с.
170. **Пентилюк М.І.** Сучасна українська мова. Морфологія : методичні поради до вивчення курсу студентами-заочниками / М.І.Пентилюк, В.П.Олексенко, О.В.Іващенко. – Херсон, 1996. – 80 с.
171. **Пентилюк М.І.** Культура мови і стилістика української мови : програма спецкурсу для ліцеїв та гімназій гуманітарного профілю. 8-11 класи / М.І.Пентилюк. – К. : Перун, 1996. – С.12–24.
172. **Пентилюк М.І.** Методологічне значення збірки М.Грушевського “Про українську мову і школу” / М.І.Пентилюк // Михайло Грушевський (до 130-ї річниці від дня народження) : зб.статей. – Херсон, 1996. – С.31–33.
173. **Пентилюк М.І.** Сава Божко очима сучасників (за “Романом пам’яті” Т.Г.Масенка) / М.І.Пентилюк // З Україною в серці : зб.статей. – Херсон, 1996. – С. 103–106.

174. **Пентилюк М.І.** Російські переклади “Заповіту” Т.Г.Шевченка / М.І.Пентилюк // З Україною в серці : зб.статей. – Херсон, 1996. – С.28–37.

1997

175. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 8 класу шкіл з російською мовою навчання / М.І.Пентилюк, О.М.Біляєв, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Освіта, 1997. – 112 с.
176. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 7 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Освіта, 1997. – 146 с.
177. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 6 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Освіта, 1997. – 226 с.
178. **Пентилюк М.І.** Лінгвостилістичний аналіз драматичного твору (на матеріалі п’єси Д.Марковича “Не зрозуміли”) / М.І.Пентилюк, А.В.Нікітіна, Л.Г.Сугейко // Альманах соціальних досліджень “Константи”. – Херсон, 1997. – № 2(8). – С.34–36.
179. **Пентилюк М.І.** “Мої спомини” Софії Русової в контексті культурного розвитку України кінця ХІХ – І пол. ХХ ст. / М.І.Пентилюк // Заселення Півдня України : проблеми національного і культурного розвитку : наукові доповіді Міжнародної науково-методичної конференції. – Херсон, 1997. – С.314–319.
180. **Пентилюк М.І.** Етнімі Півдня України – важливий засіб виховання національної свідомості студентів технічного вузу / М.І.Пентилюк, С.І.Микитась, Н.Л.Тоцька // Заселення Півдня України : проблеми національного і культурного розвитку : наукові доповіді Міжнародної наук-методич конф. – Херсон, 1997. – С.113–116.
181. **Пентилюк М.І.** Основні аспекти навчання рідної мови / М.І.Пентилюк // Початкова школа, 1997. – № 4. – С. 10–13.
182. **Пентилюк М.І.** Основи спілкування / М.І.Пентилюк, Л.Г.Сугейко // Абитурієнт. Вип. VII. – Херсон, 1997. – С.131.
183. **Пентилюк М.І.** Здійснення міжпредметних зв’язків на уроках української мови. Розвивальний потенціал сучасного уроку : методичні рекомендації / М.І.Пентилюк. – Херсон, 1997. – 26 с.
184. **Пентилюк М.І.** Розвивальний потенціал сучасного уроку / М.І.Пентилюк // Актуальні проблеми розбудови національної освіти. Ч.1. – К.-Херсон, 1997. – С.165–167.
185. **Пентилюк М.І.** Основи культури мовлення : метод. поради / М.І.Пентилюк. – Херсон, 1997. – 26 с.
186. **Пентилюк М.І.** Українська мова – рідна і державна : методичні поради / М.І.Пентилюк. – Херсон, 1997. – 12 с.
187. **Пентилюк М.І.** Українська мова – державна і рідна / М.І.Пентилюк // Інформаційно-методичний збірник. – Херсон, 1997. – С. 3–8.
188. **Пентилюк М.І.** Основи культури мовлення / М.І.Пентилюк // Печатное слово. – Херсон, 1997. – С. 14–19.

1998

189. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 9 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Освіта, 1998. – 194 с.
190. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 8 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Освіта, 1998. – 114 с.

191. **Пентилюк М.І.** Лексичне багатство дієслів у поезіях М.Чернявського / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко, Т.В. Сушич // Творчі обрії Миколи Чернявського : зб. статей. – Херсон, 1998. – С. 26–29.
192. **Пентилюк М.І.** Особливості технології уроку мови / М.І.Пентилюк // Дивослово. – 1998. – № 4. – С. 17–18.
193. **Пентилюк М.І.** Трибуна словесника. Відповіді на питання анкети / М.І.Пентилюк // Дивослово. – 1998. – № 8. – С. 50–51.
194. **Пентилюк М.І.** Українська мова в російськомовних школах / М.І.Пентилюк, Т.В.Коршун // Рідна школа. – 1998. – № 2. – С. 10–13.
195. **Пентилюк М.І.** Культура писемного ділового мовлення : методичні поради / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко, О.В.Іващенко. – Херсон, 1998. – 36 с.
196. **Пентилюк М.І.** Нове в українському правописі : методичні поради / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко. – Херсон, 1998. – 14 с.
197. **Пентилюк М.І.** Рідна мова – основа інтелектуального і духовного розвитку особистості / М.І.Пентилюк // Українська мова і сучасна мовна ситуація в Україні : зб. статей. – Полтава, 1998. – С.20–24.
198. **Пентилюк М.І.** Критерії ділового мовлення студентів / М.І.Пентилюк // Південний архів. Філологічні науки : зб. наук. праць. Вип. 1. – Херсон, 1998. – С. 161–164.
199. **Пентилюк М.І.** Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія : метод посібник для студентів / М.І.Пентилюк, І.П.Лопушинський, О.В.Іващенко. – Херсон, 1998. – 76 с.
200. **Пентилюк М.І.** Програма курсу “Українська ділова мова” для спеціальності “Правознавство” / М.І.Пентилюк. – Херсон, 1998. – 22 с.
201. **Пентилюк М.І.** Культура усного ділового мовлення : метод. поради / М.І.Пентилюк, І.В. Гайдаєнко, О.В.Іващенко. – Херсон, 1998. – 24 с.
202. **Пентилюк М.І.** Російсько-український словник-довідник найуживаніших виразів ділового спілкування : методичні поради / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко, О.В.Іващенко. – Херсон, 1998. – 24 с.
203. **Пентилюк М.І.** Експресема “земля” в поезіях Яра Славутича / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко. – К.-Запоріжжя : Дніпро, 1998. – С. 134–141.
204. **Пентилюк М.І.** Критерії ділового мовлення студентів / М.І.Пентилюк // Південний архів. Філологічні науки : зб. наук. праць. Вип.І. – Херсон. – 1998. – С.161–164.

1999

205. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 6 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Освіта, 1999. – 218 с.
206. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 9 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова. – К. : Освіта, 1999. – 212 с.
207. **Пентилюк М.І.** Закономірності навчання рідної мови / М.І.Пентилюк // Педагогічні науки : зб. наук. праць Вип. 12. –Херсон, 1999. – С.42–49.
208. **Пентилюк М.І.** Б.Грінченко – лексикограф / М.І.Пентилюк // Б.Грінченко: літературознавчі і бібліографічні нариси. – Херсон, 1999. – С.12–14.
209. **Пентилюк М.І.** Фонетичні особливості української мови. Зв'язок фонетики з орфоepією / М.І.Пентилюк // Рідні джерела. – 1999. – № 1. – С. 3–7.
210. **Пентилюк М.І.** Наш скарб – рідна мова / М.І.Пентилюк // Рідні джерела. – 1999. – № 3. – С. 3–5.
211. **Пентилюк М.І.** Наукові засади комунікативної спрямованості у навчанні рідної мови / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 1999. – № 3. – С. 8–10.
212. **Пентилюк М.І.** Аналіз тексту на уроках мови / М.І.Пентилюк // Дивослово. – 1999. – № 3. – С. 30–32.

213. **Пентилюк М.І.** Інноваційні процеси в організації навчання рідної мови / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко // Дивослово. – 1999. – № 3. – С.30–32.
214. **Пентилюк М.І.** Загальне мовознавство : програма з курсу для студентів філологічних факультетів / М.І.Пентилюк. – Херсон, 1999. – 12 с.
215. **Пентилюк М.І.** Експресивні засоби поезії Яра Славутича / М.І.Пентилюк // Поетика Яра Славутича. – К.: Дніпро, 1999. – С.45–52.
216. **Пентилюк М.І.** Функції дієслівних метафор у поезіях Миколи Вінграновського / М.І.Пентилюк, О.М. Коваленко // Південний архів. Філологічні науки : зб.наук.праць. Вип. 5–6. – Херсон, 1999. – С.55–59
217. **Пентилюк М.І.** Відзив провідної установи ХДПУ / М.І.Пентилюк // Українське гончарство. Національний культурологічний щорічник. Книга 4. за роки 1996–1999 / за ред. док. історичних наук Олеся Пошивайла: Вид-во Державного музею-заповідника українського гончарства в Опішному. – Опішне, 1999. – С. 355–357.
218. **Пентилюк М.І.** Інноваційні процеси у навчанні мови / М.І.Пентилюк // Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Херсон, 1999. – Вип. 7. – С.50–55.
219. **Пентилюк М.І.** Стилістична організація тексту (теоретичний аспект) / М.І.Пентилюк // Південний архів. Філологічні науки. Вип. 56, 1999. – С.12–16.

2000

220. **Пентилюк М.І.** Освітні аспекти навчання рідної мови в школах з російською мовою навчання / М.І.Пентилюк. – К.: Рута, 2000. – 128 с.
221. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 9 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова, Т.П.Симоненкова. – К. : Освіта, 2000. – 206 с.
222. **Пентилюк М.І.** Вивчення української мови у школах з російською мовою навчання : посібник / М.І.Пентилюк. – К. : Рута, 2000. – 128 с.
223. **Пентилюк М.І.** Методична спадщина Ушинського К.Д. / М.І.Пентилюк // Педагогічні науки : зб. наук. праць. Вип. XXIII Херсон, 2000. – С. 288–294.
224. **Пентилюк М.І.** Формування культури мовлення учнів 5 кл. шкіл з російською мовою навчання / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 2000. – № 6. – С. 16–18.
225. **Пентилюк М.І.** Культура усного ділового мовлення / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко, О.В.Іващенко. – Херсон, 2000. – 23 с.
226. **Пентилюк М.І.** Методика навчання рідної мови у загальноосвітніх закладах / М.І.Пентилюк, А.Г.Галетова, С. О.Караман та ін. – К. : Ленвіт, 2000. – 264 с.
227. **Пентилюк М.І.** Ваш репетитор / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко, О.В.Іващенко, С.О.Караман, Г.В.Доценко. – К. : Ленвіт, 2000. – 72 с.
228. **Пентилюк М.І.** Програма з методики навчання української мови для педвузів України / М.І.Пентилюк, С.О.Караман. – К. : Ленвіт, 2000. – 24 с.

2001

229. **Пентилюк М.І.** Етноніми півдня України – важливий засіб національного виховання студентів технічного вузу / М.І.Пентилюк // Вісник Луганського державного педагогічного університету ім. Тараса Шевченка. – 2001. – № 3. – С. 112–115.
230. **Пентилюк М.І.** Методичні поради до навчання курсу “Загальне мовознавство” / М.І.Пентилюк. – Херсон, 2001. – 28 с.
231. **Пентилюк М.І.** Основи культури мовлення : посібник / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко, І.І.Маруніч. – Херсон, 2001. – 144 с.
232. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник-комплект / М.І.Пентилюк, О.В.Іващенко. – К. : Ленвіт, 2001. – 352 с.
233. **Пентилюк М.І.** Методичні рекомендації з педагогічної практики / М.І.Пентилюк, Т.Г.Окунович. – Херсон, 2001. – 47 с.

234. **Пентилюк М.І.** Загальне мовознавство : програма для студентів філологічних спеціальностей / М.І.Пентилюк. – Луганськ, 2001.
235. **Пентилюк М.І.** Ділова українська мова : посібник для студентів нефілологічних факультетів / М.І.Пентилюк, Л.М.Руденко, О.В.Іващенко. – Херсон : Олді-плюс, 2001. – 212 с.
236. **Пентилюк М.І.** Рідна мова – основа гуманізації освіти / М.І.Пентилюк // Педагогічні науки : зб. наук. праць. Вип.19. – Херсон, 2001. – С.17–24.
237. **Пентилюк М.І.** Семантична структура мовних одиниць / М.І.Пентилюк // Південний архів. Філологічні науки : зб. наук. праць. – Вип. X. – Херсон, 2001. – С.8–10.
238. **Пентилюк М.І.** Емоційно-стилістичний потенціал назв довкілля у поетичній палітрі Яра Славутича / М.І.Пентилюк, І.О.Барсук // Збірник матеріалів конференції. – Херсон, 2001. – С.6–7.
239. **Пентилюк М.І.** Культура українського мовлення (для студентів факультету української філології) : метод. реком. / М.І.Пентилюк. – Херсон : Айлант, 2001. – 72 с.

2002

240. **Пентилюк М.І.** Лінгводидактичні засади навчання української мови як державної (у школах з російською мовою навчання) / М.І.Пентилюк // Педагогічні науки : зб. наук. праць. Вип. 32. – Херсон, 2002. – С. 90–93.
241. **Пентилюк М.І.** Інтегруючий характер фахової підготовки майбутнього вчителя-філолога / М.І.Пентилюк // Вісник Луганського державного педагогічного університету ім. Тараса Шевченка. – 2002. – № 4. – С. 165–170.
242. **Пентилюк М.І.** Програма курсу “Етнолінгвістика” / М.І.Пентилюк. – Херсон : Вид-во ХДПУ, 2002. – 8 с.
243. **Пентилюк М.І.** Лінгводидактичні засади навчання української мови в російсько-українському мовному середовищі / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко // Актуальные проблемы межкультурной коммуникации в новых геополитических условиях : материалы Международной науч.-практ. конф. 2002 г. – Тирасполь : РИО ПГУ, 2002. – С.151–153.
244. **Пентилюк М.І.** Програма курсу “Ділова українська мова” для студентів нефілологічних факультетів педагогічних університетів / М.І.Пентилюк, О.В.Іващенко. – Херсон : Вид-во ХДПУ, 2002. – 16 с.
245. **Пентилюк М.І.** Методичні поради до курсу “Методика навчання української мови в середній школі” / М.І.Пентилюк, Т.Г.Окуневич. – Херсон : Вид-во ХДПУ, 2002. – 48 с.
246. **Пентилюк М.І.** Генетичні і функціональні особливості української мови / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко // Педагогічні науки : зб.наук.праць. Вип.31. – Херсон, 2002. – С.40–43.

2003

247. **Пентилюк М.І.** Мовленнєві помилки та принципи їх класифікації / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 2003. – № 3. – С. 26–29.
248. **Пентилюк М.І.** Методичні засади навчання фонетики і графіки у школах з російською мовою викладання / М.І.Пентилюк // Таврійський вісник освіти // Науково-методичний журнал. – 2003. – №1. – С. 29–37.
249. **Пентилюк М.І.** Ваш репетитор : посібник / колектив авторів під керівництвом М.І. Пентилюк. – К. : Ленвіт. – 2-видання. – 2003. – 72 с.
250. **Пентилюк М.І.** Експресивні засоби поезій Яра Славутича / М.І.Пентилюк // Поетика Яра Славутича : 2-е доп. вид. – Х. : Регіон-інформ, 2003. – С. 120–143.
251. **Пентилюк М.І.** Евфонічність української мови / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко // Рідні джерела. – 2003. – № 2. – С. 23–25.
252. **Пентилюк М.І.** Матеріали до курсу “Методика навчання української мови в середніх

253. **Пентилюк М.І.** Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах : посібник для студентів / колектив авторів за ред. М.І.Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2003. – 302 с.
254. **Пентилюк М.І.** Словник-довідник з української лінгводидактики / кол.авторів за ред. М.І.Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2003. – 150 с.
255. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 7 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова. – К. : Освіта, 2003. – 128 с.
256. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 8 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова. – К. : Освіта, 2003. – 128 с.
257. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 5 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова. – К. : Освіта, 2003. – 128 с.
258. **Пентилюк М.І.** Наукові основи застосування міжпредметних зв'язків на уроках української мови / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко // Актуальні проблеми викладання філологічних дисциплін : зб. наук. праць. – Херсон, 2003. – С.112–118.
259. **Пентилюк М.І.** Евфонічність української мови / М.І.Пентилюк // Печатное слово. – 2003. – № 2. – 19–21.
260. **Пентилюк М.І.** Функції складних слів у поезіях Яра Славутича / М.І.Пентилюк. – Херсон, 2003.
261. **Пентилюк М.І.** Ключові слова-експресеми в поезіях Яра Славутича / М.І.Пентилюк // Південний архів: Філологічні науки : зб.наук.праць. Вип. XXI (2) – Херсон : Вид-во ХДПУ, 2003. – С.123–125.
262. **Пентилюк М.І.** Культура українського мовлення / М.І.Пентилюк. – Херсон, 2003. – 24 с.
263. **Пентилюк М.І.** Українська мова як навчальна дисципліна / М.І.Пентилюк // Печатное слово. – 2003. – № 1. – С.32–35.
264. **Пентилюк М.І.** Особливості навчання української мови в російському мовному середовищі / М.І.Пентилюк // Рідні джерела. – 2003.
265. **Пентилюк М.І.** Методичні розробки з курсу “Загальне мовознавство” (Лінгвістичні концепції Ф. де Соссюра) для студентів V курсу спеціальності “ПМСО. Українська мова та література” (екстернатної та заочної форм навчання) / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко. – Херсон : Вид-во ХДПУ, 2003. – 20 с.
266. **Пентилюк М.І.** Рекомендації з педагогічної практики для студентів факультету української філології (методичний аспект) / М.І.Пентилюк, Т.Г.Окунович. – Херсон : Вид-во ХДПУ, 2003. – 24 с.
267. **Пентилюк М.І.** Методичні рекомендації з курсу “Лінгвістика тексту” (для студентів заочної та екстернатної форм навчання) / М.І.Пентилюк, Ю.М.Юріна. – Херсон : Вид-во ХДПУ, 2003. – 20 с.
268. **Пентилюк М.І.** Формування навичок розбору у молодших школярів / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко // Совершенствование изучения предметов краинovedческого цикла в образовательных учреждениях Российской Федерации : материалы Международного семинара. – Уфа : Изд-во филиала МГОПУ им. М.А.Шолохова. – Уфа, 2003. – С.87–95.
269. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для учнів старших класів середнього навчального закладу нефілологічного профілю та абітурієнтів / М.І.Пентилюк, А.Г.Галетова, І.В.Гайдаєнко, О.М.Горошкіна, О.С.Паламарчук. – К. : Ленвіт, 2003. – 272 с.

2004

270. **Пентилюк М.І.** Наукові засади культури українського мовлення / М.І.Пентилюк // Печатное слово. – 2004.
271. **Пентилюк М.І.** Навчально-методичні рекомендації з курсу «Загальне мовознавство» (Структуральні школи) / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко. – Херсон, 2004. – 44 с.

272. **Пентилюк М.І.** Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / М.І.Пентилюк, С.О.Караман, О.В.Караман, О.М.Горошкіна, З.П.Бакум [М.М.Барахтян, І.В.Гайдаєнко, А.Г.Галетова, Т.В.Коршун, А.В.Нікітіна, Т.Г.Окуневич, О.М.Решетилова]. – К. : Ленвіт, 2004. – 400 с.
273. **Пентилюк М.І.** Виховуємо чуття мови (дещо про засоби милозвучності) / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. –2004. – № 2. – С. 5–8.
274. **Пентилюк М.І.** Наукові засади формування професійного мовлення студентів-філологів / М.І.Пентилюк // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. Вип. 54. – Черкаси, 2004. – С. 14–20.
275. **Пентилюк М.І.** Спадщина В.Сухомлинського в контексті сучасної лінгводидактики / М.І.Пентилюк // Науковий вісник Миколаївського державного університету. Педагогічні науки. Вип. 8. – Миколаїв : МДУ, 2004. – С.127–132.
276. **Пентилюк М.І.** Стандартизація мовної освіти і завдання вчителя-словесника / М.І.Пентилюк // Таврійський вісник. – 2004. – № 2. – С. 69–75.
277. **Пентилюк М.І.** Шануймо і любімо рідну мову / М.І.Пентилюк // Розмаїття. – 2004. – № 2. – С. 31–35.
278. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 6 класу шкіл з російською мовою викладання / О.М.Біляєв, М.І.Пентилюк, Л.М.Симоненкова. – К. : Видавничий дім “Афон”, 2004. – 128 с.
279. **Пентилюк М.І.** Лексика чуттєвої сфери (на матеріалі творів О.Кобилянської) / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко // Ольга Кобилянська – письменниця і громадянка: національне і загальнолюдське : зб. стат. – Чернівці : Книги–ХХІ, 2004. – С. 211–214.
280. **Пентилюк М.І.** Рідна мова в контексті державотворення в Україні / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко // Актуальні проблеми сучасної філології : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. – Тирасполь : РВВ ПДУ, 2004. – № 4. – С. 225–229.
281. **Пентилюк М.І.** Концепція когнітивної методики навчання української мови / М.І.Пентилюк, О.М.Горошкіна, А.В.Нікітіна // Дивослово. – 2004. – № 8. – С. 5–9.
282. **Пентилюк М.І.** Українська мова / М.І.Пентилюк, О.В.Івашенко // Гомін. – 2004. – 17 січня. – № 3 (611); 28 лютого. – № 9; 1 серпня. – № 34; 30 жовтня. – № 44; 6 листопада. – № 45.
283. **Пентилюк М.І.** Шкільний курс української мови та методика його викладання : методичні рекомендації для студентів екстернатної форми навчання / М.І.Пентилюк, Т.Г.Окуневич. – Херсон : Вид-во ХДПУ, 2004. – 56 с.

2005

284. **Пентилюк М.І.** Державний стандарт мовної освіти у світлі сучасної методики української мови / М.І.Пентилюк // Українська філологія: теоретичні та методичні аспекти вивчення : зб. праць наук.-практич. читань до 80-річчя Г.Р. Передрій. – Черкаси : Брама-Україна, 2005. – С. 41–47.
285. **Пентилюк М.І.** Комунікативна лінгвістика: теорія і практика / М.І.Пентилюк // Педагогічні науки : зб. наук. праць. Вип. XXXIX. – Херсон : Вид-во ХДПУ, 2005. – С.307–312.
286. **Пентилюк М.І.** Рідна мова – основа інтелектуального і духовного розвитку особистості / М.І.Пентилюк // Печатное слово. – 2005 № 4 (15). – С. 28–30.
287. **Пентилюк М.І.** Стилiстичні фігури та їх емоційно-оцінне призначення у романі І.Багряного “Сад Гетсиманський” / М.І.Пентилюк // Лінгвістика : зб. наук. праць.– 2005. – № 1. – С. 225–229.
288. **Пентилюк М.І.** Шляхи удосконалення навчання української мови / М.І.Пентилюк // Современные процессы межкультурного взаимодействия и языковая практика : материалы Междун. науч.-практ. конф. – Тирасполь, 20–21 сентября 2005 г. – Тирасполь, ПГУ, 2005. – С. 101–104.

289. **Пентилюк М.І.** Наукові засади навчання стилістики у вищій школі / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко // Печатное слово. – 2005. № 5 (16). – С. 43–50.
290. **Пентилюк М.І.** Професійна підготовка студентів-філологів (засвоєння лінгводидактичної термінології) / М.І.Пентилюк // Дивослово. – 2005. – № 11. – С.21–24.
291. **Пентилюк М.І.** “Наука про рідномовні обов’язки” – важливий внесок І.І.Огієнка в українську етнопедagogіку / М.І.Пентилюк // Педагогічні науки : зб. наук. праць. Вип. XXXX. – Херсон : Вид-во ХДПУ, 2005. – С.155–160.
292. **Пентилюк М.І.** Технологічний підхід до сучасного уроку української мови / М.І.Пентилюк // Таврійський вісник освіти. – Херсон : РПО, 2005. – С.53–64.

2006

293. **Пентилюк М.І.** Навчання лексикології і фразеології української мови в школах з російською мовою навчання / М.І.Пентилюк // Таврійський вісник освіти. – 2006. – № 2. – С.194–203.
294. **Пентилюк М.І.** Рідна мова : підручник для 5 класу загальноосвітніх навчальних закладів / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко, А.І.Ляшкевич, С.А.Омельчук. – К. : Освіта, 2006. – 270 с.
295. **Пентилюк М.І.** Рідна мова : підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко, А.І.Ляшкевич, С.А.Омельчук. – К. : Освіта, 2006. – 272 с.
296. **Пентилюк М.І.** Методика навчання української мови у таблицях і схемах / М.І.Пентилюк, Т.Г.Окуневич. – К. : Ленвіт, 2006. – 134 с.
297. **Пентилюк М.І.** Традиційність і новаторство ідіостилю Олега Ольжича / М.І.Пентилюк // Вісник Таврійської фундації (Осередку вивчення української діаспори): Літературно-науковий збірник. Вип. 2. – К. – Херсон : Просвіта, 2006. – С.75–90.
298. **Пентилюк М.І.** Курс на методичну допомогу / М.І.Пентилюк // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2006. – № 22–23.
299. **Пентилюк М.І.** Знайомтесь – нові підручники / М.І.Пентилюк // Методичні діалоги. – 2006. – № 8. – С.10–11.
300. **Пентилюк М.І.** Навчання лексикології і фразеології української мови в школах із російською мовою викладання / М.І.Пентилюк // Таврійський вісник освіти. – 2006. – № 2 (14). – С.194–203.
301. **Пентилюк М.І.** Концептуальні засади комунікативної методики навчання української мови / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 2006. – № 1. – С.15–20.
302. **Пентилюк М.І.** Традиційність? Модернізація! / М.І.Пентилюк // Дивослово. – 2006. – № 3. – С.30–32.
303. **Пентилюк М.І.** Підручник “Рідна мова” 6 клас. Концептуальні засади / М.І.Пентилюк // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2006. – № 27. – С. 8–15.
304. **Пентилюк М.І.** Основи когнітивної методики навчання української мови / М.І.Пентилюк // Педагогічні науки : зб. наук. праць. Вип. XXXXII. – Херсон : Вид-во ХДПУ, 2006. – С.57–62.
305. **Пентилюк М.І.** Наукові засади навчання стилістики у вищій школі. Ч.І / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко // Печатное слово. – 2006. – № 5 (16). – С.43–50
306. **Пентилюк М.І.** Наукові засади навчання стилістики у вищій школі. Ч.ІІ / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко // Печатное слово. – 2006. – № 7 (18). – С.69–72.
307. **Пентилюк М.І.** Формування мовної особистості учня – важлива проблема сучасної лінгводидактики / М.І.Пентилюк // Проблеми формування мовної особистості учнів середніх загальноосвітніх закладів : зб. наук.праць. Вип. ІУ. – Рівне, 2006. – С. 29–34.
308. **Пентилюк М.І.** Завдання вищої школи у підготовці майбутнього вчителя-словесника в умовах стандартизованої освіти / М.І.Пентилюк // Наукові записки. Серія: педагогіка. – Тернопіль. – 2006. – № 8. – С. 6–9.

309. **Пентилюк М.І.** Концепція навчання української мови в системі профільної освіти (проект) / М.І.Пентилюк, О. М. Горошкіна, А.В.Нікітіна // *Методичні діалоги*. – 2006. – № 10. – С.2–7.
310. **Пентилюк М.І.** Програма з української мови для 10-12 класів природничо-математичного профілю / М.І.Пентилюк, О.М.Горошкіна, А.В.Нікітіна // *Вивчаємо українську мову і літературу*. – 2006. – № 1. – С.16–19.

2007

311. **Пентилюк М.І.** Програма курсу за вибором «Культура мови і стилістика» / М.І.Пентилюк // *Українська мова і література : програми факультативних і спеціальних курсів 7–11 кл. Вип. 1.* – К., 2007. – С.69–89. (Бібліотека журналу «Дивослово»).
312. **Пентилюк М.І.** Рідна мова : підручник для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко, А.І.Ляшкевич, С.А.Омельчук. – К. : Освіта, 2007. – 288 с.
313. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник-комплект. – 2 вид. / М.І.Пентилюк, О.В.Іващенко. – К. : Ленвіт, 2007. – 351 с.
314. **Пентилюк М.І.** Сучасний урок української мови / М.І.Пентилюк, Т.Г.Окуневич. – Х. : Основа, 2007. – 176 с.
315. **Пентилюк М.І.** Культура мовлення та стилістика української мови : програма факультативного курсу для 8-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів / М.І.Пентилюк. – К., 2007. – 21 с. (Бібліотека журналу “Дивослово”)
316. **Пентилюк М.І.** Концепція навчання української мови в системі профільної освіти (проект) / М.І.Пентилюк // *Таврійський вісник освіти*. – 2007. – № 2. – С.53–60.
317. **Пентилюк М.І.** Мовна особистість учня в перспективі мовленнєвого спілкування / М.І.Пентилюк // *Педагогічний альманах : зб. наук. праць*. Вип. 2. – Херсон : РПО, 2007. – С.75–82.
318. **Пентилюк М.І.** Культура мовлення та стилістика української мови : програма факультативного курсу для 8-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів / М.І.Пентилюк // *Вивчаємо українську мову та літературу*. – 2007. – № 6 (118). – С.34–39.
319. **Пентилюк М.І.** Текст і дискурс як наукові поняття / М.І.Пентилюк // *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія “Лінгвістика” : зб. наук. праць*. Вип. V. – Херсон : Вид-во ХДПУ, 2007. – С.23–27.
320. **Пентилюк М.І.** Рідномовний кодекс Івана Огієнка / М.І.Пентилюк // *Дивослово*. – 2007. – № 12. – С.38–40.
321. **Пентилюк М.І.** Основні напрями мовленнєвого розвитку учнів середньої школи / М.І.Пентилюк // *Педагогічні науки : зб.наук.праць*. Вип. 46. – Херсон : Вид-во ХДПУ, 2007. – С.49–55.
322. **Пентилюк М.І.** Проблема уроку української мови в сучасній лінгводидактиці / М.І.Пентилюк // *Педагогічні науки : зб.наук.праць*. Вип. 45. – Херсон : Вид-во ХДПУ, 2007. – С.81–84.
323. **Пентилюк М.І.** Культура мовлення і стилістика / М.І.Пентилюк // *Вивчаємо українську мову і літературу*. – 2007. – № 6. – С.34–39.
324. **Пентилюк М.І.** Культура українського мовлення / М.І.Пентилюк // *Горизонти образования*. – 2007. № 4. – С.66–72.
325. **Пентилюк М.І.** Дотримуємося милозвучності української мови / М.І.Пентилюк // *Таврійський вісник освіти*. – Херсон, 2007.

2008

326. **Пентилюк М.І.** Текст як об’єкт лінгвістики й основа спілкування / М.І.Пентилюк // *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія “Лінгвістика” : зб. наук. праць*. Вип. VII. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2008. – С.13–19.

327. **Пентилюк М.І.** Текст як основа формування риторичних умінь і навичок / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 2008. – № 1. – С.2–7.
328. **Пентилюк М.І.** Нові підручники – 12-річній школі / М.І.Пентилюк // Педагогічні науки : зб. наук. праць. Вип. 47. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2008. – С.85–91.
329. **Пентилюк М.І.** Культура мовлення і стилістика. Курс за вибором. Календарно-тематичне планування. 8-9 класи / М.І.Пентилюк // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2008. – № 24. – С. 7–11.
330. **Пентилюк М.І.** Формуючи риторичну особистість / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2008. – № 5. – С.84–91.
331. **Пентилюк М.І.** Сучасні підходи до типології уроків / М.І.Пентилюк // Дивослово. – 2008. – № 6. – С.2–5.
332. **Пентилюк М.І.** Особливості змісту уроку мови / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 2008. – № 4. – С.12–16.
333. **Пентилюк М.І.** Нові підручники для 7-го класу загальноосвітніх навчальних закладів. Огляд-презентація / М.І.Пентилюк // Українська мова та література. – 2008. – Число 35–36 (579–580), вересень. – С.13–17.
334. **Пентилюк М.І.** Наукові пошуки і здобутки вчених Херсонського державного університету у галузі лінгводидактики / М.І.Пентилюк // Педагогічні науки : зб. наук. праць. Вип.50. – Ч. 1. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2008. – С. 76–83.
335. **Пентилюк М.І.** Культуромовний аспект підготовки майбутнього вчителя-філолога в білінгвальному середовищі / М.І.Пентилюк, М.М. Солдатенко, О.М. Семенов // Розвиток педагогічної майстерності викладача в умовах неперервної освіти : монографія / за ред. М.М. Солдатенка, О.М. Семенов. – Глухів : РВВ ГДПУ, 2008. – 284 с.
336. **Пентилюк М.І.** Рідна мова : підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко, А.І.Ляшкевич, С.А.Омельчук / за заг. ред. М.І.Пентилюк. – К. : Освіта, 2008. – 271 с.
337. **Пентилюк М.І.** Культура ділового мовлення : навч. посіб. / М.І.Пентилюк, Л. М.Руденко, О.В.Іващенко. – Херсон : Титан, 2008. – 300 с.
338. **Пентилюк М.І.** Навчально-методичні матеріали для проведення тестового контролю студентів з дисциплін мовознавчого та лінгводидактичного циклів для студентів I–V курсів денної, заочної та екстернатної форми навчання інституту філології та журналістики / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко, Ж.В. Красножан, О.Г.Митрофанова, Т.Г.Окуневич, О.М.Андрієць. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2008. – 200 с.
339. **Пентилюк М.І.** Система лексичних вправ – важливий засіб мовленнєвого розвитку учнів російськомовних шкіл / М.І.Пентилюк // Таврійський вісник освіти. – № 1. – 2008. – С.194–200.
340. **Пентилюк М.І.** Проблеми сучасного уроку мови / М.І.Пентилюк // Теоретична і дидактична філологія : зб. наук. праць. Вип. 4. – К. : Міленіум, 2008. – С.264–278.
341. **Пентилюк М.І.** Текстосцентричний аспект формування риторичних умінь і навичок учнів / М.І.Пентилюк // Печатное слово. – 2008. – № 5 (30). – С.34–37.
342. **Пентилюк М.І.** Дієслівні метафори в поезіях М.Чернявського / М.І.Пентилюк // Вісник Таврійської фундації (Осередку вивчення української діаспори): Літературно-науковий збірник. Вип. 5. – К.– Херсон : Просвіта, 2008. – С.122–130.

2009

343. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко, А.І.Ляшкевич, С.А.Омельчук. – К. : Освіта, 2009. – 336 с.
344. **Пентилюк М.І.** Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / М.І.Пентилюк, С.О.Караман, О.В.Караман, О.М.Горошкіна, З.П.Бакум [М.М.Бархтян,

345. **Пентилюк М.І.** Особливості змісту й структури підручника “Рідна мова. 8 клас” / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко // Таврійський вісник освіти. – 2009. – № 2 (26). Ч. 1. – С. 30–38.
346. **Пентилюк М.І.** Текст: лінгвостилістичний аспект / М.І.Пентилюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія “Лінгвістика” : зб. наук. праць. Вип. ІХ. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2009. – С.37–42.
347. **Пентилюк М.І.** Українська мова. 10-12 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Технологічний, природничо-математичний, спортивний напрями, суспільно-гуманітарний напрям (економічний профіль). Рівень стандарту / М.І.Пентилюк, О.М.Горошкіна, А.В.Нікітіна. – К. : Грамота, 2009. – 60 с.
348. **Пентилюк М.І.** Концепція профільного навчання української мови в 10–12 класах / М.І.Пентилюк, О.М.Горошкіна, А.В.Нікітіна // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2009. – № 1 (185), січень. – С.16–23.
349. **Пентилюк М.І.** Програма з української мови для 10–12 класів природничо-математичного профілю / М.І.Пентилюк, О.М.Горошкіна, А.В.Нікітіна // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2009. – № 1 (185), січень. – С.16–19.
350. **Пентилюк М.І.** Культуромовний аспект підготовки майбутнього учителя-філолога в білінгвальному середовищі / М.І.Пентилюк // Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. Вип. 13. – Глухів : ГДПУ, 2009. – С. 20–28.
351. **Пентилюк М.І.** Психологічне підґрунтя професійного становлення майбутніх учителів-словесників / М.І.Пентилюк // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – 2009. – № 4. – С.166–173.
352. **Пентилюк М.І.** Головний реформатор мови – народ / М.І.Пентилюк // Джерела. – 2009. – № 22 –23. – С. 4.
353. **Пентилюк М.І.** Стилістичний синтаксис Яра Славутича / М.І.Пентилюк // Вісник Таврійської фундації (Осередку вивчення української діаспори) : Літературно-наук. збірник. Вип. 6. – К.-Херсон : Просвіта, 2009. – С. 48–60.
354. **Пентилюк М.І.** Українська мова. 10-12 класи Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту / М.І.Пентилюк, О.М.Горошкіна, А.В.Нікітіна. – К. : Грамота, 2009. – 60 с.

2010

355. **Пентилюк М.І.** Сучасна українська лінгводидактика в перспекції стандартизованої мовної освіти в Україні / М.І.Пентилюк // Матеріали регіональної науково-практичної конференції / за ред. А.М.Зубка, С.Ф.Одайник та ін. – Херсон : РПО, 2010. – С. 181–186.
356. **Пентилюк М.І.** Методика навчання української мови в середній загальноосвітній школі : програма для студентів спеціальності 8.010103 «Українська мова і література» факультетів української філології педагогічних університетів та інститутів / М.І.Пентилюк, О.М.Горошкіна, С.О.Караман. – К. : Ленвіт, 2010. – 32 с.
357. **Пентилюк М.І.** Методика навчання української мови у таблицях і схемах : навч. посіб. / М.І.Пентилюк, Т.Г.Окуневич. – К. : Ленвіт, 2010. – 134 с.
358. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. з навчанням укр. мовою: рівень стандарту / М.І.Пентилюк, О.М.Горошкіна, О.Попова. – Х. : Сидія, 2010. – 256 с.
359. **Пентилюк М.І.** Навчально- й науково-дослідна робота студентів-філологів (реферат, курсова, випускна робота з української мови та методики її навчання) : навч.-метод. посіб. для студентів / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко, Т.Г.Окуневич, О.М.Андрієць, О.Г.Митрофанова, І.В.Довженко. – К. : Ленвіт, 2010. – 120 с.

360. **Пентилюк М.І.** Вивчення української мови в 5 класі : посібник для вчителів / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко, А.І.Ляшкевич, С.А. Омельчук. – Х. : Основа, 2010. – 176 с.
361. **Пентил юк М.І.** Паспорт кафедри українського мовознавства : навч.-метод. посіб. / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко, Т.Г.Окуневич, Ж.В.Красножан, О.М.Андрієць, О.Г.Митрофанова, Т.О.Цепкало. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2010. – 300 с.
362. **Пентилюк М.І.** Уроки розвитку зв'язного мовлення чи комунікативних умінь і навичок? / М.І.Пентилюк // Дивослово. – 2010. – № 3 (636). – С. 2–5.
363. **Пентилюк М.І.** Компетентнісний підхід до формування мовної особистості в євроінтеграційному контексті / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 2010. – № 2 (80). – С. 2–5.
364. **Пентилюк М.І.** Розвиток української лінгводидактики в контексті Державного стандарту базової і повної освіти в Україні / М.І.Пентилюк // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2010. – Вип. 50. – С.123–130.
365. **Пентилюк М.І.** В.О. Сухомлинський про формування мовної особистості учня засобами рідної мови / М.І.Пентилюк // Педагогічний альманах : зб. наук. праць / редкол. В.В. Кузьменко та ін. Вип. 5. – Херсон : РІПО, 2010. – С.18–25.
366. **Пентилюк М.І.** Дидактичні засади підручників «Українська мова» для 10-11 класів (рівень стандарту) / М.І.Пентилюк, О.М. Горошкіна // Українська мова і література в школі. – 2010. – № 6. – С.25–32.
367. **Пентилюк М.І.** Теоретичні орієнтири сучасної української лінгводидактики / М.І.Пентилюк // Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка (педагогічні науки). – 2010. – № 22 (209). – Ч. II. – С.12–21.
368. **Пентилюк М.І.** Виховний потенціал сім'ї: традиції, реалії та перспективи : рецензія / М.І.Пентилюк // Рідна школа. – 2010. – № 12. – С.74–75.

2011

369. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 11 класу загальноосвіт. навч. закл. з навчанням укр. мовою: рівень стандарту / М.І.Пентилюк, О.М. Горошкіна, Л.О.Попова. – К. : Освіта, 2011. – 208 с.
370. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 5 класу загальноосвітніх навчальних закладів / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко, А.І.Ляшкевич, С.А.Омельчук / за заг. ред. М.І.Пентилюк. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2011. – 272 с.
371. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко, А.І.Ляшкевич, С.А.Омельчук / за заг. ред. М.І.Пентилюк. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2011. – 272 с.
372. **Пентилюк М.І.** Українська мова: підручник для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко, А.І.Ляшкевич, С.А.Омельчук / за заг. ред. М.І.Пентилюк. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2011. – 288 с.
373. **Пентилюк М.І.** Вивчення української мови в 6 класі : посібник для вчителів. – Ч.1. / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко, А.І.Ляшкевич, С.А.Омельчук / за заг. ред. М.І.Пентилюк. – Х. : Основа, 2011. – 125 с.
374. **Пентилюк М.І.** Вивчення української мови в 6 класі : посібник для вчителів. – Ч.2. / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко, А.І.Ляшкевич, С.А.Омельчук / за заг. ред. М.І.Пентилюк. – Х. : Основа, 2011. – 112 с.
375. **Пентилюк М.І.** Рідна мова. 7 клас. Зошит для корекції і тематичного контролю навчальних досягнень учнів / М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко, А.І.Ляшкевич, С.А.Омельчук / за заг. ред. М.І.Пентилюк. – К. : Генеза, 2011. – 144 с.
376. **Пентилюк М.І.** Ділове спілкування та культура мовлення : навч. посіб. / М.І.Пентилюк, І.І.Маруніч, І.В.Гайдаєнко. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 224 с.
377. **Пентилюк М.І.** Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики : зб. статей / М.І.Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2011. – 225 с.

378. **Пентилюк М.І.** Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс : посібник для студентів пед. університетів та інститутів / кол. авторів за ред. М.І.Пентилюк [С.О.Караман, О.В.Караман, О.М.Горошкіна, З.П.Бакум, І.В.Гайдаєнко, А.В.Нікітіна, Т.Г. Окуневич]. – К. : Ленвіт, 2011. – 366 с.
379. **Пентилюк М.І.** Дидактичні засади роботи з науковою термінологією у вищій школі / М.І.Пентилюк // Педагогічні науки : [зб. наук. праць / наук. ред. Барбіна Є. С. та ін.]. Вип.59. – Херсон, 2011. – С.10–15.
380. **Пентилюк М.І.** Культуромовне виховання учнів основної школи / М.І.Пентилюк // Лінгвокультурні концепти в мовній свідомості і дискурсі : зб. наук. праць за матеріалами Міжнар. наук. конф. 2011 р. – Одеса : Астропринт, 2011. – 348 с.
381. **Пентилюк М.І.** Українська мова. 10–11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандартів / М.І.Пентилюк, О.М.Горошкіна, А.В.Нікітіна. – К. : Грамота, 2011. – 48 с.
382. **Пентилюк М.І.** Інтегративний характер професійної підготовки майбутнього вчителя-словесника / М.І.Пентилюк // Педагогічні науки : [зб. наук. праць / наук. ред. Барбіна Є. С. та ін.]. – Херсон, 2011. – Вип. LVIII. – Ч.2 – С. 287–292.
383. **Пентилюк М.І.** Сучасний урок української мови: технологічний аспект / М.І.Пентилюк // Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики. – К. : Ленвіт, 2011. – С.118–123.
384. **Пентилюк М.І.** Концептуальні засади навчання рідної мови / М.І.Пентилюк // Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики. – К. : Ленвіт, 2011. – С.45–48.
385. **Пентилюк М.І.** Принципи побудови нових підручників / М.І.Пентилюк // Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики : зб.статей. – К. : Ленвіт, 2011. – С.63–68.
386. **Пентилюк М.І.** Роль лінгвістики тексту у фаховій підготовці майбутнього вчителя-філолога: психолінгвістичний та культуромовний аспекти / М.І.Пентилюк // Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики. – К. : Ленвіт, 2011. – С.174–183.
387. **Пентилюк М.І.** Підготовка культуромовної особистості майбутнього вчителя-філолога в білінгвальному середовищі / М.І.Пентилюк // Наукові записки Острозького національного університету. Серія «Філологія». Вип. 22.– Острог, 2011. – С.192–205.

2012

388. **Пентилюк М.І.** До понять «компетенція» і «компетентність» / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі, 2012. – № 4. – С.56.
389. **Пентилюк М.І.** Культура діалогу як основа формування мовної особистості / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі, 2012. – № 1. – С.2–5.
390. **Пентилюк М.І.** Культура професійного спілкування через призму лінгводидактики / М.І.Пентилюк // Наукові записки Острозького національного університету. Серія «Філологічна». – Острог, 2012. – Вип.31. – С. 143–137.
391. **Пентилюк М.І.** Лінгводидактичні стратегії навчання української мови в середній та вищій школі / М.І.Пентилюк // Педагогічний альманах : зб. наук. праць / редкол. В.В.Кузьменко (голова) та ін. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2012.
392. **Пентилюк М.І.** Психолінгвістичні чинники розвитку комунікативних умінь і навичок учнів основної школи під час вивчення синтаксису / М.І.Пентилюк // Педагогічний альманах : зб. наук. праць / редкол. В.В.Кузьменко (голова) та ін. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2012. – Вип. 14. – С.36-41.
393. **Пентилюк М.І.** Проблеми лінгводидактики у світлі Державного стандарту мовної освіти / М.І.Пентилюк. – Херсон, 2012.
394. **Пентилюк М.І.** Методика навчання української мови: поточний та модульний контроль. Тести. Контрольні роботи : навч.-метод. посібник / М.І.Пентилюк, Т.Г.Окуневич, О.М.Андрієць. – К. : Ленвіт, 2012.

395. **Пентилюк М.І.** Текст і дискурс у перспекції сучасної лінгвістики / М.І.Пентилюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика» : зб. наук. праць. Вип. XVI. – Херсон : ХДУ, 2012. – С.13–20.

2013

396. **Пентилюк М.І.** Категорія образності і перспекції культури мовлення, стилістики й лінгвістики тексту / М.І.Пентилюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика» : зб. наук. праць. Вип. XIII. – Херсон : ХДУ, 2013. – С.13–20.
397. **Пентилюк М.І.** Українська мова. 11 клас. Рівень стандарту. Вип. 1. / М.І.Пентилюк, О.М.Горошкіна, Л.О.Попова. – Х. : Вид.група «Основа», 2013. – 109 с.
398. **Пентилюк М.І.** Українська мова. 11 клас. Рівень стандарту. Вип. 2. / М.І.Пентилюк, О.М.Горошкіна, Л.О.Попова. – Х. : Вид.група «Основа», 2013. – 111 с.
399. **Пентилюк М.І.** Українська мова : підручник-комплект. – 2-ге вид. переробл. і доп. / М.І.Пентилюк, О.В.Іващенко. – К. : Ленвіт, 2013. – 415 с.
400. **Пентилюк М.І.** Інтегративний характер професійної підготовки майбутнього вчителя-словесника / М.І.Пентилюк // Педагогічні науки : зб. наук. праць. Вип. 58. Ч.2. – Херсон, 2013. – С.287–292.
401. **Пентилюк М.І.** Технологія навчання стилістики в основній школі: лінгводидактичний аспект / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 2013. – № 2 (104). – С. 13–19.
402. **Пентилюк М.І.** Теоретичні засади методики навчання української мови / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в сучасній школі. – №5 (126). – травень, 2013. – С. 2–7.
403. **Пентилюк М.І.** Лінгводидактичні орієнтири навчання української мови в середній та вищій школі / М.І.Пентилюк // Педагогічний альманах : зб. наук. праць / редкол. В.В. Кузьменко та ін. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2013. – Вип. 17. – С. 45–53.
404. **Пентилюк М.І.** Когнітивно-комунікативна модель удосконалення професійної культуромовної компетентності студентів філологічного профілю / М.І.Пентилюк // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». Вип. 40. – Острог, 2013. – С. 157–163.
405. **Пентилюк М.І.** Теоретичні орієнтири компетентнісного підходу до навчання української мови / М.І.Пентилюк // Проектування і розвиток професійно успішної особистості в освітньо-виховному середовищі університету : тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (4–5 жовтня 2013 р.) / за ред. В.Д.Будака. – Миколаїв : МНУ, 2013. – С.193–195.

2014

406. **Пентилюк М.І.** Лінгводидактичні перспективи навчання української мови в системі профільної освіти / М.І.Пентилюк // Українська мова і література в школах України. – 2014. – С.18–23.
407. **Пентилюк М.І.** Рідномовний аспект підготовки майбутніх учителів-словесників / М.І.Пентилюк // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка» / ред. кол. І.Д.Пасічник, Р.В.Каламаж, І.М.Хом'як та ін. – Остріг : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2014. – Вип. 29. – С. 86–89.
408. **Пентилюк М.І.** Психологічні засади компетентнісного підходу до вивчення синтаксису / М.І.Пентилюк, Т.Д.Гнаткович // Педагогічні наук : зб.наук.праць. Вип. 65. – Херсон, 2014.
409. **Пентилюк М.І.** Стратегічні орієнтири підготовки майбутнього вчителя-словесника / М.І.Пентилюк // Дивослово. – 2014. – № 11. – С. 2–6.

410. **Пентиліук М.І.** Типологія уроків у контексті сучасної лінгводидактики / М.І.Пентиліук // Українська мова і література в школі. – 2014. – № 4. – С.2–7.
411. **Пентиліук М.І.** Варіативні форми проведення сучасного уроку української мови / М.І.Пентиліук, Т.Г.Окуневич // Українська мова і література в школі. – 2014. – № 1. – С. 2–7.
412. **Пентиліук М.І.** Мовна особистість майбутнього вчителя-словесника в контексті професійної підготовки / М.І.Пентиліук // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / гол.ред. М.Т.Мартинюк. – Умань : ФОП Жовтий О.О., 2014. – С. 290–297.

2015

413. **Пентиліук М.І.** Навчання української мови в середній та вищій школі в аспекті лінгводидактики / М.І.Пентиліук // Актуальні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. праць / Придністровський державний університет ім. Т.Г.Шевченка, інститут мови та літератури, кафедра української філології / редкол. : М.Л.Дружинець [та ін.]. – Тирасполь : Б.и., 2015. – С. 313–319.
414. **Пентиліук М.І.** Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. / кол.авт. за ред. М.І.Пентиліук. – К. : Ленвіт, 2015. – 320 с.
415. **Пентиліук М.І.** Культура мовлення і стилістика : навч. посіб. / М.І.Пентиліук. – Х. : Основа, 2015. – 240 с.
416. **Пентиліук М.І.** Педагогічні умови виховання мовної особистості учнів середньої школи засабами української мови і літератури / М.І.Пентиліук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна» / гол. ред. І.Д.Пасічник. – Остріг : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2015. Вип 57. – С.154–160.
417. **Пентиліук М.І.** Засоби милозвучності в сучасній поезії (на матеріалі творів Д.Павличка, Л.Костенко, І.Жиленко) / М.І.Пентиліук, Г. Крамаревська // Формування наукової парадигми лінгвістики: основні аспекти та чинники : зб.наук.статей / [за заг.ред. Л.В.Рускуліс]. – Миколаїв : МНУ ім. В.О.Сухомлинського, 2015.
418. **Пентиліук М.І.** Роль тексту у формуванні риторичних умінь і навичок учнів / М.І.Пентиліук // Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської інтернет-конференції (23 квітня 2015 р.) / за ред. проф. К.Я.Климової. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2015. – С. 8–19.
419. **Пентиліук М.І.** Культура професійного спілкування майбутніх фахівців / М.І.Пентиліук // Науковий вісник Миколаївського національного університету ім. В.О.Сухомлинського. Педагогічні науки : зб. наук. праць / за ред. А.Л.Ситченка. – 2015. – № 4 (51). – С. 144–151.

ПРАЦЯ М.І. ПЕНТИЛЮК
ЯК РЕДАКТОРА ПІДРУЧНИКІВ І ПОСІБНИКІВ
ТА ЧЛЕНА РЕДКОЛЕГІЙ ФАХОВИХ ЖУРНАЛІВ
І ЗБІРНИКІВ НАУКОВИХ ПРАЦЬ УКРАЇНИ

Редакторська діяльність

1. Методика навчання рідної мови у загальноосвітніх закладах – К. : Ленвіт, 2000. – 264 с.
2. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах : посібник для студентів. – К. : Ленвіт, 2003. – 302 с.
3. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс. – К. : Ленвіт, 2011. – 366 с.
4. Словник-довідник з української лінгводидактики. – К. : Ленвіт, 2003. – 150 с.
5. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. – К. : Ленвіт, 2015. – 320 с.
6. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах. – К. : Ленвіт, 2004. – 400 с.
7. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах. – К. : Ленвіт, 2009. – 402 с.
8. Методика навчання української мови в таблицях і схемах. – К. : Ленвіт, 2006. – 134 с.
9. Серії підручників «Українська мова» для 5–11 та 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською і російською мовами навчання.

Член редколегії журналів і збірників наукових праць:

- «Українська мова і література в школі» (Київ)
- «Українська мова і література в школах України» (Київ)
- «Дивослово» (Київ)
- «Рідні джерела» (Київ)
- «Таврійський вісник освіти» (Херсон)
- «Педагогічні науки» (Херсон)
- «Педагогічний альманах» (Херсон)

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

ПРО М.І.ПЕНТИЛЮК

1. Благословенні зустрічі з Вами / упоряд. І.В.Гайдаєнко. – Херсон : Видавництво ХДУ, 2006. – 86 с.
2. Буковинський журнал : громадсько-політичний, літературно-мистецький і науково-освітній часопис. – 2004. – № 3–4. – С. 242.
3. Гнаткович Т.Д. Сяйво доброти й людяності / Т.Д. Гнаткович // Українська мова і література в школі. – 2011. – № 2. – С. 60.
4. Державні нагороди та нагороджені в Україні : енциклопедичне видання / уклад. Войналович О.М. – К. : ВД «Новий час», 2014. – С. 218.
5. Діяльність наукової школи М.І.Пентилюк // Університетська панорама. – 2006. – № 4. – С. 2.
6. Добре слово. З ювілеєм! // Дивослово. – 2006. – № 5. – С.57.
7. Жінки України. Біографічний енциклопедичний словник. – К. : Фенікс, 2001. – – 340 с. – С. 339.
8. Элита Херсонской области : биографический справочник. – Херсон : Слаж 2009. – С.436–437.
9. Кто есть кто в Херсоне : биографический справочник. – Херсон : Слаж, 2004. – С. 235.
10. Кто есть кто в Херсоне : биографический справочник. – Херсон : Слаж, 2005. – С. 313.
11. Кузьменко В.В. Гідний представник національної свідомої наукової еліти України / В.В.Кузьменко, Н.В.Слюсаренко // Педагогічна освіта. – 2011. – № 5. – С. 7.
12. Мацько Л.І. Видатна особистість української лінгводидактики / Л.І.Мацько, О.М.Семенов // Українська мова і література в школі. – 2011. – № 2. – С. 61–64.
13. Науково-інтелектуальна еліта Херсонщини : довідково-біографічне видання. – Херсон : Айлант, 2003. – С. 29 – 33.
14. Педагог від Бога // Українська мова і література в школі. – 2006. – № 2. – С. 66–67.
15. Педагогічна освіта Херсонщини. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2014. – С. 209–211.
16. Провідні вчені та фахівці Херсонського державного університету : імена та постаті ХХІ століття. – Херсон : Видавництво ХДУ, 2005. – 91 с.
17. Українська мова. Енциклопедія. – К., 2000. – С. 427.

МИТЦІ СЛОВА – УЧЕНОМУ-ЛІНГВОДИДАКТОВІ

Слово і діло

(На пошанівок М.Пентилюк)

Є поміж нас на диво пребагато
Таких собі зразкових патріотів,
Що люблять на весь світ галасувати
Про мову рідну та її пишноти.

Та тільки галас той щось пахне лжою:
Підіть із патріотами отими
Й почуєте, як мовою чужою
Вони говорять з дітками своїми.

Бо діти, мов, іще не розуміють
Усіх принад Шевченкового слова.
Ну, а російською вже якось краще вміють
Балакати на теми побутові.

Хотілося б усім нам побажати
Не розривать ніколи слова й дії
І за зразок собі назавше взяти
Діяльність пані Пентилюк Марії.

Із вуст її українське чисте слово
Спадає пречудовим діамантом.
Її діла – офіра рідній мові,
Освячена любов'ю і талантом.

Іван Немченко

Сонет
Марії Іванівні Пентиліук –
у День ювілею!

Коли, бува, згадаю ту весну –
Літа надій, далекі сімдесяті,
Неначе побуваю знов на святі,
Відчувши мрію трепетно-ясну.

Шляхи надмірно Ваші не легкі
Ми дружно так і зоряно долали,
Секрети мови рідної вивчали,
А дні, як ріки, плинули стрімкі...

Спасибі Вам за ту земну науку.
Нуртує в ній життя п'янка жага,
Яка летить світами швидше звуку –
Любов, що в світі все перемага.

Пульсує ніжно згадка дорога,
Дарує Слово в буйнім серця стуку...

Валерій Кулик

Високошановній
Марії Іванівні Пентилюк
на іменини

Ні років, ні змоги, ні сил не лічили,
В роботу, в науку пірнувши до дна.
Скількох Ви державної мови навчили,
Довівши: вона в Україні – одна.

Хлюпнули врожаєм труди благородні,
Посвідчу (за друзів радіти я звик),
Якими стилістами стали сьогодні
Ваш учень Мелешенко й врівні Кулик.

Живем у цікаву, завважимо, пору,
У ринку свої особливості є,
Не марно ж газета, відома Вам, «в Гору»
«Второй государственной», бач, визнає.

Та цур йому, пек, тому ринку-базару,
Є речі, що їх неможливо продать.
Здоров'я Вам зичу, гараздів і чару,
Хай Божа спадає на Вас благодать.

Микола Братан

ВІТАННЯ, СПОГАДИ І СПОДІВАННЯ

ВІТАЄМО ФУНДАТОРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Сердечно вітаю одного з провідних учених у галузі сучасної української лінгводидактики, автора численних наукових праць, насамперед, зі стилістики української мови, Марію Іванівну Пентилюк із її 80-річним ювілеєм! Добре відомі і шановані в Україні Ваші колишні докторанти й аспіранти являють собою Вашу авторську наукову школу, яка міцно тримає українськомовні позиції в освіті, а отже, і в суспільстві на південних теренах нашої держави.

Святкуючи свої два славні ювілеї – життєвий і трудовий, науковий – Марія Іванівна залишається для нас усіх, її друзів і колег, молодою, завзятою, не байдужою до всього, що відбувається в нашій педагогічній освіті і в державі в цілому. Як і раніше, головним для неї в житті, у викладацькій праці та в науці залишається висока принциповість, поєднана з душевною добротою, доброзичливістю, бажанням допомогти молодому поколінню науковців і водночас показати їм взірець справжнього служіння Високому і Вічному.

Зичу Вам міцного здоров'я, родинного благополуччя, світлого наступного десятиліття!

*Микола Вашуленко,
доктор педагогічних наук, професор,
академік НАПН України*

*Академік М.С.Вашуленко виступає на захисті дисертації,
М.І.Пентилюк – опонент*

*М.І. Пентилюк – опонент на
захисті докторської дисертації*

М.І.Пентилюк за вагомими здобутками в праці занесено на Дошку пошани Херсонського державного педагогічного інституту (1975 р.)

Сприймавши як життєве правило співзвучні своїм відчуттям слова В. Сухомлинського: «У вихованні молодого покоління перед нами постає важливе завдання: прищепити молоді любов до рідної мови, щоб рідне слово жило, трепетало, грало всіма барвами й відтінками в душі молодої людини, щоб слово рідної мови говорило їй про віковічні багатства народу, про красу рідної землі, про народні ідеали і прагнення», –

Марія Іванівна склала своє кредо:

**Твори добро та сій навколо себе любов і повагу до людей,
працюй на користь твого народу і на благо рідної тобі Батьківщини.**

Батьківська хата

«Хата моя, біла хата,
Рідна моя сторона.
Пахне любисток і м'ята,
Мальви цвітуть край вікна.
Хата моя, біла хата,
Казка тепла й доброти...
Стежка від тебе хрещата
В'ється в далекі світи...»

«Там, де гори й полонини,
Де стрімкі потоки й ріки,
Де смерічок, ген, розмай,
Ллється пісня на просторі,
Вільна, сильна, наче море,
Про мій милий рідний край...»

Вид на Черемош і Кутську лисину

Рідне місто Вижниця

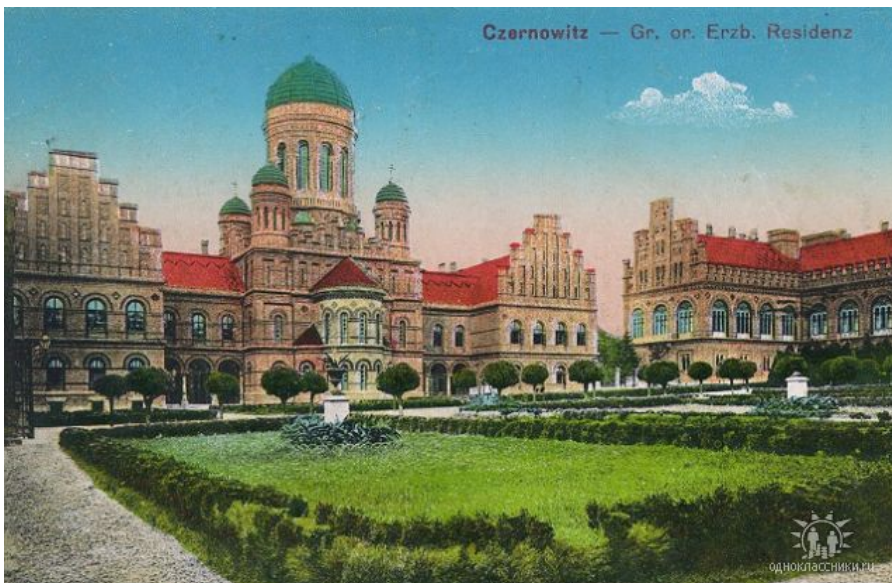

Вид на село Розтоки

*Рідна школа
(м. Вишниця)*

*Марія Іванівна –
випускниця Вишницької СШ № 1
(Чернівецька обл., 1953 р.)*

*Alma mater –
Чернівецький
національний університет
імені Юрія Федьковича*

*Іван Немченко
подружжю Пентилюків*

Пісня про кохання (Іван та Марічка)

У краю Дністровім
На гінких пляях
Квіткою любові
Кожен день пропах.
Не згасає свічка
Зоряних кохань.
Ти моя Марічка,
А я твій Іван.

Де сивезні предки
Стережуть красу,
Квітоньку-безсмертку
Я тобі несу.
Вічна часу річка
І роса в траві.
Ти моя Марічка,
Я Іванко твій.

У сімейному колі

*Сім'я Пентилюків відзначає
50-річний ювілей подружнього життя (2007 р.)*

Веселковим паском
Твій прикрашу стан
З нами сам Чугайстер
Потанцює тан.
Вічна часу річка
І роса в траві.
Ти моя Марічка,
Я Іванко твій.

І в гірських світаннях,
І в ясних степах
Квіткою кохання
Кожен день пропах.
Не згасає свічка
Зоряних кохань.
Ти моя Марічка,
А я твій Іван.

«Родина, родина від батька й до сина...»

*У колі однодумців
(Національний університет «Острозька академія»;
зліва направо: Н.Б.Голуб, С.А.Омельчук, М.С.Вашуленко, І.М.Хом'як, М.І.Пентиліук)*

М.І.Пентилюк з випускниками Херсонської середньої школи № 20 (1968 р.)

Ювілярці,

шановній Марії Іванівні присвячую

Час страшенно летить у спогад,
І думки виривають з глибин...
– Де ти, юність ота кароока,
що згубилась у вирі днин?..
Заблукала у стежках плину,
Зникла десь у ясну голубінь,
Полетіла у далеч сиву,
Тільки згадки лишила тих днів...
Повернула на шлях широкий,
Добрим зерном засіяла лан
І збрала врожай крутобокий,
Що по-простому звемо –
ЖИТТЯМ.
Віддала частку серця доброго
І безсонних ночей ціну...

– Зачекай же, юність гордая,
Я тобі ще про неї скажу:
«Їй сіять розумне і добре,
Чути подих нового буття...
Її йменням високим і гордим
Нарекла сама доля-життя....
Відлунюють кроки розмірено,
І годинник рахує час,
Наше поле не зовсім змірено,
Його ниви чекають нас.
Не зважай на роки, що минули,
Зерно добре упало в ріллю.
А ті роки, що вже промайнули –
Подарунок у днину нову.

*К.М.Савченко, випускниця ХДПУ (1968 р.),
вчителька Херсонської ЗОШ № 4*

Зустріч через 40 років з випускниками Херсонської середньої школи № 20

М.І. Пентилюк на практичному занятті з магістрантами

До вчительки

У Ваших учнях зерна проросли,
Що Ви насіяли зі щедрої руки;
Ви людям мудрість і добро несли,
Як хвилі повноводої ріки.
Вас люблять люди, бо Вас любить Бог;
Вас пам'ятають тисячі сердець;
В бурхливім морі штормів і тривоги
Ви завжди на плаву: Ви – молодець!
Хай каравела Вашого життя
Під килем має чисту просторинь,
Відкиньте негаразди на сміття,
Сміливо ліньте в неба височинь.
Ваш світлий шлях хай стелиться у даль,
У невідкриті і незвідані світи;
Хай не торкає серця Вашого печаль...
Бажаю Вам і діяти, й рости!
І знайте, й пам'ятайте повсякчас:
Якби не було Вас – не було б нас,
Не було б сотень непересічних ідей
І тисяч Вами навчених людей.

*Посвята своєму викладачеві
Віктора Роменського, випускника ХДПУ 1986 р.*

Засідання опорних кафедр Херсонського, Вінницького, Рівненського і Миколаївського педагогічних інститутів на базі кафедри української мови Херсонського державного педагогічного інституту (70-ті роки)

(Зліва направо: д.філол.н, проф., зав. кафедри Рівненського педінституту Каленик Федорович Шульжук; к.філол.н., доц. Миколаївського педінституту Зоя Іванівна Іваненко; к.філол.н., доц. Херсонського педінституту Іван Іванович Приймак; д.філол.н., проф., зав.кафедри Вінницького педінституту Петро Семенович Дудик; к.пед.н., доц., зав.кафедри Херсонського педінституту Маря Іванівна Пентилюк та члени кафедри української мови)

Учасники Всеукраїнської науково-практичної конференції на базі Південноукраїнського регіонального інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів (Херсон, 90-ті роки)

Вітання із 70-річним ювілеєм М.І.Пентилюк ректорату ХДУ – ректора, професора Юрія Івановича Беляєва; проректорів, професорів Валентини Леонідівни Федяєвої та Олега Васильовича Мішукова

Вітання декана факультету філології та журналістики, доктора філологічних наук, професора, Відмінника освіти України, заслуженого працівника освіти України Олексенка Володимира Павловича і заступника декана, кандидата філологічних наук, доцента Гайдученко Галини Миколаївни з нагоди 70-річного ювілею М.І.Пентилюк

М.І.Пентилюк зі своїм першим аспірантом – доктором наук із державного управління, професором, заслуженим працівником освіти України, завідувачем кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету

Слова подяки доктора педагогічних наук, професора Київського університету імені Бориса Грінченка О.М.Горошкіної – першої докторантки М.І.Пентилюк

Засідання державної екзаменаційної комісії в Севастопольському міському гуманітарному університеті. М.І.Пентиліук – голова комісії

*Після захисту кандидатської дисертації в спеціалізованій ученій раді К 67.053.01 (2005 р.)
(учений секретар – доцент М.В.Бухтій, голова ради – професор М.І.Пентиліук, секретар – О.М.Андрієць, здобувач – Л.І.Васецька)*

Вітання спеціалізованої вченої ради Д 67.051.03

Усесвіт сповнений смислами, зв'язками, закономірностями; має свої Вищі Моральні Закони. Навчити це відчувати (або розуміти) – велике мистецтво (або наука).

*Засідання спеціалізованої вченої ради
із захисту докторської дисертації С.А.Омельчука
(голова ради – професор М.І.Пентилюк,
заступник голови – професор Г.О.Михайловська,
учений секретар – доцент Т.Г.Окуневич)*

У прагненні й необхідності такого пізнання кожному потрібен Учитель. На когось покладено обов'язок бути ним, – подолавши свої труднощі на шляху здобуття знань, допомагати ставати особистостями іншим. Бути їм протягом років порадником, помічником, а іноді й порятунком. Коли так відбувається, у світі стає більше Добра. За нього ми дякуємо Вчителям.

Ми дякуємо Вам, Маріє Іванівно, за прийняття й виконання покладеного на Вас обов'язку; за ту щоденну працю, у якій спочатку дбаєте про інших, а потім про себе; за Ваш приклад ставлення до життя (в усьому розмаїтті цього поняття) і за красу людських стосунків, з яких починаються також і наукові діалоги.

*Її творча наснага, працьовитість, невтомність викликають подив...
М.І.Пентилюк, голова спеціалізованої вченої ради, затверджує документи до захисту*

Професор М.І. Пентилюк і завідувач кафедри мовознавства професор І.В. Гайдаєнко – організатори Всеукраїнської наукової конференції в Херсонському державному університеті

Учасники Всеукраїнської наукової конференції з проблем лінгводидактики в Херсонському державному університеті (2011 р.)

*Учасники Всеукраїнської науково-практичної конференції
в Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка (2013 р.)*

*Круглий стіл, присвячений пам'яті корифея української лінгводидактики
Олександра Михайловича Біляєва, доктора педагогічних наук,
професора, члена-кореспондента АПН України,
«наукового батька» М.І. Пентилюк (Київ, 2016 р.)*

*Інтерв'ю професора М.І.Пентилюк
Херсонській ТРК «Скіфія» перед початком Усеукраїнської науково-практичної конференції
«Актуальні проблеми лінгводидактики: реалії та перспективи», присвяченої 80-річному ювілею
від дня народження та 50-річчю наукової діяльності доктора педагогічних наук, професора,
заслуженого діяча науки і техніки України Марії Іванівни Пентилюк
(Херсон, 7–8 квітня 2016 р.)*

*Реєстрація учасників конференції
(Андрієць Олена Миколаївна, к.пед.н., доцент кафедри мовознавства ХДУ;
Ницета Володимир Анатолійович, к.пед.н., доцент, докторант
кафедри мовознавства ХДУ; магістранти)*

Вельмишановна Маріє Іванівно!

Сьогодні, у цей урочистий день,
приймійте наші привітання!
Здоров'я, щастя зичим не на рік –
На все життя – цього бажаємо щиро,
Щоб радісним і довгим був Ваш вік
З добром, достатком, спокоєм і миром.
Хай джерелом б'є творчість і снага,
Що Вам допомагає у житті.
І нива науково-освітня
Приносить кожен день нові плоди.
Хай серце Ваше завжди щедрим буде
І широко відкритим для людей,
Хай молодеча сила сповнить груди,
Додасть наснаги і нових ідей.
Бажаємо, щоб кожне починання
Було успішно втілене в життя.
Нехай людська повага і визнання
Крокують поруч з Вами в майбуття.
Тому сьогодні, в день цей особливий,
Прийміть подяки щирої слова.
Ви все змогли, Ви все зуміли!
Хай Ваша доля й слава розквіта!

*З повагою
ректор Херсонського
державного університету
Василь Стратонов*

*Грамота
за високий рівень професійної
майстерності, вагомий особистий
унесок у розвиток наукової
діяльності, сумлінну багаторічну працю
на освітній ниві та з нагоди ювілею*

*Президія конференції: доповідач – **Олексенко Володимир Павлович**, д.філол.н., професор, декан факультету філології та журналістики, заслужений працівник освіти України, член Національної спілки журналістів України; **Пентиліук Марія Іванівна**, д. пед.н., професор, Відмінник освіти України, заслужений діяч науки і техніки України, голова спеціалізованої вченої ради університету по захисту докторських дисертацій; **Стратонов Василь Миколайович**, ректор ХДУ, д.ю.н., професор, заслужений юрист України; **Гайдаєнко Ірина Василівна** – к.філол.н., професор, завідувач кафедри мовознавства ХДУ; **Тюхтенко Наталія Анатоліївна**, проректор з навчальної та науково-педагогічної роботи, к.екон.н., доцент, академік Академії економічних наук України, Відмінник освіти України*

Студентська рада факультету філології та журналістики ХДУ вітає свого викладача

**Вельмишановна Маріє Іванівно!
Щиро вітаємо Вас із ювілеєм!**

Ще очі юні, блиском сяють.
І серце жити не втомилось.
Літа, літа... Вони минають,
Та скільки ще зробить лишилось!

Невтомно хочеться летіти,
Нові підкорювать вершини.

Лиш Ви умієте так жити:
По-філософськи, на всю силу.
Світити всім, всіх зігрівати
Своєю щирістю й теплом.
Плече у скруті підставляти
І огортать своїм крилом.

Ви без жалю для всіх відкрили
Скарбницю світлої душі,
А скільки мудрості та сили
Ви щиросердно віддали!

Ваш кожний крок – то подвиг честі,
То жест любові й доброти.
Ви кожна мить натхненно й чесно
Знов досягаєте мети.

Тож ми попросимо у долі,
Хай усміхається завжди
Й дарує Вам всього доволі:
Натхнення, вдвоє більше й сил.

У серці молодість буяє,
Бринить в гармонії душа,
Хай Вас ніколи не лишає
Надія, віра і краса.

Нехай жіноче щастя квітне,
Лунає слово скрізь привітне,
Хай береже Вас Бог від горя
Й навік благословить Вам долю.

*З повагою колектив факультету філології та журналістики
Херсонського державного університету*

Є.П.Голобородько – д.пед.н., член-кореспондент НАПН України, професор кафедри педагогіки, менеджменту освіти та інноваційної діяльності КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»

І.В.Шапошникова – д.соц.н., професор, декан факультету психології, історії та соціології Херсонського державного університету

І.П. Дроздова – д.пед.н., професор кафедри педагогіки і психології професійної підготовки Харківського національного автомобільно-дорожнього університету

С.А.Омельчук – д.пед.н., професор кафедри слов'янських мов та методик їх викладання, декан факультету іноземної філології Херсонського державного університету

В.І.Шуляр – д.пед.н., професор, директор Миколаївського обласного інституту післядипломної освіти

Л.В.Рускуліс – к.пед.н., доцент кафедри прикладної лінгвістики Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Вітання кафедри мовознавства з ювілеєм

НАЙчарівніша і НАЙпривабливіша, НАЙгарніша і НАЙмиліша, НАЙрозумніша і НАЙсправедливіша, НАЙвідповідальніша і НАЙпрофесійніша, НАЙтолерантніша і НАЙлюдяніша, НАЙпривітніша і НАЙдобріша, НАЙталановитіша і НАЙсвітліша! І ще безліч НАЙ..., НАЙ..., НАЙ... можна адресувати нашій Високоповажній ювілярці.

Шановна Маріє Іванівно! Прийміть найщиріші вітання з нагоди Вашого прекрасного ювілею!

Напрочуд чарівна жінка, талановитий педагог, знаний науковець, дивовижно світла людина з джерельно чистою душею, яка вміє зігрівати серця особливою турботою та ласкавим словом, підбадьорити, дати мудру пораду. Усі Ваші прекрасні людські якості гармонійно поєднуються зі свідомим почуттям Розуму, Честі й Гідності та високим покликанням бути потрібною людям. Вам, наша дорога ювілярко, Господь Бог подарував активне, багате й цікаве життя. Талант служити людям, помножений на щире любов до рідної землі, на величезне бажання нести добро, став запорукою Вашого життєвого успіху. Вам вірять, до Вашої думки дослухаються, Вас поважають і люблять. У цей світлий день доземно вклоняємося Вашим плідним веснам.

Викладачі й аспіранти кафедри українського мовознавства

Упевнені, що Вам і надалі вистачатиме сил і насаги, якими Ви позитивно заряджаєте і щедро ділитися з усіма, хто зустрічається на Вашому шляху, даруєте той життєвий промінь,

який дозволяє не втрачати віру, надію, йти вперед і ніколи не зупинятися. Ви вмієте окрилювати, робити щасливими всіх, хто з Вами спілкується.

Тож нехай примножиться творене Вами добро, а притаманні Вам мудрість, інтелігентність, порядність і професіоналізм ще довго-довго слугують Україні. Нехай щастям і любов'ю наповнюється кожен Ваш день, а праця на благо людей приносить задоволення і радість. Творчого Вам неспокою, міцного здоров'я, великого людського щастя, невичерпної енергії, невтомності, нових звершень, оптимізму, достатку, добробуту, рясних і вагомих врожаїв на педагогічній ниві, натхнення в роботі та сімейних клопотах на многії і благії літа!

Кафедра мовознавства

Від усього серця бажаємо, щоб усе зроблене Вами було невідвладне плину часу і зміні поколінь. Нехай родинне тепло, людська вдячність та пошана будуть вірними супутниками на довгій дорозі Вашого життя, Божої благодаті та всіляких гараздів вам і Вашій родині на многії роки. Нехай кожен новий день буде щедрим на успіхи та перемоги, багатим на радісні звістки, приємні події, особисті досягнення і благородні справи! Зустрічайте весни ще багато літ і хай вони приносять Вам натхнення творити добро на користь людям. Хай янголи-охоронці відвернуть усі біди,

а Господь посилає мир – душі, здоров'я – тілу і спокій – дому.

Я такою Вас знаю...

З вершини літ своїх на світ дивлюся,
Всього було: і смуток, і радість до забуття,
Та перед долею я низько поклонюся,
Що дарувала мені таке життя.
Що день при дні я завжди у роботі,
І коло друзів вірних здобула,
Що не лишали в щасті і скорботі,
Бо це є справжня здружена сім'я.
Коханий чоловік, і діти, та онуки –
Міцне коріння, славний родовід,
Що має творчій розум, вправні руки,
Та до пуття все зроблять, все як слід.
Життя прекрасне, є тут що згадати,
І подорожі, й будні трудові,
Приходилось до ранку працювати,
Щоб народились істини нові.

Щоб слово рідне громом прогрімало,
Росою впало в скошені луги,
Щоби почувши, серце защеміло,
І щоб його нащадки берегли.
Я всіх люблю: вірменів і грузинів,
І русичам я не бажаю зла,
Та народилась я на Україні
І мову завжди у душі я берегла.
Нехай єднає мир усіх і згода,
Бо на любов нас Бог благословив.
Для мене – то найвища нагорода,
Щоб кожен знав: не марно в світі жив.

Олена Андрієць
Квітень 2016 р.

Щире вітання Марії Іванівні Пентилюк зі славетним ювілеєм від кафедри соціальних комунікацій

Крокує квітень і квітково
Несе надію і любов
І українське фayne слово,
Яке відроджується знов
У Ваших працях і натхненні,
У Ваших мислях повсякчас,
Яке у нашім сьогодні
Утверджує новітній час.
І хай Вам Бог дає багато
Здоров'я, радості і сил,
У це квітневе Ваше свято
Почути помах свіжих крил,
Які несуть у високості,
Щоб Вам летить у білий світ,
Прийти до квітня радо в гості
І передать йому привіт.

В.С. Загороднюк

Вітання кафедри української мови

Біжить планета, все кудись біжить,
За роком рік крокує без упину.
З-поміж мільярдів сяє на весь світ
Жива легенда зі званням «Людина».

На дошці крейда стежечку в житті
З дитинства вже виводила потрохи.
Учитель – це, говорять, стан душі,
А Ви Учитель цілої епохи!

І мудрість з Вами писаних книжок
Розходиться давно по всіх усядах.
Століття половина – гідний строк,
Аби вогонь запалювати в людях.

Хотіли побажати в ювілей
Здоров'я гори, щастя океани!
Побільше б ось таких, як Ви, людей!
Ми вдячні, що завжди Ви разом з нами.

Бажаємо натхнення і добра,
І мирного над головою неба.
Коли живеш на світі не дарма,
То більшого, напевно, і не треба!

Вітання викладачів кафедри української літератури

Не страшні магнітні бурі
Кафедрі літератури –
Виступаєм в повнім складі,
Як на зорянім параді:
Хай планета чує гук
«Слава пані Пентилюк!»

Вдячний лист

Добрий день, Вельмишановна Маріє Іванівно!

Дізнався, що у Вас свято – справжнє – кругла дата – ювілей. Із чим від усієї душі щиро і вітаю.

Таким є життя: день за днем звичайні дати, будні, а місяць і рік уже, коли накопичуються, перетворюються на ювілейні.

Ювілей – це добре і зле, приносить багато зайвих клопотів і дехто їх замовчує, не визнає, іноді навіть тікає кудись в інше місце – ніби на відпочинок – або придумує якусь іншу справу, причину, що змусила саме це зробити.

Однак від цього не втекти і не варто зменшувати чи збільшувати кількість пережитих літ. Варто озирнутись, можливо, стисло самокритично підсумувати звершене, щоб продовжити кращі справи, здійснити запрограмоване, раніше намріяне довести до кінця.

Отже, ще раз дозвольте привітати Вас із цим Днем і сказати кілька слів.

Уважаю щастям для себе, що зустрів Вас і працював поруч із Вами, учився у Вас – неспокійного, працелюбного, невпинного трудоголіка – на найближчій відстані.

Бо що таке щастя? Є багато визначень його, хороших і різних. Мені подобається одне з них: щастя – це якомога більше добрих і розумних людей, які зустрічаються на твоєму трудовому і творчому шляху.

А таких я зустрічав за свій некороткий прожитий шлях чимало і пишаюсь, що поміж них були й Ви.

Зустріч кафедри мовознавства з ветераном університету, кандидатом філологічних наук, доцентом Павлом Кіндратовичем Параскевичем

Ви живете славним, висхідним, наповненим багатьма добрими справами повновартісним життям. І як незвичайна Людина, і як справжній Учитель з великої літери, і ще й Учитель Учителів. А ще розумний науковець, організатор, очільник освітянської ниви не тільки Півдня, а й усієї України; умілий і дбайливий керівник кафедри, якій віддали майже двадцять років; голова спеціалізованої вченої ради з присудження наукових ступенів (теорія та методика навчання української / російської мови; теорія та методика виховання), де за час Вашого головування захистилося більше ста здобувачів.

Працюєте і як видатний громадський діяч, автор багатьох цікавих передач на радіо й телебаченні, як керівник чималої кількості кандидатів і навіть докторів наук, і як консультант, опонент, рецензент і т.ін.

Ви підготували і створили свою науково-методичну школу, відому за межами України.

Спасибі Вам і за це, і не тільки. І за Ваші повновартісні книги – підручники, навчально-методичні посібники, статті, – а їх набирається майже невелика бібліотека. Перераховувати їх не буду, бо можу котроїсь не згадати.

І ще раз спасибі Вам і низький уклін за те, що в нас в університеті, в області, у нашій Україні є такий знаний, знаковий (не побоююсь дати і таке визначення) працівник. За велику невтомну працю Ви удостоєні звань і відзнак – «Відмінник освіти», «Заслужений діяч науки і техніки України», – але Ваша планка – вища. Ще є академік, Народний учитель тощо. До них Ви давно наблизились, а точніше підійшли і бажаю їх досягти.

Добра Вам, наддужого здоров'я, щастя людського, натхнення, здійснення ще не звершеного, усього світлого і всіх благ, вдячних учнів, студентів, учителів; добрих і розумних керівників. Ви цього цілком заслуговуєте.

*З пошаною і вдячністю
кандидат філологічних наук, почесний викладач ХДУ
Павло Параскевич.
Херсон, 02.04.2016*

**Марії Іванівні Пентилюк
у день 80-літнього ювілею
й 50-річчя наукової діяльності**

Піввіку натхнення,
Тривоги, сподівань,
І злетів високих,
Й з нуля починань.
Студентів без ліку,
Методик, програм,
Звели за піввіку
Свій мовний Ви храм.
Чудова в нім мова
Звучить, як струна,
Хай квітне довіку
Й не в'яне вона.
Хоч пальці до крові
Й нема вороття,
Піввіку любові,
піввіку життя.

*З повагою
загальноуніверситетська
кафедра мовної освіти ХДУ*

Дорога Маріє Іванівно!

Сердечно вітаємо Вас із Ювілеєм!

У цей урочистий, святковий день Вам хочемо побажати всією душею,
аби щастя панувало в сім'ї, у справах було все гаразд,
щоб дарувала доля вдачу і здійснювалися будь-які мрії,
аби життя було сповнене радістю і добротою!

*З повагою
професор Ольга Олександрівна Заболотська
і кафедра англійської мови та методики її викладання ХДУ*

Вельмишановна Маріє Іванівно!

Щирісердно вітаємо Вас із Ювілеєм!

Для того, щоб був лад, гармонія, неодмінно повинен існувати центр. У Землі, скажімо, для цього є Сонце. Подібно до нього в кожному товаристві є люди, що є його своєрідним осердям. Так і Марія Іванівна... До кого ж вона подібна? Вона нагадує сонце, що зігріває теплом кожного, хто спілкується з нею. А, можливо, вона – місяць, що світлом своїм допомагає подорожнім не збитися з путі? Так, але, мабуть, вона ще й зірка, яка, по краплині згораючи, віддає свою доброту іншим:

Прийти і повернуть хоч краплю світла
Цій дивній жінці із талантом зірки.
Прийшла до Вас знаменна дата
В нашесті світлих, щедрих літ,
Тож наші щирі привітання
У Ваше свято Ви прийміть:

Хай щастя Вам рікою ллється,
Добро у хаті хай ведеться.
Веселими будьте завжди,
Здоров'я міцного з роси і води!
Радійте життям, не знаючи бід,
На многая, многая, многая літ!

*З повагою Інна Анатоліївна Нагрибельна
та колектив кафедри філології ХДУ*

Шановна Маріє Іванівно!

Безмежних успіхів і щастя,
Краси, удачі і кохання,
Нехай задумане удасться,
Здійсняться мрії і бажання.

Цвітом прекрасним зарясніє
Й засяє сонячно життя,
Стануть реальністю надії,
Багатим й радісним буття!

Прийміть наші найщиріші вітання з нагоди ювілею!

Бажаємо Вам сімейного щастя і благополуччя, здоров'я, плідної наукової праці, яка є такою важливою для нас – Ваших учнів, послідовників і пошановувачів. Нехай Ваша зірка ще довго сяє на орбіті української лінгводидактики !!!

*З повагою та вдячністю
Надія Луцан із колегами*

Луцан Надія Іванівна, д.пед.н., професор, завідувач кафедри математичних і природничих дисциплін початкової школи з колегами (ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Івано-Франківськ)

Вельмишановна Маріє Іванівно!

Прийміть сердечні вітання й найкращі побажання з нагоди Вашого ювілею!

Ювілей – це не просто прожиті роки, це підбиття життєвих підсумків, це звіт перед людьми й Богом за зроблені справи, за проведені вчинки, за досягнуті успіхи. І Вам, шановна Маріє Іванівно, є чим звітувати, адже за Вашими плечима стежка, яку Ви проторували Мудрістю, Добротою, Надійністю своєї вдачі.

Щиро вітаємо Вас із Днем народження, що найбільш яскраво висвітлив важливі віхи Ваших воістину плідних років! І нехай літа плинуть розгонисто й галасливо, багаті й розмаїті, як живодайна наша мова, адже прожиті роки дають змогу ввібрати в долоні свій хист, примножити його на Добро, Працю, Успіх.

Нехай невичерпними будуть джерела мудрості, терпіння, з яких Ви берете натхнення в нелегкій справі утвердження українського коріння, а ті зерна гідного виховання нової генерації, які Ви посіяли в душі своїх учнів, з вдячністю проростають у серцях небайдужих українців! Хай і надалі Доля щедро завітчує Ваш життєвий шлях, оберігає рідних та близьких Вам людей від усіляких негараздів, благословить Вас на нові успішні діяння в роботі!

Від усього серця бажаємо Вам, шановна Маріє Іванівно, професійного Буяння, Радості, Надії, Віри й Любові на багато років!

Хай Ваш життєвий шлях та науковий досвід творить із буднів свята, а Господь Вам дарує Многії та Благії літа.

*Ректор ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
д.пед.н., професор С.В.Савченко,*

завідувач кафедри української мови, д.пед.н., професор А.В.Нікітіна.

Ваші щиро вдячні учні –

Алла Нікітіна, Надія Безгодова, Оксана Кравчук, Людмила Попова

Учасники конференції:

к.пед.н., доцент Н.С.Безгодова; д.пед.н., професор А.В.Нікітіна

Вельмишановна Маріє Іванівно!

За роком рік
Життя невпинно лине,
Дарує весен веселковий час.
У цю прекрасну ювілейну днину
Вітання щирі Ви прийміть від нас.
Хай доля шле добро і щастя,
Міцне здоров'я, море благ земних,
А щедрі дні, мов рушники квітчасті,
Нехай ще довго стеляться до ніг.

*З повагою професорсько-викладацький колектив факультету української філології
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*

Вельмишановна Маріє Іванівно!

Прийміть наші найщиріші вітання з Ювілеєм, що є дорогим не тільки для Вас, але і для всіх Ваших рідних, близьких, колег, докторантів й аспірантів!

Свій день народження Ви зустрічаєте в розквіті творчих сил, нових планів і задумів. Доля Вам подарувала активне, багате і цікаве життя. Буйним цвітом Ваша праця колоситься на ниві наукового потенціалу незалежної України.

Бажаємо Вам зберегти на багато років благородну високість устремлінь, гуманність учинків і невтомну енергію до великих звершень. Нехай яскраві промені Вашої енергії та благодатні зерна таланту педагога, ученого, засіяні Вами на ниві української лінгводидактики, зростають щедрим урожаєм здоров'я, добра і любові!

Учасники конференції:

*І.А.Кучеренко, д.пед.н, доцент; Л.І.Мамчур, д.пед.н., професор
(Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини)*

Від щирого серця бажаємо, щоб Ваше життя було світлим і радісним, як цей святковий день, а щирі привітання додали життєвої наснаги до скарбнички Вашої душі!

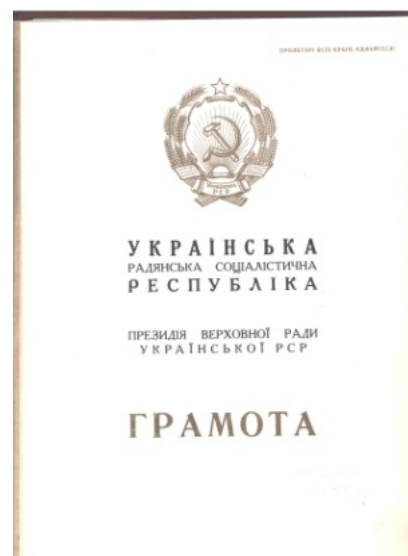
Нехай завжди Вас супроводжує щаслива зоря удачі, Боже благословення, а у Вашому домі панують любов, злагода та добробут!

Нехай Ваше життя зігривають лише промені щастя, поваги та щирості, а Ваше серце буде осяяне світлом від людської вдячності!

Міцного здоров'я Вам, миру і достатку, віри, надії та любові на кожен день життя!

Ода Марії Пентилюк

Ось і прийшла така щаслива ювілейна дата,
Здобутками і мудрістю багата.
За півстоліття скільки науковців тих зростила,
Як пташка-трудівниця кожному гніздечко звила!
Не соромно й назад вже подивитись,
Бо там є чим пишатись і гордитись:
Найперше – це Південно-Східна наукова школа,
Де Ви іще й сьогодні ведете Ваше соло!
В лінгводидактиці – неперевершена цариця!
А у методиці – орлиця!
За Вашими підручниками в вишах вчать,
Хіба це не найбільше щастя?
І до Стандартів Ви доклали руки,
Щоби у школі теж створити храм науки!
Держава Вашу працю оцінила
І різними званнями Вас нагородила!

Досягнень Ваших всіх і не злічити,
Нам всім хотілося б, як Ви, на світі жити –
В науці не лукавити – творити!
У монографіях, підручниках
душі частинку залишити!

Отож, з роси й води достатку й сили!
Хай світ ще довго буде милий,
Ще довго літ Вам рясат топтати...
Хай щастям і здоров'ям життя буде багате!

*З повагою
Л.І.Мамчур, д.пед.н., професор;
І.А.Кучеренко, д.пед.н, доцент*

**Шанована Богом,
родиною, освітянською громадою, побратимами і посестрами,
рідна нашому серцю Маріє Іванівно!**

У налитий вщерть сонцем весняний день маємо високу честь пошанувати видатного вченого України, лінгводидакта, керівника відомої в Україні наукової школи з методики навчання української мови, автора численних підручників і посібників для середньої і вищої школи, що якісно синтезують складні питання рідної мови.

Маємо високу честь пошанувати добропорядну громадянку міста Херсона й України загалом, котра походить із міцного й багатого духом роду, у якому не шукали гіркому меду слави, а натомість виховували почуття гідності, стійкість духу, шляхетність і повагу до «сродної» праці зі знаком якості. «Сродною» працею, яка є внутрішньою потребою Вашої благородної душі, Ви, дорога Маріє Іванівно, переконливо доводите, що «Вчитель у хату – Бог у хату» і що «вчитель без учня – це все одно, що човник без вітрил» (О.Захаренко).

У дні, коли «час пролітає з реактивним свистом», коли надто крихкими між людьми, усередині громади й суспільства є цінності миру, любові й милосердя, Ваше слово в аудиторії, на спеціалізованій ученій раді, на радіо і телебаченні – «без золота і каменю, без хитрої мови» (Т.Шевченко). Ваші справи підтверджують пророчі слова Олександра Потебні про те, що «і в нас є щось своє, нами і по-нашому зроблене для цивілізації світу». У Вас особливе відчуття ЛЮДИНИ.

У ювілейний день народження і в усі наступні хай Божа благодать оповиває Вас своїм покровом, хай освятиться кожний Ваш прожитий день щирістю стосунків і злагодою в душі!

Збризнемо Вас, Вашу родину свяченою водою, щоб Ви ніколи не зустрілися з бідою, на стежку кинем жита, щоб Ваша родина завжди була сита, а ще трошки горошинок – щоб Ви завжди були на вершині! Многії літа!!!

*Із глибокою повагою і вдячністю
за дорученням колективу факультету іноземної
та слов'янської філології Сумського державного
педагогічного університету імені А.С.Макаренка –
професор Семенов Олена Олександрівна, професор
Статівка Валентина Іванівна*

*Професор О.О.Семенов зі студентами на презентації підручників
(Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка)*

Вельмишановна Маріє Іванівно!

Професорсько-викладацький колектив Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського вітає Вас із ювілеєм!

Ваш високий професіоналізм, самовіддана праця, гідний унесок у розвиток національної школи й сьогодні продовжують активно сприяти підвищенню фахової майстерності педагогічних кадрів.

Бажаємо Вам міцного здоров'я, родинного затишку та добробуту, злагоди та благополуччя, найповнішої реалізації життєвих планів, невичерпної енергії та натхнення.

Нехай мрії здійснюються, доля оберігає, кожен день приносить тільки радість і добро, а в серці завжди панують спокій і злагода. Хай у всіх починаннях будуть Вашими супутниками мудрість і оптимізм!

*З глибокою повагою та найкращими побажаннями
ректор В.Д.Будак*

Вельмишановна Маріє Іванівно!

Від імені академічної спільноти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського щиросердно вітаю зі знаменною датою – ювілейним Днем народження!

Завдяки високим організаторським здібностям, багатому професійному й життєвому досвіду, чуйному ставленню до людей і глибокій вірі в їхній гуманізм, Ви завжди на висоті свого благодітельного і відповідального покликання.

Ваша невтомна безкорисна праця, нескінченний ентузіазм зробили значний унесок у велику справу розвитку вищої освіти в Одеському регіоні. Досконале знання своєї справи, багатий досвід роботи науковцем принесли Вам заслужений авторитет серед студентів і колег.

У цей святковий день від усієї душі зичу Вам, шановна Маріє Іванівно, міцного здоров'я, щастя і благополуччя в особистому житті, оптимізму й гарного настрою, здійснення заповітних мрій і сподівань, енергії та нових творчих сил, подальших успіхів у справі підготовки й виховання майбутніх педагогів.

*З повагою і найкращими побажаннями
ректор Південноукраїнського національного
педагогічного університету імені К.Д.Ушинського,
академік О.Я.Чебикін*

Вельмишановна Маріє Іванівно!

Від імені професорсько-викладацької складу Національного університету «Острозька академія» сердечно вітаємо Вас зі славним ювілеєм!

Як знаний учений Ви робите великий внесок в освітній розвиток України, виховуєте молоде покоління науковців, прокладаєте нові шляхи на широких педагогічних просторах. У житті Ви обрали нелегку професію педагога, шляхетне й почесне завдання якої – творити людину. Хай за Ваші зусилля доля сторицею повертає всі земні блага – щастя, мир, злагоду й добробут.

У цей святковий день від усієї душі бажаємо Вам міцного здоров'я, життєвої наснаги, творчої енергії та позитивних емоцій! Щоб ясніло безхмарне небо, оповите кольоровим перевеслом веселки, щоб бриніло чисте повітря, перелите дзвінким щебетом птахів, щоб рясніли урожаєм життєві ниви, закосичені щедрою Божою ласкою!

Хай квітневі промені сонця наповнять душу світлом і добром, натхненням і прагненням нових звершень та відкриттів. Нехай утілюються в життя плани й задуми, а висока майстерність і професіоналізм будуть гідно поціновані співвітчизниками!

*Ректор Національного університету «Острозька академія»,
професор І.Д.Пасічник,
завідувач кафедри української мови і літератури Національного
університету «Острозька академія», професор І.М.Хом'як*

Шановна Маріє Іванівно,

*філологи Кіровоградщини приєднуються до привітань,
що надходять у цей весняний день,
і зичать Вам ще багато років зігрівати своїм сяйвом людей, які поруч.*

У цей святковий світлий день,
коли настав Ваш ювілей,
Кіровоградщина вітає,
добра і радості бажає!
Хай обминають Вас тривоги,
Хай Бог дасть щастя на путі,
Хай світла, радісна дорога
завжди Вам стелиться в житті!
Тож не старійте і не знайте
в житті ні смутку, ані бід;
У серці молодість плекайте,
Живіть до ста щасливих літ!

Дорога Маріє Іванівно!

Щиро вітаю Вас із Днем народження!
Міцного здоров'я Вам, ласки від Бога
і добра від людей
на багаті й щасливі літа!
За працю всю, усі знання і вміння,
за серце небайдуже стукотіння –
подяка щира від людей,
від друзів, рідних і дітей!
І хоч на скронях сивина,
нехай у серці гомонить весна,
в очах сміється сонце золоте,
а дерево життя зростає і цвіте!!!
Щоб радісний настрій у серці не згас,
Все світле, гарне, що треба людині,
нехай неодмінно приходить до Вас!
Хай доля дарує Вам довгі літа,
а в серці завжди хай живе доброта!

*З глибокою повагою і любов'ю
Галина Тарасівна Шелехова*

Вельмишановна Маріє Іванівно!

В Божий день цей квітневий, в днину світлу лілейну
Журавлі принесли Вам весну ювілейну.
Як летіли – спішили, натомили крилята,
Щоб чудову людину щиросердно вітати.
Прилетіли додому, заглянули в віконце...
А хазяйка – як пісня, а хазяйка – як сонце.
І вродлива, і мудра, і душею багата,
Має діти й онуки і працює багато.
Аспірантам, студентам – і наставник, й порадник.
У спецраді й на кафедрі – всюди в неї порядок!
Тож хай Матінка Божа повсякчас помагає,
А незгоди й печалі Вашу хату минають.
Хай здоров'я і щастя будуть з Вами у змові.
Сонця, мира, достатку і, звичайно, любові!

*З повагою і щирими побажаннями добра
Бородіна Наталія, Денищич Тетяна, Щиянюк
Лариса, Божко Олена*

*Після конференції (зліва направо):
О.М.Андрієць, Н.С.Бородіна, М.І.Пентиліук, Н.С.Яремчук, І.В.Гайдаєнко*

Молитва праці, мистецтву, знанням

У житті кожної людини були вчителі. Одних ми любили, інших – не дуже. Деякі так і не дізнаються, що були кращими, а їхній предмет – основою духовного єства. «Невже сонце потемніє для вас, якщо побачите його без Учителя? – Сонце залишиться сонцем, але при вчителеві світитимуть дванадцять сонць» (М. Реріх). Дванадцять сонць світили й мені, адже зі мною був мій Учитель – Марія Іванівна Пентилюк. Моя тиха молитва Вам, шановна Маріє Іванівно. Від Вас великою мірою залежало й залежить бажання завжди вчитися – прекрасне людське бажання, що колись здавалося вогником, слабким і беззахисним. Ваша внутрішня культура думок і почуттів, любов до слова, моральні принципи й орієнтири програмують поведінку й мовленнєві дії учнів: ми контролюємо висловлювання в різноманітних ситуаціях відповідно до норм української літературної мови й правил мовленнєвого етикету, відчуваємо радість від постійного пошуку, свідомої праці, постійного оновлення, тяжіння до справжнього, досконалого.

Стверджують, що і освіченістю, і досвідом моральних відносин у колективі досягається загальна інтелектуальна, моральна, естетична, емоційна культура, що є основою чутливості педагога. Звичайно, але хотілося б підкреслити й майстерність, яка дає змогу ніби зазирнути в себе, щоб порівняти із взірцем моральної краси, побачити те, що приховано від зору інших, за дрібними рисами відчутти внутрішній стан людини; зрозуміти її бажання, надії, прагнення наслідувати моральну красу, щоб зло лише пробуджувало бажання знайти істину, а не ховати в душі холодну помсту. Це і є педагогічна майстерність мого Вчителя – доктора педагогічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України Марії Іванівни Пентилюк, яка, відкриваючи нам світ знань, науки, стверджує: «Той зможе навчити, хто в постійному русі, хто усвідомив цінність знань і моральних чеснот, хто шанує людину й робить добро».

Чого чекаємо від Учителя? Терпіння. Невтомної праці. Мистецтва. Можливо, сили духу, що виявляється в рішучості, бадьорості, сміливості, незламності й допомагає обстоювати добро та правду.

Сподіваємося, Марія Іванівна допоможе ще багатьом аспірантам пізнати, відчутти не тільки філологічно, а й сердечно красу української мови, любити свою справу, адже тоді стають безмежними можливості людини...

Було Вам важко, було Вам зле,

і західно, і східно.

Було безвихідно. Але Вам не було негідно.

І це, напевно, головне...

Шановна Маріє Іванівно, нехай тримають Вас на землі крила.

Вони, ті крила, не з пуху-пір'я, а з правди, чесноти і довір'я (Л.Костенко).

З повагою Наталія Яремчук

Учасники конференції в музейно-архівному центрі ХДУ на екскурсії

Шановна Маріє Іванівно!

Від щирого серця вітаємо Вас із 80-річчям!

Нехай доля шле Вам добро і щастя, міцне здоров'я і достаток,
а віра, надія та любов будуть Вашими вірними супутниками.

Нехай тепло і затишок родинної оселі надійно захищають Вас від негараздів,
а в майбутньому на Вас чекає багато наповнених земними радощами років!

Ваш професіоналізм, багаторічна послідовна та наполеглива праця
зробила вагомий внесок у розвиток освіти та науки України.

Ми пишаємося тим, що маємо можливість працювати з Вами.

Творчий колектив Видавництва «Ранок»

*Стенд в музейно-архівному центрі ХДУ,
присвячений професорові М.І. Пентилюк*

*Презентація підручника з методики навчання української мови
в загальноосвітніх закладах*

*Виставка науково-методичних праць
М.І.Пентилюк*

Гармонія...

ЗМІСТ

<i>ЖИВЕ ЛИШ ТОЙ, ХТО НЕ ЖИВЕ ДЛЯ СЕБЕ (В.Симоненко)</i>	3
<i>Федяєва В.Л.</i> Марія Іванівна Пентилюк у моєму науково-професійному зростанні: слово про вчителя, ученого, колегу	4
<i>Горошкіна О.М.</i> Слово про Марію Іванівну Пентилюк	6
<i>Голобородько Є.П.</i> І сіє навколо себе любов до слова та повагу до людей.....	9
<i>Шапошникова І.В.</i> Лінгводидактична наукова школа в Херсонському державному університеті	13
<i>НАУКОВА ШКОЛА ПРОФЕСОРА М.І.ПЕНТИЛЮК</i>	17
Лопушинський І.П.	17
Нікітіна А.В.	19
Сугейко Л.Г.	21
Тоцька Н.Л.	23
Берегова Г.Д.	25
Попова Л.О.	27
Ляшкевич А.І.	29
Окуневич Т.Г..	31
Стасів (Рускуліс) Л.В	33
Мельник Т.В.	35
Варнавська І.В.	37
Дружененко Р.С.	39
Горошкіна О.М.	41
Андрієць О.М.	43
Бородіна Н.С.	45
Довженко І.В.	47
Безгодова Н.С.	49
Яремчук Н.С.	51
Луценко В.І.	53
Засименко В.В.	55
Попова О.А.	57
Гнаткович Т.Д.	59
Дроздова І.П.	61

Денищич Т.А.	63
Мамчур Л.І.	65
Кравчук О.М.	67
Кучеренко І.А.	69
Нагрибельна І.А.	71
Нищета В.А.	72
Божко О.П.	74
Шиянюк Л.В.	75
Ковтун І.М.	77
ПРАЦЯ, ЩО У ТВОРЧІСТЬ ПЕРЕЙШЛА	79
<i>Омельчук С.А.</i> Марія Пентилюк як акмеособистість у царині вітчизняного підручникотворення	79
<i>Дроздова І.П.</i> Бачити, розуміти, творити	83
Бібліографічний покажчик наукових, науково-методичних і публіцистичних праць доктора педагогічних наук, професора Пентилюк Марії Іванівни за 1967–2015 рр.	87
Праця М.І. Пентилюк як редактора підручників і посібників та члена редколегій фахових журналів і збірників наукових праць України	111
ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ПРО М.І. ПЕНТИЛЮК	112
МИТЦІ СЛОВА – УЧЕНОМУ-ЛІНГВОДИДАКТОВІ	113
<i>Іван Немченко</i>	113
<i>Валерій Кулик</i>	114
<i>Микола Братан</i>	115
ВІТАННЯ, СПОГАДИ І СПОДІВАННЯ	116

